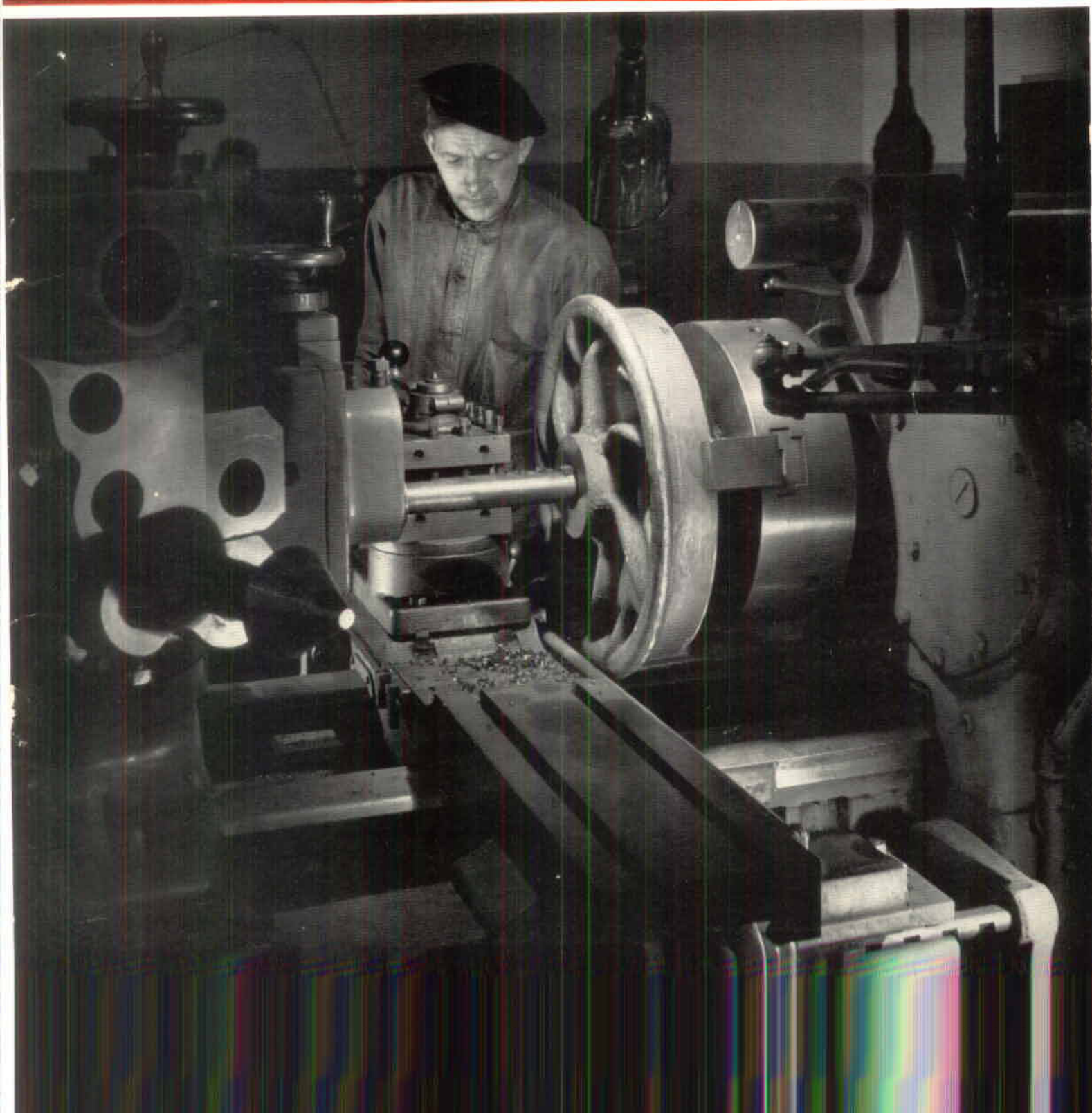

BRÄNNPUNKTEN

Arkivexemplar

HÖGANÄSKONCERNENS PERSONALTIDNING

Årg. 9 Nr 1 Mars 1951

Ansv. utgivare: PEG. GUMMESON

Huvudredaktör: B WALLGREN

Andre redaktör: E LINDSTRÖM

Copyright

HÖGANÄS BILLESOLMS AB, HÖGANÄS

UR INNEHÄLLET

Vi på Verkstan

Ing. Malte Johansson avslutar sin skildring av Centralverkstaden i Höganäs 4

»Det stod tre studenter vid grinden»

Eric Lindström ger ett par glimtar från intervjuundersökningen bland gruvarbetarna 9

Det är roligt att studera ekonomi

säger Anders Örne, och en rad cirkeldeltagare instämmer 18

Lätta på vår börda!

uppmanar sign. P C-t i en insändare om »ryggskott, sträckningar och liknande». Kapten Jungbeck svarar. 28

»Industrikyrkogården» i Höganäs

Ett intressant minnesblad i Höganäsbolagets historia tecknas av ing. W Örtenholm 30

10 minuter Rosenberg

En intervju med »Brännpunktens» hov- och livfotograf som ett apropå till dennes fotoutställning i Höganäs 32

Export, Häbinolfärg och kylisolering

Ing. B Folin, Höganäs, berättar litet om koncernens kundinformation 1950—51 34

Bättre och bättre Dag för Dag

är det allmänna omdömet om koncernens »Dagar» 41

Ät mat med färg!

Detta och andra goda matråd lämnas av lanthushållslärarinnan Birgitta Forss i anslutning till Höganäsbolagets kostundersökning 42

Skall vi byta ungar?

En pigg idé lanseras av fru Birgit Lundemark, Handöl 44

Omstapbild: Svare Ivar Braun vid en Jones & Lamson revolver-svare, sysselsatt med att bearbeta ett tippagnshjul. Se vidare artikeln »Vi på verkstan» på s. 4.

Vi måste ha inflationsindex

hördes det från olika håll, när säsongens »Dagar» skulle börja anordnas. Det var festkommitterade, som satt där och räknade och räknade och inte lyckades komma upp till den sedvanliga standarden på förtäring, pappersmössor och annat trevligt, som hör till en välordnad Dag, trots att man hade det sedvanliga anslagsbeloppet att röra sig med. Allting hade blivit dyrare sedan sist. Och så ville man ha »index», dvs. kompensation för merkostnaderna.

Man fick sitt index, och så var ännu ett fjät taget bland otaliga andra på den ändlösa spiralväg, som heter inflation.

När dir. Gummeson

på det senaste informationsmötet med samarbetskommittéerna i mörka färger målade de faror, som den begynnande inflationen skulle föra med sig, så var det många bland de församlade, som inte kände sig riktigt övertygade. Det var säkert inte så farligt, som det såg ut, menade man. Svartmålningen var nog bara taktik inför de förestående avtalsförhandlingarna.

Så fick man emellertid ett avtal,

som utlöste allmän tillfredsställelse. Det gav åtskilligt flera sedlar i avlöningspåsarna. Så långt var allt gott och väl.

Bara nu inte finansminister Sköld hade droppat malört i glädjebägaren. Samhälls-ekonomisk balans kan endast erhållas, om

*Oss emellan
sagt:*

löneförhöjningarna i landet till väsentlig del ätes upp av prisstegringar, hade han antytt.

Aldrig får man vara riktigt glad!

»Brännpunkten»

har haft förmånen att bland sina medarbetare i ett antal föregående nummer räkna en av vårt lands mest framträdande personligheter, förre generaldirektören Anders Örne. Det råder inget tvivel om att hans på en lång och rik livserfarenhet grundade, tungt vägande artiklar rönt en berättigad uppmärksamhet bland våra läsare. Det är därför med stor tillfredsställelse vi har fått hans löfte om medverkan även framdeles från tid till annan i våra spalter.

Genom flertalet

av Anders Örnes artiklar går som en röd tråd en vädjan till oss alla att berika våra kunskaper på det ekonomiska området. Om nödvändigheten av ekonomiska studier är man numera på ledande håll i alla läger fullt enig. Ett av de hinder, som möter förespråkarna för det fria bildningsarbetet i deras strävanden att värva deltagare i t.ex. studiecirklar i ekonomi, är vanföreställningen, att ekonomiska studier skulle vara tråkiga. Att sådana studier tvärtom är både trevliga och intressanta är grundtemat i den artikel, som Anders Örne skrivit för detta nummer av vår tidning. Det är också grundtemat i svaren på den rundfråga, som vi riktat till ett antal personer, som f.n. studerar ekonomi i ett par studiecirklar i Höganäs. Lyssna på vad dessa har att säga

Bidrag till nästa nummer av »Brännpunkten» måste vara Red. tillhanda
senast den 1 maj 1951.

Er! Det är personer, som skaffat sig sina åsikter genom att själva pröva på. Det är Edra egna kamrater, som talar, och det är ju av sina egna man skall höra det.

Just det,

det är av sina egna man skall höra det! Vi på Red. har ibland fått veta, att vi nog är litet väl frikostiga med citat från representanter för »den andra parten» och att våra citat är avsiktligt valda med tanke på att passa »våra» syften.

Man skulle kanske tycka,

att meddelade fakta skulle uppfattas som sådana, vem som än meddelar dem. Den gamle nykterhetskämpen P P Waldenström lär en gång ha yttrat, att »om också själva djävulen säger, att $2 \times 2 = 4$, så tror jag honom». Men det finns faktiskt personer, som likt den bekante odalmannen »bestri-der fakta», och därför blir det ofta så, att mycket beror på *vem* som säger det, varvid man gärna tillmäter större värde åt de »egnas» yttranden.

Ett intressant experiment

för att belysa detta förhållande utfördes för någon tid sedan av den amerikanska tidskriften »Fortune». Från en fackförenings-tidning klippte man ut en tecknad serie, som gav en bild av arbetarrörelsens fyra huvudmål. Av bilderna gjorde man en fotostatkopia, som man försåg med texten »Från juni-numret av Amerikanska Industriförbundets Meddelanden». Man visade teckningarna för tjugo fackföreningsmän och frågade dem, om de ansåg, att teckningarna gav en riktig bild av arbetarrörelsens mål. Fyra medgav motvilligt, att det gjorde de, två visste inte riktigt, vad de skulle säga, medan *de återstående fjorton* fördömde dem: »Propaganda», »förvridet», »patriar-kaliskt», »jag mår illa, då jag ser det».

Exemplet

är naturligtvis inte valt för att insinuera, att en dylik reaktion skulle vara karakteristisk för fackföreningsfolk. Resultatet skulle säkerligen ha blivit ungefär detsamma, om rollfördelningen varit en annan. Folk i allmänhet reagerar helt enkelt på det sättet. Om man byter ut etiketterna på flaskorna, så kan man faktiskt få »Napoleon» att starkt påminna om folkkonjak och tvärtom.

Vad så beträffar påståendet,

att vi avsiktligt väljer citaten till att passa »våra» syften, så skall vi ärligt medge, att så naturligtvis är fallet! Frågan är bara, vilka »våra» syften i själva verket är. Frågan kan också formuleras så: Vilken är en personaltidnings målsättning?

Vi har vid flera tillfällen

yttrat, att en personaltidning framför allt skall bidra till en ökad förståelse mellan olika inom företaget verkande personer och krafter.

Om vi är överens om denna målsättning, så följer härav, att alla hederliga medel, som är tjänliga för ett sådant syfte, också bör komma till användning. Förståelse och samförstånd innebär, att två parter är överens i det stora hela, att de ger uttryck åt samstämmiga tankar. En personaltidning, som tar allvarligt på sin uppgift, måste därför vara berättigad att registrera alla tecken på samstämmighet i tänkesätten.

Är då ett dylikt samförstånd

överhuvud taget möjligt att åstadkomma? Den gruvarbetare, på vilken lotten denna gång föll i vårt intervjulotteri, gör sig säkert till tolk för många av sina arbetskamrater, när han säger, att ett sådant samförstånd

inte är möjligt, därtill är »intresse motsättningar mellan arbetare och arbetsgivare alltför stora».

Men är klyftan verkligen så djup? Skulle den i så fall inte vara allra djupast mellan *ledningarna* för arbetsmarknadens parter? Och dock har dessa ledningar kunnat sätta sig ned i Saltsjöbaden och där åstadkomma en rad om utmärkt samförstånd vittnande avtal, som omspannar snart sagt alla delar av arbetslivet. I tal och skrift framhålls ständigt från dessa ledande håll inte bara att det är möjligt utan också nödvändigt att i praktiken omsätta de utfärdade parolerna till samarbete. Det är med andra ord inte bara *ledningarna* för arbetsmarknadens parter, som skall föra Saltsjöbadsdiskussioner, utan »Saltsjöbadsdiskussionerna bör fortsätta på arbetsplatserna».

Det faller sig naturligt

att sluta denna krönika med ännu ett citat. Det avser själva grundsynen på den del av näringslivet, industrin, där var och en av oss inom Höganäskoncernen utför vår dagliga gärning, och det ger ett djupare perspektiv på de mål, som samarbetet ytterst syftar till. Så här uttalar sig Torvald Karl-

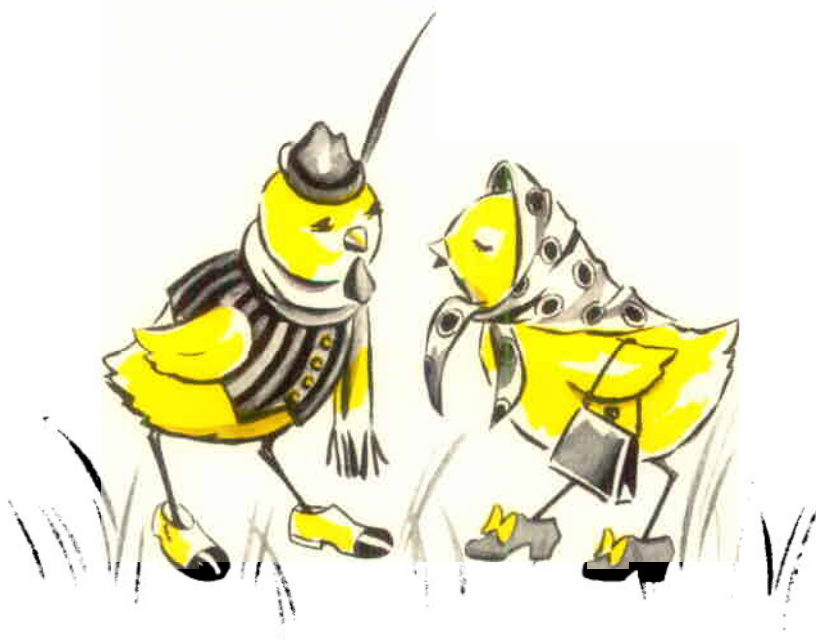
bom, rektor på LO-skolan i Brunnsvik, på arbetarmässan i Södertälje förra året:

»Vi hade massfattigdom i vårt land, innan industrin på allvar började sitt seger-tåg. När man därför, som ibland sker, målar en industrialismens djävul på väggen för nöjet att piska honom, så är detta falsk historieskrivning. Industrin blev i stället en folkets räddare, den gav utkomst och samsättningsmöjligheter åt en övertalig jordbruksbefolkning. Den har också varit en hävstång, med vilken vi lyft nöden bort från många hem. Den har gett jordbruket bättre redskap, den har bidragit till att varorna har blivit billigare och mera allmänt tillgängliga, och den har bildat underlaget för våra socialpolitiska framsteg, som vi numera alla är så stolta över.»

Nog finns det anledning

att samarbeta i en verksamhet, som avsätter sådana resultat. Och nog skulle det vara möjligt att känna glädje och kanske rentav en smula stolthet över att det blivit oss förunnat att dra vårt strå till den gemensamma stacken.

Inför den stundande vårens högtid önskar vi nu till sist alla våra läsare

En Glad Påsk!

Vi på Verkstan

AV INGENJÖR
MALTE JOHANSSON
HÖGANÄS
(II)

Ing. J. avslutar i detta nummer sin skildring av Centralverkstaden i Höganäs. I nästa nummer kommer Snickerifabriken att behandlas.

Goda framtidsutsikter för gjutare

Bland gjutarna har under de senaste månaderna en del danska arbetare sökt sig hit. Glädjande är också, att flera ungdomar sökt in på gjuteribanan. Säkerligen ett mycket klokt steg, då man vet, att bristen på duktigt yrkesfolk inom detta fack är större än inom de flesta andra. För den som vill skaffa praktik för att bli gjutmästare eller för att efter vidareutbildning bli driftsingenjör i gjuteri, finns goda möjligheter till en allsidig utbildning.

Den mekaniserade delen av gjuteriet omfattar tre formmaskiner, varav den största en övervändmaskin, där flaskor på 1.000—1.200 mm kan vändas. Här arbetas med slitbottnar till krossar och andra detaljer, som med fördel kan läggas upp seriemässigt. Vill man nämna den tekniska utrustningen, så finns såväl vibrerande urslagare och elektriska torkugnar som transportband för sand. I det till gjuteriet angränsande rensriet finns en stor sandblästeranläggning, en oljeeldad glödgugn, hängslipmaskin och en renstrumma. Här utför Leo Kallas sitt inte minst betydelsefulla arbete med att av det rågjutna godset få fram rensade och putsade ämnen, som sedan fortsätter till maskinverkstaden för vidare bearbetning.

Som en intressant uppgift kan nämnas, att bråksnäcker, som tidigare tillverkades av plåt eller göts av vanligt tackjärn, nu gjutes av en nickelrik legering, kallad Ni-hard. Snäckor gjutna av denna legering har enligt gjorda prov stoppat i 110 arbetsskift mot normalt 12 skift för tidigare tillverkade. Den inbesparing, som detta innebär i såväl material som monteringskostnader, uppväger till fullo det arbete, som nerlagts på prov och experiment.

Eldbeständiga roster — framtidsartikel?

Sedan några månader tillbaka göres i samarbete med en ingenjörfirma i Göteborg eldbeständiga roster för ångpannor. Detta hoppas vi kommer att bli en betydande artikel för vårt gjuteri, i all synnerhet som vi inom Bolaget på flera platser i ugnar och ångpannor, där delarna utsättes för hög temperatur, har användning för detta material.

Nytt om Centralförrådet

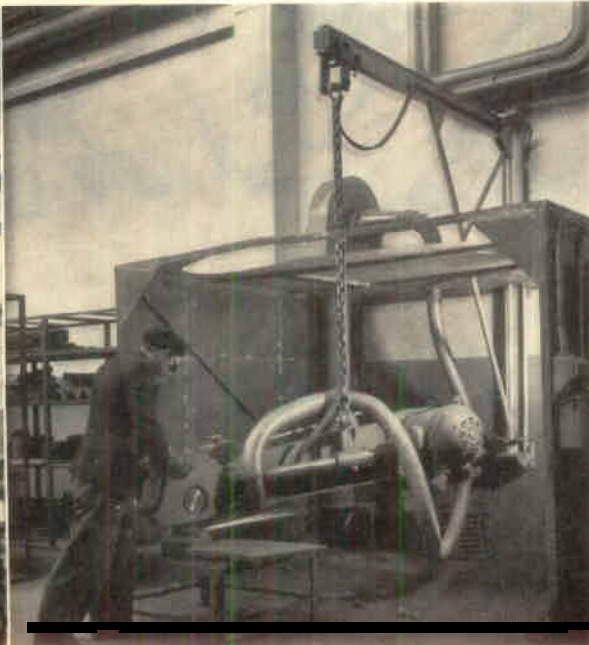
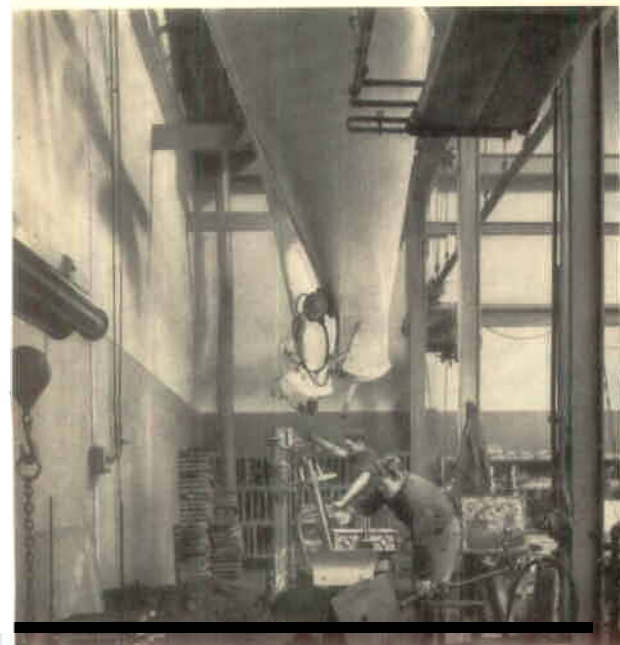
Om gjuteriet är den ene leverantören av material för tillverkningen av verkstadsprodukter, så är den andre *Centralförrådet*. Detta arbetade tidigare som en självständig förrådsorganisation för att lagerföra standardartiklar och förbrukningsmaterial för Bolagets verk i Nordvästra Skåne. »Turbilen» med Oskar Nilsson vid ratten utgår varje morgon klockan sju från Centralverkstaden och Centralförrådet med verktyg och material till Nyvång, Bjuv och de andra verken och tjänstgör som en förenande länk. På eftermiddagen, då turbilen återkommer, avlevereras den utrustning, som skall repareras och justeras. Då detta skrives, håller El-verkstadens ursprungliga verktygs- och reservdelslager och Centralförrådet på att sammansmälta till en gemensam organisation. De organisatoriska fördelarna med ett förråd är uppenbara, och i verkstaden kommer endast att finnas ett verktygsförråd.

Centralförrådet har beskrivits i ett tidigare nummer av »Brännpunkten» (nr 1/1950), varför här endast skall nämnas, att förrådsförvaltare Paul Karlsson vid sin sida nu fått förman Allan Nilsson, som har hand om arbetsfördelningen och uppsikten över de numera inhägnade och uppordnade upplagsplatserna, som sorterar under CV.

De materialkort, som yrkesarbetarna nu får föra, då de hämtar material, kommer framdeles att skötas av planerings- och förrådspersonalen.

T. v. Maskinformare Mogens Jensen (t.v.) fyller sin flaska med gjuterisand, maskinformare Helmuth Pedersen justerar sin nyss slagna flaska. I denna avdelning av gjuteriet framställes »hektogods», dvs. smärre pjäser såsom kikar, ventillus och rattar.

T. h. Rensare Jan Pietowski slipar medelst hängslipmaskin en gjuten klots för att avlägsna graderochandraojämnheter. Så småningom hamnar det så rensade arbetsstycket i maskinverkstaden för vidare bearbetning.

och yrkesarbetarna kommer att få materialet till sina arbetsplatser.

Högmodern maskinpark i maskinverkstaden

Maskinverkstaden är den avdelning inom CV, som tidigare blivit mest tillgodosedd med utrymmen och teknisk utrustning. Maskinparken, som anskaffats under de senaste tio åren, är helt modern så när som på en patronsvarv för svarvning av stora kugghjul och kollerångskransar. Den omspanner sådana maskiner, som man anser vara erforderliga på en medelstor mekanisk verkstad med blandad tillverkning. En axelsvarv med sex meter mellan dubbarna hör till nyförvärven. Vid denna svarv står Åke Andersson, som är son till förre verkmästaren på »Verkstan». Mäster Bror Andersson, hans fader, som uppnått pensionsåldern, var på ing. Cegrells tid Verkstans allt i allo under många år. Av revolversvarvar finnes flera fabrikat, av vilka kan nämnas Gisholt och Jones & Lamson. Bland de tjugo supportrsvarvarna återfinnes såväl de svenska fabrikaten Köping och Munktell som också utländska svarvar av fabrikat Wolman och Zbrojovka. Två arborrverk, en Cincinnati bordhyvel med ett bord, som är tre meter långt, och en Mattison planslipmaskin är den maskinpark, där de större detaljerna bearbetas. Ytterligare två supportrsvarvar och en mindre verktygsslipmaskin är i beställning, och utredning pågår för att ersätta en del av de åtta kipphyvlarna med en vertikalfräsmaskin. Bland personalen finns en del svarvare kvar från den tid, då verkstaden låg på Ryd. Albin Kristiansson och Ivar Braun är bland dem som arbetat längst på avdelningen, svarvare Otto Persson, som numera idkar pedagogisk undervisning i musik på fritiden, var den som först kom i arbete i de nya lokalerna efter omflyttningen från Ryd.

Ett arv som förpliktar

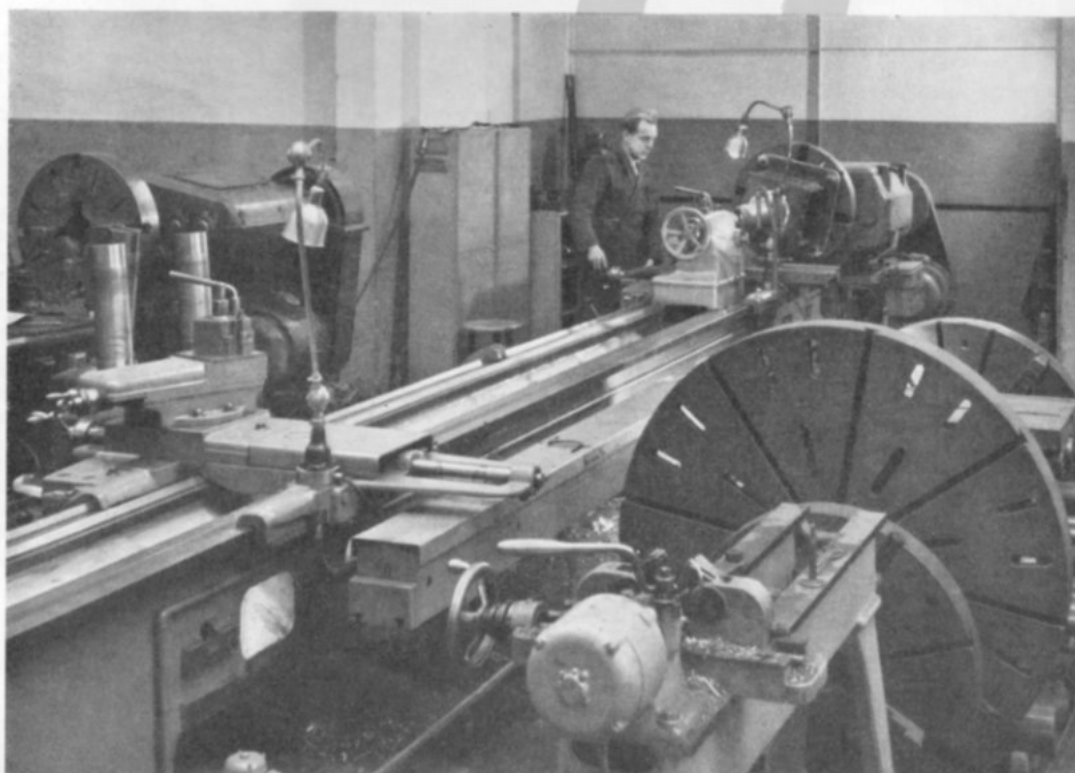
Nestorn på avdelningen och »still going strong» är Carl Cavallin, specialist på formtillverkning, och dessutom brandkapten i Höganäs brandkår

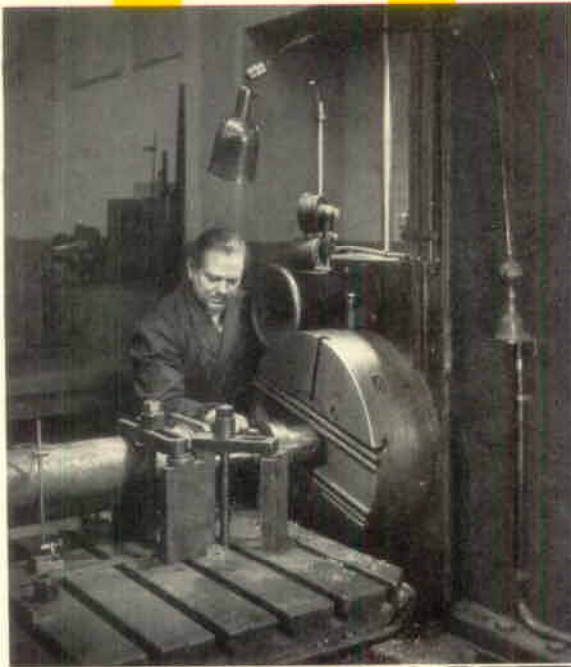
Svarvare Åke Andersson vid sin bjässe till svarv – inte mindre än 6 m är den mellan dubbarna. I denna svarv bearbetas bråkaxlar, vevaxlar och liknande längre arbetsstycken.

En översiktsbild över maskinverkstadens rymliga hall. Direkt drift har ersatt den föråldrade remdriften på alla arbetsmaskiner – inte minst till båtad för säkerheten.

En av trotjänarna, svarvare Albin Kristiansson, vid sin supportrsvarv. Bearbetning av bussningar, lager o.d. för loken ingår bland hans arbetsuppgifter.

sedan många år. Hans under åren erhållna kännedom om fornar överföres sedan någon tid via Åke Larsson på Verkstadskontoret till ritningar, toleranser och beskrivningar. En ny tid har kommit, då muntliga anvisningar och arbeten efter den gamla typen försvinner till, som vi hoppas, både nytta och glädje för dem som tar vid, där de gamla slutar.

Bland nykomlingarna på avdelningen är förman Kjell Kindblad, som efterträtt förman Bengt Hellstedt, som i höstas slutat sin anställning.

På *filaverkstaden*, som i sig inrymmer smedja, härdningsavdelning, vagnsreparationsgrupper och inom kort även en speciell grupp för verktygstillverkning, hopsättes och monteras de detaljer, som bearbetats i maskinverkstaden. Förman Holm leder och fördelar arbetet på denna avdelning.

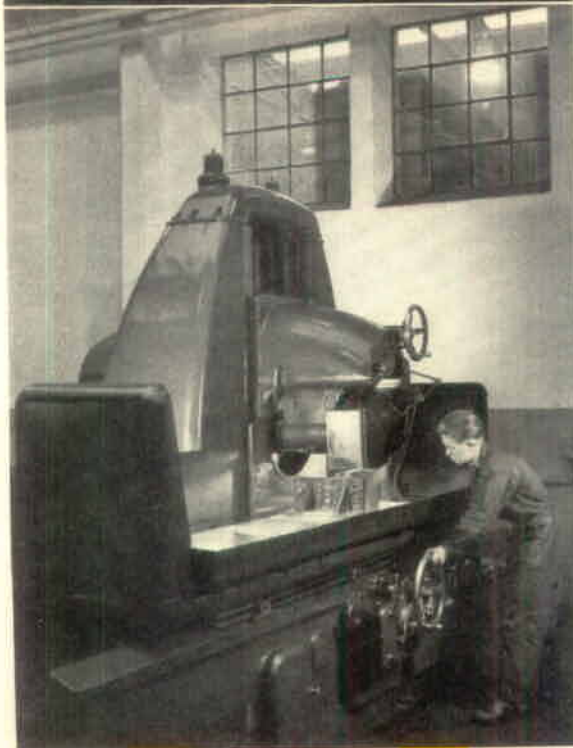

Från munstycken till lokomotiv

Förman Holm och hans mannar är de verkliga »mångsysslarna». Här reparerar man stora lokomotiv, motortruckar och allsköns tegelpressar och rörmunstycken, men man monterar också specialmaskiner för experimenthallen och mycket annat. Reparatorerna har översynsarbetet på traverserna, och förman Holm provar personligen lyftblock och kättingar, ett arbete som tidigare utfördes av ingenjör Cegrell.

På denna avdelning monterade och utprovade montör Lundahl den skärmaskin för sandpapper, som sedan ett halvt år tillbaka är i drift i Baskarp.

Här har också Ernst Persson sin dagliga gärning. Persson tillhör den gamla stammen och hade förr ansvaret för gjutningen av alla vitmetallager till lok och pressar. På den tiden komponerade Persson själv legeringarna; numera får han lagren i färdigt skick, där man inte rent av övergått till SKF-lager av en eller annan typ. Persson har dock alltjämt hand om all större montering.

Särskild reparationsgrupp för gruvvagnarna

I reparationsgruppen för gruvvagnarna har sammanförts de olika operationerna vid en vagnsreparation, så att man numera slipper omfattande transporter mellan olika arbetsplatser. Vinsten härav är påtaglig, och gruppen kan helrevidera ca 25 vagnar i veckan. Med en vagnpark på i runt

Överst: Vid arborrning står arbetsstycket stilla, medan det skärande verktyget rör sig — vid svarvning är det tvärtom. Här är arborrhare Åke Svensson sysselsatt med att i ett arborrverk invändigt bearbeta en cylinder. Arborrning tillhör de mera kvalificerade arbetena inom en mekanisk verkstad.

I mitten: Med sin Cincinnati bordhyvel avplanar hyvlare Nore Gregorioff en nyttillverkad gjutflaska. Den sinnrika apparaten skötes enkelt med ett centralt manöverdon.

Nederst: Långtidspraktikanten Stig Arne Thulin vid en Mattison planslipmaskin, med vilken han slipar foder till tegelformar. Så stor är åtgången på tegelformar inom fabriksdriften i NV Skåne, att denna slipmaskin är praktiskt taget heltidsbelagd med detta slags arbete.

tal 2.500 skulle det således taga två år mellan två på varandra följande stora revideringar. Om detta schema kunde hållas, skulle säkerligen vagnsreparationerna kunna nedbringas avsevärt och ovälkomna axelbrott minskas till en obetydlighet.

I *plåtslageriverkstaden* eller »plåtlutan» bankas och larmas det dagen i ända, här råder en arbetslust och skaparglädje som knappast på någon annan avdelning inom Centralverkstaden — det verkar åtminstone så, då man försöker göra sig hörd.

Även på denna avdelning har gruppssystemet införts. Här arbetar fem man i en snabbgrupp under veteranen Sture Ljungs ledning. Arbetena i denna grupp planeras i regel inte in över verkstadskontoret, utan här utföres självständigt alla de smärre reparationsarbeten, som alltid förekommer i ett plåtslageri. Vid behov rycker Göte Persson, som också tjänstgör som svetsinstruktör, eller hans arbetskamrater ut och tager sina mått och mallar i fabrikena. Ett smidigt system, som man emellertid får akta sig för att missbruka, om gruppen inte skall bli överbelagd.

Genom snabbgruppen avlastas den övriga avdelningen, där förman Karl Johansson i stället kan placera nytillverkning av bandugnar, egalisatorer, torkor för Kemiska fabriken och andra större arbeten. Ty stora arbeten kan man nu åtaga sig på den plats, där tidigare CV:s plåtförråd var placerat, innan det överfördes till Centralförrådet. Ett tillskott, då det gäller att utföra omfattande arbeten, är också den förnämliga rundbockningsmaskin, som ersatt en äldre, tungarbetad maskin, som länge behövt bytas ut.

Genom den kapacitetsökning, som »plåtlutan» vunnit genom nyanskaffning av åtta elektriska svetsaggregat och ett nytt acetylenagasverk samt genom den rationalisering, som blir en följd, då yrkesarbetarna själva inte behöver hämta in materialet, kan CV i allt högre grad åtaga sig arbeten, som tidigare placerades hos underleverantörer.

Reparatörgruppen — en »Falcks räddningskår»

De fasta verkstadsavdelningarna har nu beskrivits, och nu återstår endast *reparatörgruppen*, som under maskinmästare Sten Svenssons och förman Nils Nilssons ledning arbetar ute i fabrikena eller vid verken. Denna grupp är utrustad med såväl gas- som elsvetsaggregat och har ett stort förråd av lyftdon till sitt förfogande. Med inte mindre än sex fullt utrustade rörbänkar har gruppen också möjligheter att utföra rörmokeriarbeten.

Reparatörerna är mer än de flesta CV:s »ambassadörer», efter vilkas uppträdande och arbetsprestationer Centralverkstaden bedömes. Under sista halvåret har flera omfattande arbeten med den äran utförts av reparatörerna. I fabrik VIII har fyra man med Bertil Persson som lagbas på ett verkligt förtjänstfullt sätt uppmonterat ett komplett maskineri för torrprensning av eldfast

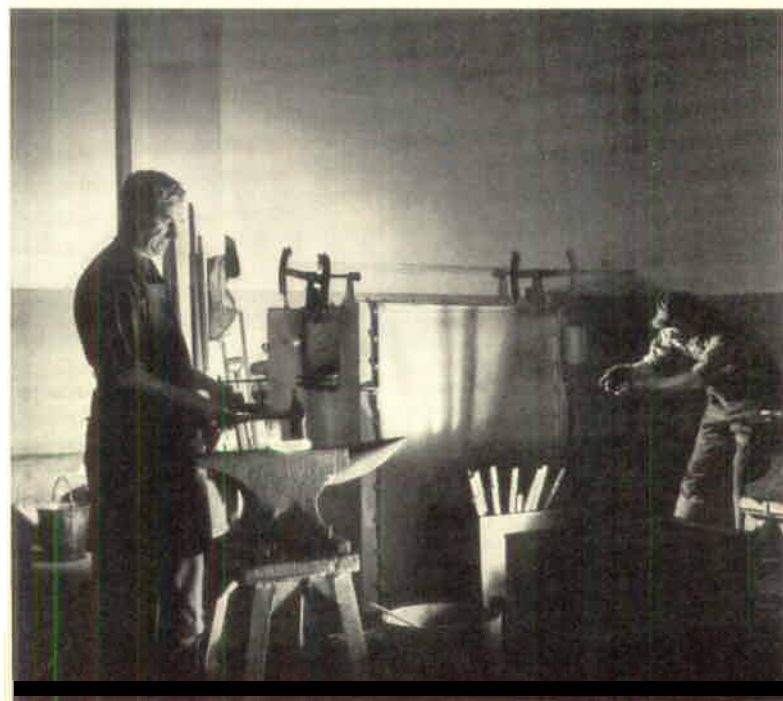

Förman Kjell Kindblad, ny på maskinverkstaden, dryftar ett tekniskt problem med svarvare Jan Svensson

tegel. Driftsingenjören Mossberg har framfört ett speciellt tack för väl och snabbt utfört arbete i Järnpulververket. Arbeten har också utförts vid Verken, i en del fall i konkurrens med Bolagets vanliga underleverantörer. Vid Skrombergaverken har Halvar Johansson och tre medhjälpare kanske inte monterat *upp* så mycket men väl på ett snabbt och effektivt sätt monterat *ned* maskinerier för att härigenom lämna plats för ombyggnader. I Bjuv, Nyvång och Axeltorp har även utförts arbeten av män ur Sten Svenssons gäng.

Bland reparatörerna återfinnes även Erik Lindblad, som med åren utbildats till specialist på svetsning av Sandvikens eldhärdiga transportband. Många gånger har Lindblad fått rycka ut på lördagseftermiddagar och söndagar, då produk-

Den moderniserade smedjan, utrustad med bl.a. en gaseldad smidesugn, där arbetsstyckena — picks för eldrivna förskrämningsmaskiner, kilmejslar, huggare etc. — uppvärms. Smeden Svahn (t.v.) smider, medan järnet är varmt, och smeden Thelander ser ut, som om han hypnotiserade någon, men det gör han inte, utan han kontrollerar temperaturen på sitt arbetsstycke, som han håller med en tång.

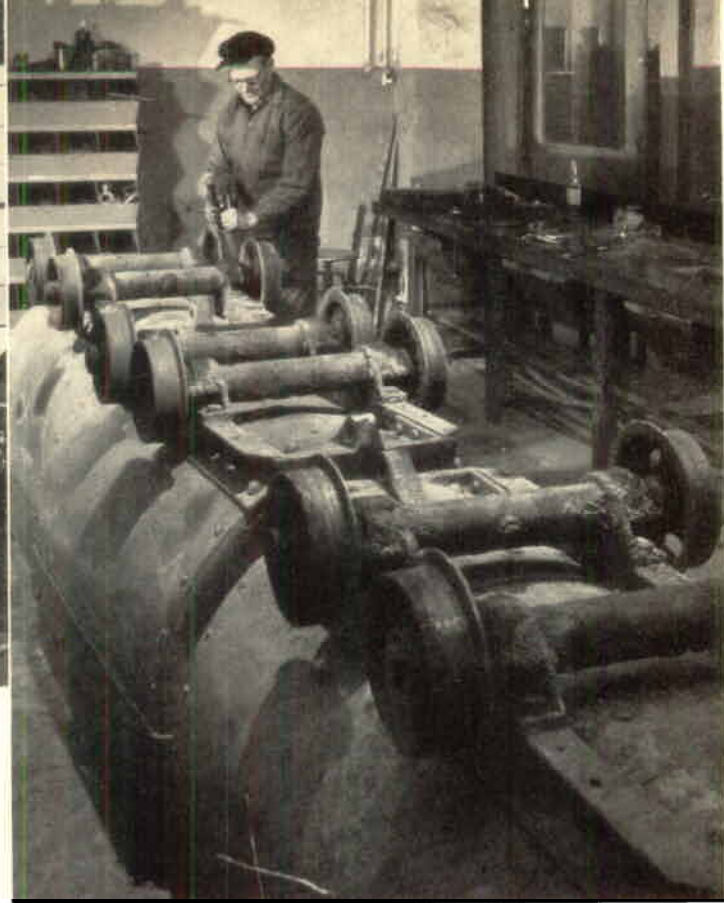

Ovan t.v.: »Snabbgruppen» i plåtslageriverkstaden har till uppgift att, i regel utan planering över verkstadskontoret, ta hand om smärre reparationsarbeten. Veteranen Sture Ljung (t.v.), som är snabbgruppens ledare, håller just på med att slipa av slagskivor till ett malaggregat.

Ovan t.h.: 25 vagnar i veckan kan reparationsgruppen för gruvvagnar hinna med att revidera, tack vare att alla arbetsmomenten sammanförts till en enda plats. Till gruppen hör bland andra filare Albin Bohlin, som ses demontera en gruvvagn för översyn.

Nedan: »Falcks räddningskår», dvs. maskinmästare Sten Svenssons reparatörsgrupp, har här gjort stor utryckning för att avhjälpa ett allvarligt och komplicerat missöde i Schakt Gustaf Adolf. Kompressorn har gått sönder, gruvan står stilla, gruvarbetarna har måst skickas hem. På en måndag morgon inträffade missödet, på onsdag var allt klart igen. Längst t.h. maskinmästare Svensson, i mitten August Lundahl, nedtill Albert Nilsson och upptill Berdin Persson och Oscar Lundahl.

tionen hängt på att banden blivit reparerade fortast möjligt.

Ett anbudssystem i vardande

I detta sammanhang kan omtalas, att ett nytt system håller på att utvecklas, som innebär, att vid större arbeten CV lämnar anbud på arbetet i likhet med andra firmor. Systemet har redan börjat tillämpas, och då tiden medger, kommer allt fler arbeten att prissättas, innan de påbörjas, för att härigenom skänka respektive beställare en trygghetskänsla, att kostnaderna hålls inom ramen för det rimliga.

Ett länge närt behov och av många »kunder» framfört önskemål är en effektiv avsyning och kontroll av de produkter, som levereras från CV. I sådant syfte har förre maskinmästare Mattsson från Bjuv installerats som kontrollchef och sakkunnig i hörhörande frågor. Den rika erfarenhet verkmästare Mattsson besitter har redan i många fall kommit produktionen till godo. Konstrukörerna har här fått en värdefull hjälp att konsultera, då det gäller maskinerier och formar för den keramiska produktionen. Två gånger i månaden besöker verkmästare Mattsson gruvorna och verken, varvid han diskuterar problem och kvalitet med driftsingenjörer och kolleger. Stickprov och kontrollbesök hos underleverantörer hör också till kontrollchefens åligganden. Härav följer, att ju mer arbete, som beställs genom CV, desto mer arbete blir avsynat, och att en kontroll är önskvärd även på legoarbete är nog alla överens om, som beställer sådant.

Sten Svensson

“Det stod tre studenter vid grinden...”

Ett par glimtar från intervjuundersökningen bland gruvarbetarna Av Eric Lindström

Ett av Höganäsbolagets bidrag till trivseldiskussionen är en sociologisk undersökning bland mer än tvåhundra underjordsarbetare. Undersökningen, som utförts i samarbete med Sociologiska Institutionen vid Universitetet i Lund, har väckt uppmärksamhet i vida kretsar. Bl.a. vid Svenska Gruvföreningens årsmöte sistlidna november ägnades stort utrymme åt Höganäsundersökningen, som vid detta tillfälle också blev föremål för en kommentar i Dagens Eko.

Intervjuer i stället för diskussioner

Det var när trivselproblemet började få en alltmera framskjuten plats i den allmänna diskussionen, som planerna på en sociologisk undersökning kom upp. Man menade, att en medelst intervjuer utförd undersökning skulle ge betydligt mera än en rad diskussioner, där endast de mera »talföra» skulle älta problemet på mer eller mindre traditionellt sätt. Det blev bland gruvarbetare under jord, som undersökningen kom att utföras. Gruvarbetarnas fackliga organisationer informerades om planerna och ställde sig positiva. På ett par håll lät man tillsätta kommittéer, som skulle följa undersökningen, vara med om planerandet av frågeformuläret och efter hand lägga sina synpunkter på framkomna resultat. Sociologiska Institutionen vid Universitetet i Lund, som på ett tidigt stadium utlovat sin medverkan, kunde efter de interna förberedelserna släppa ut studenterna-intervjuarna på fältet. I intervjuarbetet medverkade också några intresserade ABF-are i Höganäs.

Det gällde också att lyssna

Så kvickt gick det nu i praktiken inte förstås. Efter överläggningar om frågeformulärets utseende skulle detta först provas. Och vidare, vilket inte var det minst viktiga, skulle studenterna, innan de började intervju, lära känna gruvarbetet och gruvarbetarmiljön. Föredrag och filmvisningar men också gruvbesök ingick i denna del av förberedelsearbetet.

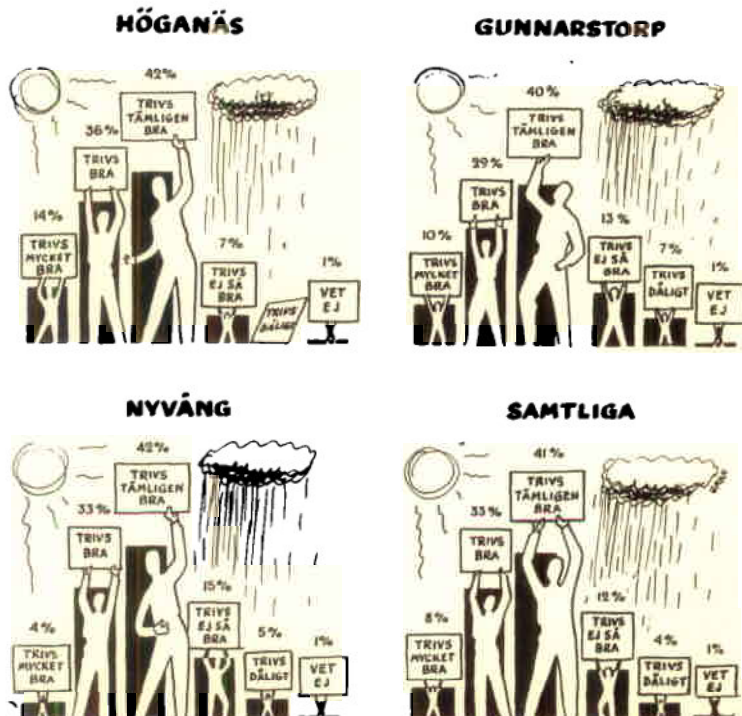
Höganäs, Nyvång och Gunnarstorp var de platser, på vilka undersökningen utfördes. Intervjuarna utrustades med frågeformulär och företog sina intervjuer i arbetarnas hem. De skulle emellertid inte bara ställa frågor i enlighet med frågeformuläret. De skulle framför allt lyssna och inte »binda» den intervjuade vid vissa på förhand

givna frågeställningar. Det var nämligen tänkbart, att den intervjuade ville resonera om även andra angelägenheter. Formuläret skulle sålunda framför allt tjäna syftet att vara en grund, på vilken ett fritt samtal skulle kunna byggas upp. Vad som inte kom in i formulärets rutor och kolumner sammanfattades av intervjuaren i en särskild kommentar. Att det blev mycket att tala om, där-om vittnar studenternas uppsatser, som ger upplysning om att gruvarbetarna överlag var språk- samma och gärna tog emot intervjuarna. Här och var blev det tid också för en kaffetår.

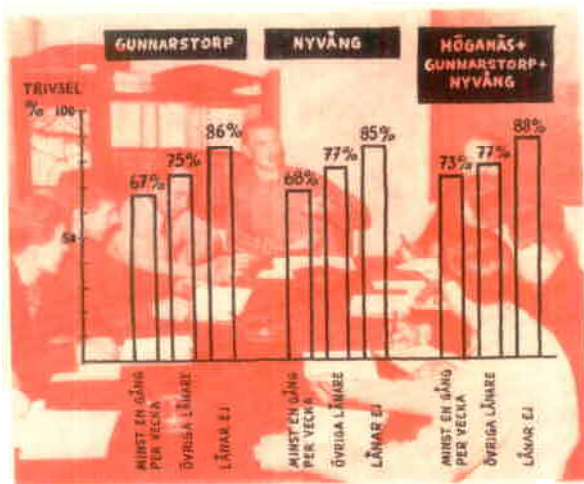
Överväldigande »majoritet» för trivseln

Vi skall till att börja med göra ett axplock »frågor och svar». Gruvarbetarna uppger sig trivas bra. Bäst trivs man i Höganäs, där mer än nittio procent trivs med sitt arbete. Praktiskt taget samtliga tillfrågade tycker förhållandet till arbetsbefälet är gott. Endast ett ringa fåtal har anmärkningar mot kamraterna. Nästan hälften uppger sig ha funderat på att byta yrke. En fjärdedel tillhör flera föreningar. Var femte gruvarbetare uppger

Den skånske gruvarbetaren trivs. Trivseln varierar emellertid från plats till plats. Höganäs leder. Där trivs mer än nittio procent. Genomsnittligt ligger trivseln i Höganäs, Gunnarstorp och Nyvång på något mer än åttio procent. Trivselgruppen utgöres av dem som uppgett sig trivas Mycket bra, Bra och Tämmligen bra. Det fåtal, som uppger sig icke trivas, har en praktiskt taget genomgående negativ inställning.

Bland intellektuellt intresserade arbetare — i diagrammet i form av boklånare — tycks trivseln vara lägre än bland övriga. Samma gäller ifråga om aktiva idrottsmän.

sig ha deltagit i frivilligt bildningsarbete. Något mer än hälften läser både A- och B-press. Bland periodiskt utkommande tidskrifter utgör veckotidningarna den mest uppskattade lektyren — Folket i Bild, Hemmets Veckotidning, Allas Veckotidning, Hela Världen och Levande Livet är de dominerande. Cirka 60 procent lånar aldrig böcker på biblioteket. I Gunnarstorp där lånefrekvensen tycks vara störst, lånar nära nog var tredje man en bok i veckan mot endast var tolfte man i Höganäs. »Brännpunkten» uppger sig de allra flesta läsa och uppskatta. I Nyvång, där ett par frågor ställdes angående företagsnämndsverksamheten, tyckte mer än hälften, att företagsnämnden bidragit till ökad kontakt mellan ledning och anställda. En tredjedel kunde inte göra något uttalande — man uppgav sig veta för litet. Cirka tio procent riktar kritik mot fackföreningsavdelningarna. Skötseln av trädgårds- och kolonitäpporna är den mest populära fritidssysselsättningen. Gruvarbetaren går i kyrkan endast vid högtidliga tillfällen.

De som inte trivs är genomgående negativa

För den som vill veta litet mera, än vad han förut vet om gruvarbetaren i gemen, kan det an-

förda jämta en hel del annat, som undersökningen direkt gett vid handen, vara av värde. Men det är först när svaren på de olika frågorna ställs mot varandra — korreleras, som statistikern säger —, som greppet blir litet säkrare och sammanhangen något börjar klarna.

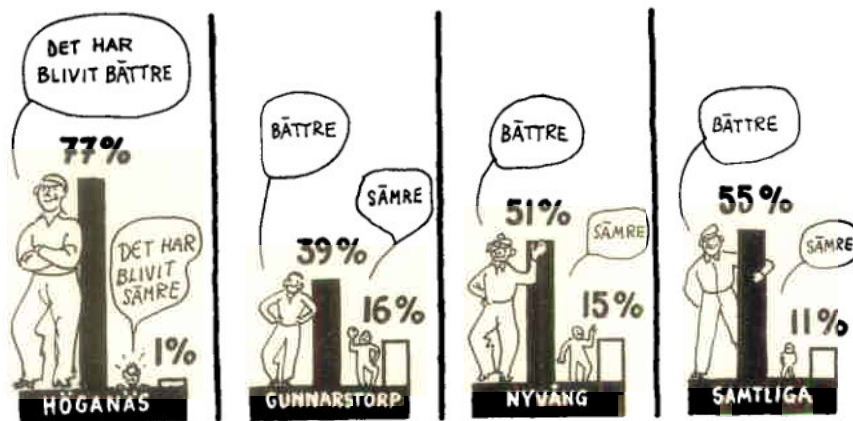
De tillfrågade hade att beträffande trivseln med gruvarbetet förse denna med någon av följande fem »etiketter»: Mycket bra, Bra, Tämligen bra, Ej så bra, Dålig. Vid bearbetningen gjordes den väl knappast överraskande iakttagelsen, att den lilla gruppen, som uppgav sig trivas »dåligt», var praktiskt taget genomgående negativ. Det enda, som hade denna grupps bevägenhet och gillande, var fackföreningen! Bland dem som trivs, dvs. de som använt någon av beteckningarna Mycket bra, Bra och Tämligen bra, löper graden av positiv inställning till övriga frågor i mångt och mycket parallellt med den högre eller lägre trivselattityden. En del sådana entydiga samband kan nämnas. Ju bättre man trivs, desto mera positiv är man till företagets olika åtgärder, till arbetsbefälet, till betalningen, till gruvarbetets förändringar till det bättre, till rationaliseringen, till företagsnämndernas kontaktfrämjande verksamhet osv. Och ju högre trivseln är, desto mindre aktuella är funderingarna på att byta arbete, desto mindre jäktad känner man sig etc.

Vad som sedan är orsak och verkan kan alltid diskuteras. En viss växelverkan torde man väl kunna räkna med i detta sammanhang.

Arbetstrivseln en del av trivseln i tillvaron

Att begränsa trivseldiskussionen till att endast gälla arbetsplatsens mer eller mindre påtagliga förhållanden kan knappast vara lämpligt. Beröringen med de kulturella värdena, kontakten med arbetslivets institutionella företeelser, strukturen och konstruktionen av det lokala samhälle vi lever i — även sådant påverkar uppenbarligen trivseln i arbetet. Det finns, skulle man kunna säga, ett öppet fönster, som vetter från arbetsplatsen mot samhället och som gör, att atmosfären på det ena stället påverkar atmosfären på det andra. Sett ur denna synpunkt blir arbetstrivseln en del av det större begreppet trivseln i tillvaron. Det gäller

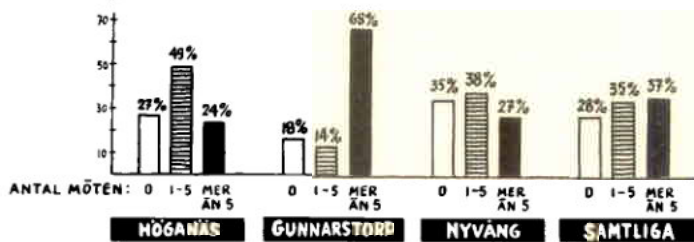
ARBETARNAS UPPFATTNING OM GRUVARBETETS FÖRÄNDRINGAR

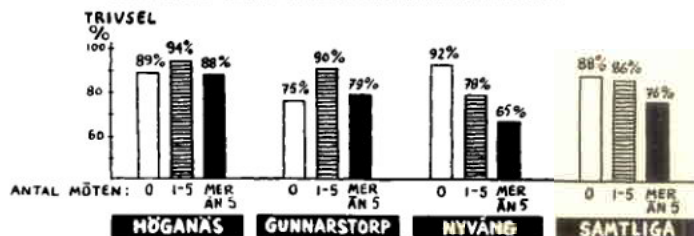
Gruvarbetet har förändrats till det bättre, tycker de allra flesta, något mer än tio procent tycker motsatsen, och resten tycker »både-och» eller »vet inte». Gunnarstorparna har även i detta fall en mindre positiv uppfattning än kollegerna på de båda övriga platserna.

BESÖKSFREKVENS Å FACKFÖRENINGSMÖTEN

TRIVSEL OCH FACKFÖRENINGSBESÖK

Fackföreningsbesöken är som framgår av det övre diagrammet talrikast i Gunnarstorp. Något genomgående entydigt samband mellan besöksfrekvens och trivselattityd har ej kunnat påvisas. Det förefaller emellertid som om de flitiga mötesbesökarna — se det nedre diagrammet — intager en mera reserverad trivselattityd än sina mindre mötestrogna kolleger.

därför i undersökningar av det här slaget att i någon mån försöka fånga arbetaren i hans *totala situation* och se efter, om det finns några samband mellan inställningen till arbetsplatsens förhållanden och hans attityder i övrigt. Den föreliggande undersökningen var dock ej särskilt omfattande i det här avseendet.

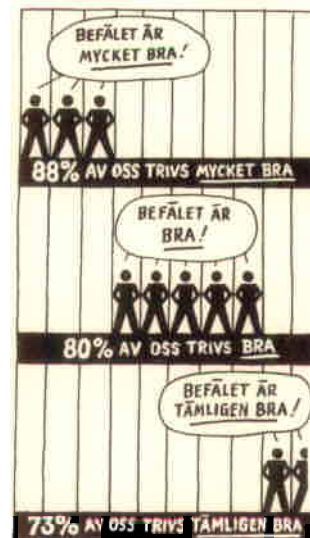
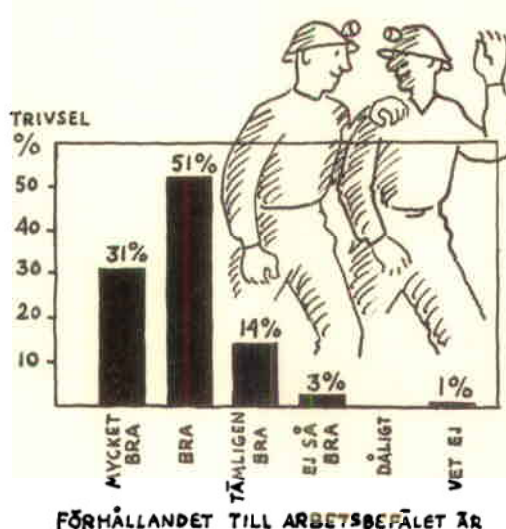
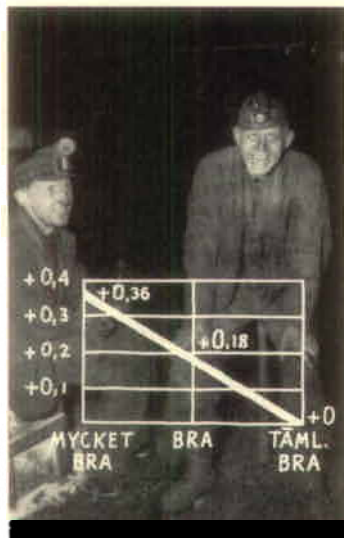
Högtrivselgrupp med utpräglade arbetslags- och grannskapskontakter

En och annan iakttagelse kan likväl vara värd att anteckna. Arbetare, som är ivriga boklänare och har intellektuella intressen, trivs sämre än de övriga (är det männe dessa, som brukar göra sig mest hörda i trivseldebatterna?). I någon mån gäller samma iakttagelse beträffande aktiva idrotts-

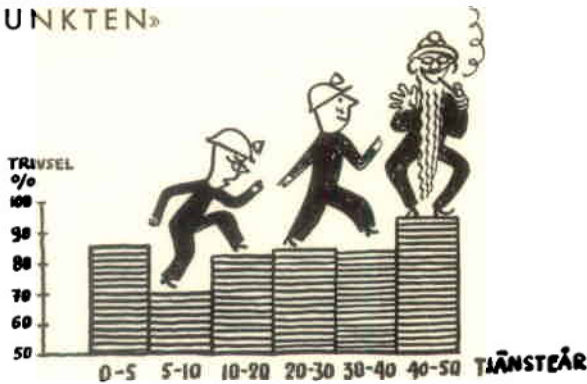
män. Något entydigt samband mellan facklig aktivitet och trivselinställning har undersökningen ej gett vid handen. Däremot står den fackliga aktiviteten i ett bestämt förhållande till arbetarnas positiva uppfattning av företagsnämndernas nytta. Trivseln i arbetet påverkas också av de mänskliga relationerna utanför arbetsplatsen. Medlemskap i flera föreningar tycks sålunda ha ett visst samband med hög trivsel. Änklingarna trivs sämre än övriga grupper — 69 procent mot genomsnittligt över 80 procent. Gruvarbetare med släktförankring bland gruvfolk känner större trivsel än sina kolleger utan dylika släktförbindelser!

Att trivseln varierar från samhälle till samhälle har redan antytts. Intressant är iakttagelsen, att arbetare inom en »högtrivselgrupp», dvs. sådana

Arbetsbefälet har fått en berättigat framskjuten plats i debatten om arbetsplatstrivseln. Inte mindre än nittiosex procent av gruvarbetarna ger i mitteldiagrammet högt betyg åt sitt arbetsbefäl. T.v. index för förhållandet till arbetsbefälet inom olika trivselgrupper. Av detta liksom av diagrammet längst till höger framgår, att trivselintensiteten stiger med den högre graden av positiv inställning till arbetsbefälet. Diagrammen avser Nyvång.

Trivseln stiger inte entydigt med levnadsåldern, men i någon mån med tjänsteåldern. Undantag Gunnarstorp, som i mer än detta avseende skiljer sig från Höganäs och Nyvång. Lägga märke till svackan efter de första fem anställningsåren. Staplarna anger som synes trivselprocenten inom resp. åldersgrupp. Ex.: 87 procent av gruvarbetare med en tjänsteålder intill fem år uppger sig trivas.

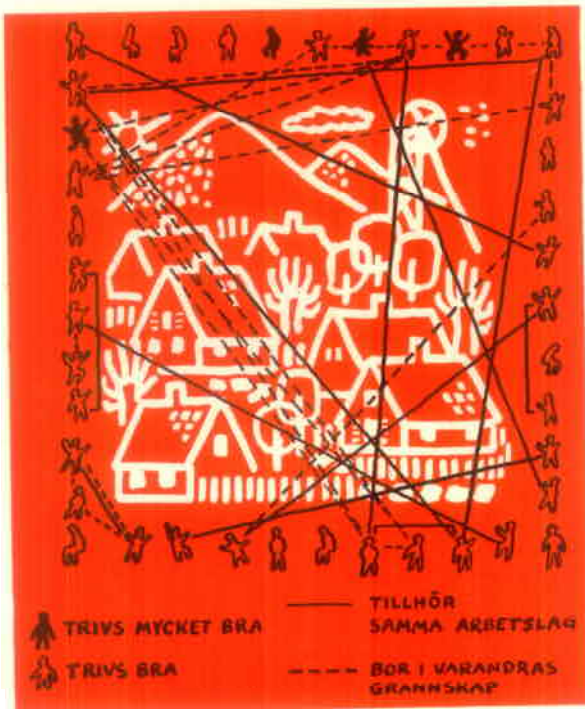
som trivs Mycket bra och Bra, hade utpräglade såväl grannskaps- som arbetslagskontakter. En sannskyldig »högtrivselkoloni» med ett nät av dylika kontakter upptäcktes en grupp utgöra, som bodde i ett annat samhälle än det, i vilket arbetsplatsen var belägen.

En icke-trivselgrupp visade sig likaledes vara sammanbunden av arbetslags- och grannskapsförbindelser.

Undersökningen har vidgat våra kunskaper om gruvarbetaren

Man skall inte överskatta värdet av de resultat den här mycket summariskt refererade undersökningen gett vid handen. Den gör inga anspråk på att ha fullständigt kartlagt gruvarbetarens atti-

En intressant iakttagelse gjordes beträffande gruvarbetarnas kontakter med varandra i arbetet och i samhället. En i detta avseende undersökt »högtrivselgrupp» (sådana som trivs Mycket bra och Bra) var sammanbunden av ett nät av arbetslags- och grannskapskontakter. De jobbade tillsammans och bodde i varandras grannskap.

tyder. Än mindre vill den göra gällande, att den har kastat ljus över det komplicerade orsaks-sammanhang, som spelar bakom attityderna. Å andra sidan är undersökningen otvivelaktigt ett om än blygsamt komplement till våra övriga kunskaper om den skånske gruvarbetaren. Den har visat, hur stämningarna svänger, och lärt oss, om inte annat, att trivselproblemet inte bara är en arbetsplatsfråga!

SAGT med anledning av undersökningen

Lunds Universitets rektor, *professor Assar Hadding*, har välvilligt tagit del av vad som här publicerats om den i samarbete mellan Höganäsbolaget och Sociologiska Institutionen företagna undersökningen. Professor Hadding framhåller i ett uttalande för »Brännpunkten» universitetets dubbla uppgift »att vara på en gång forsknings- och undervisningsanstalter» och understryker betydelsen av samarbete mellan universitet och industri: »Såväl inom industrien som på andra områden bör fackutbildade och universitetsbildade kunna samarbeta och komplettera varandra till gagn för vårt lands näringsliv och dess kultur.»

De intervjuade studenternas lärare, *docent Bertil Pfannenstill* i Lund, säger, att det varit en nyttig upplevelse för studenterna att få detta tillfälle till närmare kontakt med människor ute i arbetslivet. Det som behövs är nämligen, framhåller docent Pfannenstill, praktiska erfarenheter och inte bara böcker och teorier.

»Jag har på tämligen nära håll kunnat följa intervjuundersökningen», säger gruvsdriftens chef, *överingenjör M Smedberg*, »och vid något tillfälle har jag också varit närvarande vid sammanträde med den i Höganäs tillsatta tremannakommittén.» Överingenjör Smedberg, som anser, att undersökningen beträffande arbetarnas inställning till arbetet bekräftat det man tidigare haft på känn, framhåller, att det varit »nytt och nyttigt att få litet närmare grepp om våra arbetares förbindelser med förhållanden utanför arbetsplatsen». Det är med glädje, som herr Smedberg konstaterar, att trivseln ligger så högt inom gruvarbetarkåren. »En påtagligt enhällig gruvarbetarkår har genom undersökningen gett klart besked om att gruvarbetet ingalunda är det föga lockande jobb, som det fått rykte om sig att vara bland folk, som är obekanta med gruvarbetet. Att ge gruvarbetarnas egna uttalanden vidare spridning förefaller vara en angelägen informationsuppgift.»

Gruvarbetarna John Bogren, John Sjöberg och Arthur Svensson gör ett gemensamt uttalande:

»Vi som från arbetarsidan i Höganäs var med i 'trivselkommittén', har vid genomgång av materialet kunnat konstatera, att det stora flertalet gruvarbetare trivs i sitt arbete, främst beroende på det fria arbetet, den i jämförelse med fabriksarbetarna högre betalningen, ett bra arbetsbefäl och ett för det mesta gott kamratskap. Vi tycker, att undersökningen har varit intressant. Det har också varit trevligt att medverka på det sätt, som skett.»

TIDTABELLEN

Av Evald Johansson

*Jag tittar på min klocka. Tre minuter.
Ifall jag raskar på, så hinner jag.
Och är man andfådd, när sirenen tjuer,
så är man liksom trimmad för sin dag.
Det är båd' si och så med konditionen,
men annars är det meningen den ska
förbrukas helt och fullt av produktionen,
fast blir det något över, är det bra.*

*Men jag har brått, så brått, jag krafsar bränder
ur elden på samhällets heta häll.
Samtidigt som jag trött och tankfullt vänder
ett blad uti min levnads tidtabell.
Ett enda litet blad i boken gäller,
såvida jag har texten rätt uttytt,
ifrån den fasans stund, när klockan skraller,
och ända tills jag drar den upp på nytt.*

*I boken finnes också dunkla rader
på en för människor obegriplig skrift.
Dess klockslag liknar krångliga charader;
små siffror, präntade med okänt stift.
Jag har så brått, och bladet är fullskrivet,
och jag kan ej radera bort en rad.
Och fastän boken räcker hela livet,
så vet jag ej, om det finns flera blad.*

*Det gick väl an, om man ej blev försummad
av all bekvämlighet folk hittat på.
Man rör ej för att nunan blir fördummad
av allt, som råkar hända då och då.
En propp, som gått, ett fel på telefonen,
en tappad knapp, ett urblåst cykeldäck.
Ett tåg, som dröjer länge på stationen,
och så, förstås, en penna utan bläck.*

*Förlorad tid tar man igen på annat,
om man arbetar lite rationellt.
Man vinner lite tid, när klockan stannat,
i synnerhet, förstås, om den har skrällt.
Man kan cedera radioprogrammen
och aldrig stå i kö, när det är trångt.
Och varför inte säga ja och amen,
när sammanträdet hotar att bli långt!*

*Men jag har brått, den är ej slut, tortyren,
och dagen trasas sönder bit för bit.
Snart är den borta, morgonpolytyren,
utav att ständigt knuffas hit och dit.
Men när jag tänker efter bortåt kvällen,
så är den ofta tom, den dag, som flytt.
Då läser jag en rad i tidtabellen
och ställer sen mitt väckarur på nytt.*

Samarbets- verksamheten

Informationsmöte i allvarets tecken

Fjölårets informationsmöte med samtliga företagsnämndsledamöter ägde rum i slutet av året. Det var femte året på rad, som »generalförsamlingen» på detta sätt sammanträdde. Programmet var mera omfattande än tidigare. Bolagets högre tjänstemän med dir. Gummeson i spetsen var i elden och lämnade ingående redogörelser för situationen på olika »fronter». Dir. Olsson behandlade arbetskraftsfrågan, dir. Terling talade om försäljningen av eldfast material, och dennes kollega på avdelningen för specialprodukter, in-

tendent Rickman, redogjorde för sitt fögderi. Inköpschefen Edén belyste materialförsörjningsproblemet, och för företagets finansiella ställning redogjorde intendent Thorstenson. Direktör Gummeson sammanfattade informationerna.

Med talande exempel belystes de aktuella svårigheterna. Brist på folk, ökade tillverkningskostnader, skärpt utländsk konkurrens, kraftigt höjda råvarupriser, brist på vissa råmaterial var några av de bekymmer, som diskuterades. Och så inflationen, som, för att citera VD, likt ett ogräsfrö nu slagit rot.

Ätminstone en ljuspunkt framhölls från VD:s sida, nämligen allmänhetens förtroende för företaget. Detta förtroende hade åskådliggjorts bl.a. i samband med emitteringen av Bolagets förlagslån, som fullteknats på två timmar! Vi behöver samma förtroende från Er sida för att kunna utveckla företaget i takt med de ökade anspråk, som från olika håll ställs på oss, framhöll Bolags-

T.v.: I sin översiktsbetonade sammanfattning kunde dir. Gummeson slå fast, att inflationen slagit rot. VD hoppades på samma förtroende från de anställdas sida som från allmänhetens. Sätt inga käppar i hjulet för oss, så skall bekymren säkert klaras upp — åtminstone på kort sikt, sade han. I mitten: Dir. Terling: För dagen är efterfrågan på våra material större än vad vi kan tillgodose. Långa leveranstider, ökad konkurrens från utlandet jämte ökade tillverkningskostnader har emellertid i vissa fall tvingat oss reducera normalpriserna. Vinstmarginalen för en del tegelsorter har minskats till en nivå, där lönsamheten kan ifrågasättas. T.h.: Det är konkurrensen, som bestämmer priserna, framhöll intendent Rickman i sin redogörelse för försäljningsläget i fråga om specialprodukterna. Försäljningsprogrammet har breddats. För de flesta produkterna är vi beroende av främmande råmaterial och därmed sårbara för fluktuationerna på råvarumarknaden.

T.h.: Arbetskraftsbristen hämmar vår produktionskapacitet, framhöll dir. Olsson i sin redogörelse för arbetskraftsfrågan. Vi står beredda att i snabbare takt än hittills öka mekaniseringen. Det vore lyckligt, om samma positiva inställning, som kommit till uttryck i en intensifierad tekniskt betonad förslagsverksamhet, också gav sig till känna i samband med införandet av nya arbetsmetoder.

chefen. I den efterföljande diskussionen, där bl.a. herrar Henry Hansson, bröderna Arthur och Bertil Svensson, Höganäs, samt herr Evert Berg, Nyvång, yttrade sig, tyckte man, att situationen tecknats i alltför mörka färger. Det ska nog gå bra den här gången också, tröstade någon. Och det var det ingen, som betvivlade. Vi klarar säkert det här på kort sikt, genmålde VD — hur det skall gå sett på längre sikt, är emellertid betydligt svårare att veta. Så här efteråt förefaller det, som om den »svartmålning», som en del tyckte sig finna vid informationsmötet, i själva verket var en i realistiska färger tecknad bild av läget. Det var bara det, att den stora allmänheten vid det laget inte hade klart för sig, vad som komma skulle. Det är inte bara råmaterialen, som sprungit i höjden. De dagliga konsumtionsvarorna kom ganska snart med i dansen. Löne- och pris-spiralen verkar på känt sätt. Inflationen hänger inte i luften. Den har slagit rot. De som vid informationsmötet målade den aktuella situationen, doppade nog som sagt sina penslar i de rätta färgpytsarna.

Förslagsverksamheten går framåt

Vid sidan av det praktiska arbetet inom företagsnämnderna fortsätter, som sig bör, den teoretiska diskussionen och utbildningen. Vilket givetvis endast är av godo, så länge detsamma kan

befrukta det praktiska arbetet. Så t.ex. är det självfallet med tacksamhet man kan notera ett icke ringa intresse för ekonomiska studier. Insikt i såväl de allmänekonomiska som de företags-ekonomiska sammanhangen är alltid en god grund för det konstruktiva och praktiskt inriktade samrådet inom samarbetsorganen. Men det är inte allt. Vilja till samarbete är den allra första förutsättningen för att någonting positivt skall kunna utvinna ur den organiserade samarbetsverksamheten.

Och hand i hand med viljan till samarbete går förtroendet. Vi har inom vårt företag kunnat göra den glädjande iakttagelsen, att det i stort sett råder en anda av förståelse och förtroende vid samarbetsorganens sammanträden. Och man kan också konstatera, att samarbetsverksamheten som sådan omfattas med ett positivt intresse också från dem som inte är direkt engagerade i verksamheten. Man behöver bara peka på resultatet av förslagsverksamheten för att få ett exempel på det allmänt utbredda intresset för de mångas direkta medverkan i ett produktionsfrämjande samarbete.

Antalet belönade förbättringsförslag har stigit praktiskt taget oavbrutet. Sedan år 1945 har enbart inom moderbolaget 250 förslag belönats, av dessa cirka 150 under 1949 och 1950. Mer än 15.000 kronor har utbetalats till förslagsställarna. Enbart under de två senaste åren har över 10.000

»Generalförsamlingen» sammanträder: I Odéonbiografen i Höganäs har informationsmöte hållits med gruvdistriktets samtliga företagsnämnder.

BELÖNADE FÖRSLAG TILL FÖRBÄTTRINGAR

Förslagsställare	Anställd vid	Beskrivning av förslaget	Förslaget inlämnat
Rep. Gustaf Dahlström	Fabriksdriften, Bjuv	Förbättringar å Kniehebelpress	1949—50
Transportarb. John Lundvall	Glasullsbolaget, Billesholm	Förstärkning av lastpallar	maj 50
Filare Albin Bohlin	Centralverkst., Höganäs	Draganordn. för provmaskin	juni 50
Rep. Carl Abrahamsson	Verkstadsavd., Bjuv	Stöd för borring av gruvvagnar	aug. 50
Rep. Karl Hansson	Verkstadsavd., Bjuv	Bromsanordning å brännvagnar	aug. 50
Verkstadsarb. Erik Möller	Verkstadsavd., Skromberga	Förbättring av putskniv	sept. 50
		Anordn. på aut. avskärningsbord	sept. 50
Plåtslagare Harald Gustavsson	Centralverkst., Höganäs	Anordning vid konvalsning	
		Svängbart svetsbord	sept. 50
Slipare Ingolf Regnert	Centralverkst., Höganäs	Arbetsbord för stångmaterial	
Rep. Erik Busk Jensen	Centralverkst., Höganäs	Slipställning	sept. 50
		Transportträna för järnsvampskakor	sept. 50
Siktrensare Göte Larsson	Järnpulververket, Höganäs	Störtrör vid rotexsikten	okt. 50
Snickare Richard Olausson Bäckstrand	Centralverkst., Höganäs	Ändring av gavlar å lädvagnar	okt. 50
1:e rep. Ture Johansson	Schakt Malmros, Billesholm	Förbättring av gruvvagnshjul	okt. 50
Lerlastare Karl Lindberg	Schakt Konsul, Skromberga	Förbättring av transportvagn	okt. 50
Maskinskötare Nils Johansson	Järnpulververket, Höganäs	Sikt vid elevator	nov. 50
Maskinskötare Stig Cederberg	Schakt Malmros, Billesholm	Anordning vid kolsikt	nov. 50
Ovanjordsbas H Brorsson	Schakt Malmros, Billesholm	Anordning vid kolsikt	nov. 50
Rep. Malte Herrder	Schakt Malmros, Billesholm	Förbättring av bottenrulle	dec. 50
Lastningsbas Roland Magnusson	Transportavd., Höganäs	Lastbrygga för grävmaskin	dec. 50
Grävmaskinskötare Erik Bohman	Slipskivefabr., Västervik	Metod för rensning av skivcentra	dec. 50
Svarvare Axel Edling	Mek. verkst., Västervik	Bromsanordning vid rusprovmaskin	dec. 50
Rep. Karl Pärson	Mek. verkst., Västervik	Ställbara verktyg till kantsvarv	dec. 50
Rep. Karl Axel Dahlkvist	Mek. verkst., Västervik	Gaffel för lyftning av plåt	dec. 50
Svetsare Folke Berggren	Mek. verkst., Västervik	Rullfixtur för svetsning av runda detaljer	dec. 50

kronor utgått i form av honorar. Den genomsnittliga summan per belönat förslag har efter hand också stigit. År 1946 utbetalades genomsnittligt 34 kronor per förslag. I fjol utgjorde genomsnittshonoraret hela 85 kronor. Litet av ökningen sammanhänger med penningvärdets fall. Samtidigt tycks emellertid kvaliteten på förslagen ha undergått en förändring till det bättre. Å andra sidan utbetalas en hel del honorar i uppmuntrande syfte. Värdet av dylika förslag kan i många fall vara svårbedömligt, i andra fall omöjligt att bedöma. Den goda viljan är emellertid alltid berömvärd.

Excentriskt lagrade putstrillor eliminerade efterputsningen för hand

Låt oss anföra ett exempel på vad som i praktiken kan ligga bakom de kortfattade upplysningarna i den i dessa spalter återkommande förteckningen på förbättringsförslag.

Situation: De automatiska avskärningsborderna för våtpressade klinker i Skromberga, vilka anskaffades för fyra år sedan, är avsedda för nor-

malklyvklinker, dvs. klinker med de två fasadsidorna planparallella och försedda med en för-snittsanordning, så att efterputsning av snittkanterna ej skall behöva göras.

Under det sista året har man börjat tillverka syrafast cisterntegel direkt på bråka-avskärningsbord. Dessa tegel utföres som klyvtegel, dvs. två och två. Då teglen till de cylindriska delarna av apparaterna emellertid ej är plana utan mer eller mindre välvda beroende på cisternernas diametrar, kunde de automatiska bordet endast skära teglen i sina rätta längder, varför en efterputsning för hand var nödvändig.

Lösning: Verkstadsarb. Erik Möller löste problemet på ett elegant sätt genom excentriskt lagrade putstrillor, vilka lägges an medelst ett fjädertryck och som automatiskt återgår i utgångsläge (se ritning).

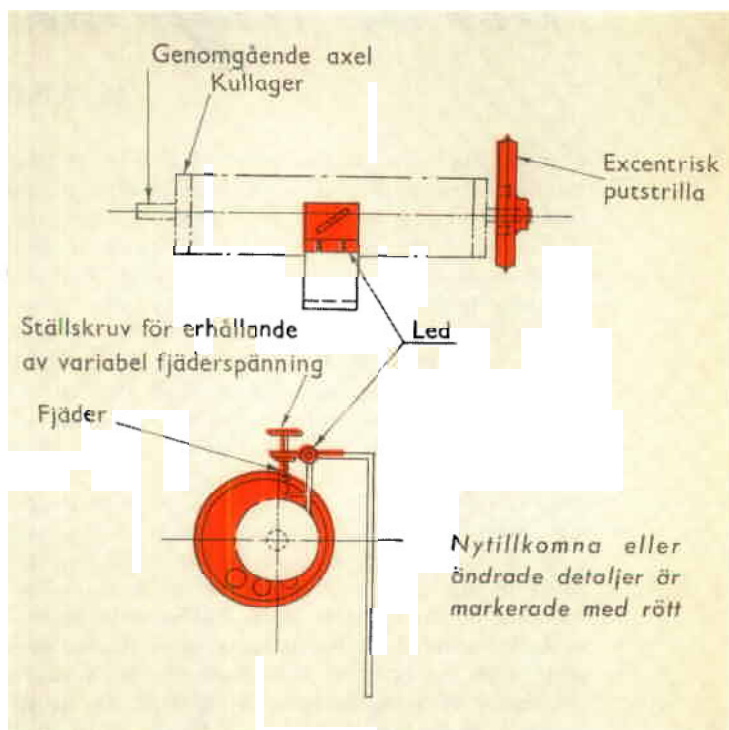
Resultat: Tegel med vilken radie som helst kan på detta sätt putsas direkt på bordet utan något extra handgrepp.

Produktionens »hjärntrust»

Inom Höganäs-koncernen liksom inom många andra industrier förekommer inga särskilda förslagskommittéer. Man har medvetet undvikit att laborera med under- eller överkommittéer av skilda slag. Och detta helt enkelt för att låta samarbetsorganen själva behandla alla de frågor, som tillkommer dem i enlighet med samarbetsavtalet. Splittring av arbetsuppgifterna kan medföra, att de ordinarie organen förlorar något av sin auktoritet samtidigt som överblicken över vad som händer på de olika fronterna av verksamheten skulle löpa risk att gå förlorad.

Det finns emellertid en sida av förslagsverksamheten, som inte ligger inom samarbetsorganens kompetensområde, och det är belöningsans storlek. Samarbetsavtalet har överlåtit åt arbetsgivaren ensam att bestämma om ett framlagt förslag skall belönas och i så fall med vilket belopp. Eftersom det inom Bolaget redan långt före samarbetsavtalets tillkomst fanns en Verkställande Direktören direkt underställd kommitté för produktionsfrågor - - Produktionskollegiet (PK) - - var det helt naturligt, att belöningsansidan av förslagsverksamheten kopplades på detta redan befintliga organ. Genom sin representativa sammansättning har PK överblick över hela produktionsapparaten och kan väga olika förslags värde bl.a. mot varandra. Rättvis och saklig bedömning av framlagda förbättringsförslag har varit mottot för PK vid dess behandling av förslagsärenden. För närvarande är följande personer ledamöter inom PK, produktionens »hjärntrust»:

Produktionsdirektör Edvin Olsson, Höganäs, ordf.
 Överingenjör Magnus Smedberg, Höganäs, sekr.
 Överingenjör Eric Bengtsson, Höganäs
 1:e ing. Bengt Aggeryd, Höganäs
 1:e ing. Åke Frölich, Höganäs
 1:e ing. Nils Lundin, Höganäs
 1:e ing. Nils Schrewelius, Höganäs
 Ing. Malte Johansson, Höganäs

Verkstadsarb. Erik Möllers, Skromberga, förslag till excentriskt lagrade putstrillor är ett exempel på en enkel mekanisk lösning av ett arbetsmoment, som tidigare ansetts som direkt handarbete

Överingenjör Åke Svende, Billesholm
 1:e ing. Walter Cronström, Skromberga
 1:e ing. Yngve Wahlberg, Bjuv

I förekommande fall adjungerar sig PK med expertis från Informationsavdelningen, Skydds-kontoret, Arbetsbyrån etc.

Upphovsmannen till ovanstående eleganta förbättringsförslag, Erik Möller

Det är roligt att studera ekonomi

Av ANDERS ÖRNE

Överskriften till denna lilla artikel är ett påstående, vars sanning inte erkännes av alla. Många människor i vårt land liksom i andra länder föreställer sig, att studiet av samhällsekonomin måste vara svårt, tungsamt och tråkigt. Det har Pål och Per sagt. Och större auktoriteter finns naturligtvis inte än ryktesbärare av det slaget. Frågar man Pål, hur han vet det, så svarar han, att det har Per sagt, och frågar man Per, så vet han det alldeles bestämt, för det har Pål sagt.

I verkligheten är ekonomistudier både tilldragande och roliga, bara man kommer in i ämnet. Det kan tiotusentals medborgare, som har gett sig i kast med sådana studier, livligt intyga. Det vore väl också i högsta grad besynnerligt, om det förhölle sig på annat sätt. Samhällsekonomin handlar ju om hur det stora folkförsörjningsmaskineriet arbetar och om de lagar, som reglerar dess gång. Som jag har haft förmånen att visa i några artiklar i »Brännpunkten» föregående år, angår de ekonomiska frågorna varje individ i detta land. Allas välfärd hänger på den ekonomiska apparatens verkningsgrad och på hur dess skötsel handhas. Och ej minst beror det på varje enskild, hur resultatet blir. Varje medborgare har inflytande på detta resultat, både som individ och som medlem i organisationer av olika slag. Ej minst utövar den enskilde ett sådant inflytande i egenskap av röstberättigad medborgare i den demokratiska staten Sverige.

Det är — som alla torde vara ense om — i hög grad nödvändigt att förstå sig på den maskin, man i sitt dagliga arbete har att sköta. En bilförare måste veta rätt mycket om bilar och biltrafik, innan han får sätta sig bakom ratten och på eget ansvar styra fordonet. Jag har aldrig hört någon beklaga sig över att studiet av bilen är tråkigt eller onödigt. Tvärtom blir inte så få, som har förvärvat körkort, nästan fanatiskt intresserade för allt som rör bilar och bilkörning.

Hur skulle det kunna vara annat än roligt och rent av spännande att sätta sig in i samhällets försörjningsliv, i vars skötsel varje medborgare deltagar i egen person eller genom ombud? Men inte bara det. Det är också nödvändigt för det helas riktiga gång.

Ingenting kan förefalla naturligare för en människa än att intressera sig för det sammanhang, i vilket hon är inställd och varav utformningen av hennes dagliga liv beror. Det höjer dessutom självkänslan att begripa sig på uppdykande ekonomiska spörsmål och kunna delta i debatten kring dem.

En vanlig tvångsföreställning

Varav kommer det då, att så många annars rätt klyftiga personer lider av tvångsföreställningen, att ekonomiska studier är tråkiga, och

drar sig för att befatta sig med dem? Ett svar har redan givits. Den s.k. opinionen i deras umgänge har den uppfattningen, och de kommer sig liksom inte för att själva undersöka, hur det egentligen förhåller sig. Men troligen beror det i ännu högre grad på att flertalet medborgare inte under ungdomsåren har fått lära sig det ekonomiska språket. Det förhåller sig ju på det sättet, att den ekonomiska grenen av det mänskliga vetandet på samma sätt som alla de andra måste framställas med användning av en rad fackuttryck eller termer, vilkas innebörd måste inhämtas, innan man kan begripa ett ekonomiskt resonemang. Den som vill bli bokförare måste exempelvis lära sig vad debet, kredit, konto, saldo osv. betyder. I matematik måste man på småskolestadiet inhämta begrepp sådana som namnen på de fyra enkla räknesätten, meningen i orden summa, rest, produkt, kvot och många andra. På samma sätt är det i ekonomiläran. Men där ger skolan mycket ringa hjälp. Därför blir föredrag, tidningsartiklar och böcker om ekonomiska frågor inte omedelbart begripliga för den, som inte energiskt på egen hand efterforskar termernas betydelse.

Ett exempel från ett annat område kan kanske klargöra vad jag menar med det sista påståendet. För den som inte har deltagit i eller ens sett fotbollsspel och alltså är fullständigt obekant med spelets regler och termer, måste det vara ganska vanskligt och förmodligen också tråkigt att stava sig igenom idrottssidornas referat av de stora sammandrabbningarna på fotbollsplanerna. På grund av dramatiken i bollspelet och spelarnas popularitet lär sig pojkar vid en tidig ålder allt detta. För dem har ett fotbollsreferat inga hemligheter.

Ekonomi mera dramatisk än fotboll!

Det stora ekonomiska »spelet» angår ju varenda människa på det närmaste. Det innefattar oändligt mycket mer av dramatik än idrottslekarna. Miljoners väl och ve kan bero av ett lyckokast eller ett misstag i den ekonomiska politiken. Men tyvärr är det ekonomiska skeendet inte lika gripbart som händelserna i en idrottstävling. Det fordras kunskaper och fantasi, men också en viss livserfarenhet och kontakt med företag och marknader för att fatta den ekonomiska dramatiken.

Det förefaller vara ett rätt svårgenomförbart önskemål, att skolan skall lära eleverna det ekonomiska språket och sättet att tänka ekonomiskt. Även om ekonomilära en gång i större utsträckning än nu får plats på skolschemat, hjälper detta inte de äldre. För dem finns ingen annan utväg än att tillgripa självstudier för att inhämta det mest grundläggande i ämnet.

En del mycket begåvade och energiska perso-

ner kan på egen hand ge sig i kast med ekonomiska studier och skaffa sig omfattande kunskaper på området. Men för oss vanliga människor är den rätta studiemetoden att hjälpas åt i en grupp av intresserade, en studiecirkel, som får bistånd och handledning i form av studiebreven från en central.

Ekonomi studeras bäst i cirkel

Såsom de flesta känner till, finns det knappt något ämne, som inte kan studeras i den angivna formen. Men ekonomi lämpar sig alldeles särskilt för studiecirkel. De ekonomiska termerna och begreppen är nämligen så beskaffade, att de bäst inläres under diskussion mellan flera personer, som har erfarenheter från skilda sysselsättningar och livsområden.

En studiecirkel är inte en skolklass med en magister i katedern. I studiecirkeln är medlemmarna lärare åt varandra. Till och med den som är fullständigt okunnig i det studerade ämnet, kan bidra till ett gott resultat av den inbördes undervisningen, bara han inte är rädd för att ställa frågor under debatt och göra invändningar mot kamraternas resonemang. Därigenom tvingas nämligen dessa att tänka igenom frågorna och att klart och begripligt uttrycka sin uppfattning. Detta är just det rätta sättet för alla deltagarna att öka och stadga sitt vetande.

De senaste åren har jag varit i tillfälle att nära följa det arbete, som utföres av stiftelsen KVE (= Kursverksamheten Vår Ekonomi), främst genom studiecirkel. Det är förvånande goda resultat, som har uppnåtts genom denna verksamhet. Resultaten har i allt styrkt min övertygelse att genom studiebreven understödda studier i fria cirkel är den förnämsta studieformen för vuxna människor. I varje fall överträffas den av ingen annan, som jag känner till. Och den passar lika bra för folk från olika arbetsområden och åldersklasser som för kamratgrupper av jämnåriga från ett enda företag.

Ett talande experiment

Det bästa av allt är, att ekonomistudier, som bedrivs i cirkel, blir trevliga och roliga på ett

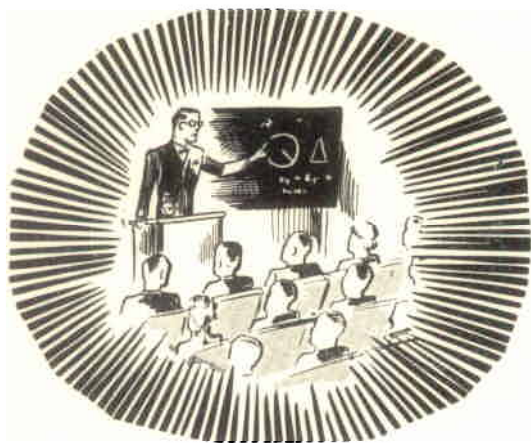
helt annat sätt, än om man sitter allena på sin kammare och försöker plugga in definitioner och fakta. Den som vill kan själv göra ett talande experiment. Det finns så lättlästa och välskrivna böcker i ämnet ekonomi, att de kan läsas med nöje och behållning av vem som helst. Den mest kända och lästa är Silverstolpes *Nationalekonomi för alla*. Om Ni vill studera ekonomi, så sätt er några kvällar och läs igenom denna bok. Bliv sedan medlem i en studiecirkel och följ genomgången av studiebreven. Ta omedelbart efter cirkeln åter fatt på Silverstolpes bok och läs den ännu en gång. Gör Ni det, skall Ni till Er stora förvåning finna, både att Ni förstår den mycket bättre än första gången och att Ni får ut många gånger mer ur den än vid första läsningen. Diskussionerna i studiecirkeln hade gett Er mycket mer än Ni själv visste om, när Ni var färdig med sammanträdena. Man kan efter en cirkelkurs med större behållning än förut läsa både artiklar och populära böcker i ämnet. Och det är just det som är meningen med studerna.

I vida kretsar råder alltså en mängd vanföreställningar och missuppfattningar om det ekonomiska livets enheter, företagen, både de enskilda, de kooperativa och de statliga. Det är rätt märkvärdigt, att de växlande uppfattningarna inte mer än som är fallet eggjar folk att försöka ta reda på hur det verkligen förhåller sig. Det kan nu på enklaste sätt göras genom att i en studiecirkel studera företagsekonomi såsom en fortsättning på samhällsökonomin. Man kan också med framgång göra det genom att några år, helst ett tiotal, sitta i ledningen för ett ekonomiskt företag och dra slutsatser ur vad man där ser och hör. Men det är bara ett fåtal, som får tillfälle att gå igenom en sådan »kurs». För alla, som är det minsta nyfikna på företagen, står däremot studiecirkel i företagsekonomi till förfogande. Man lär sig visserligen inte i en sådan cirkel att själv sköta eller delta i skötseln av ett företag — för det behövs det både anlag och praktisk träning — men man får ökad möjlighet att rättvist bedöma, vad andra tar sig för. Och bara det är väl värt de kanske tio timmar kursen tar, i synnerhet som dessa timmar är verkligt nöjsamma.

»Ekonomi studeras bäst i cirkel», tycker också de här människorna, som utgör kärntruppen i de ekonomiecirkel, vilka f.n. arbetar i Höganäs. Se vidare nästa uppslag!

VI STUDERAR EKONOMI

Några uttalanden för »Brännpunkten» i anslutning till Anders Örnes artikel på s. 18

ABF:s Höganäsavdelning har slagit ett nytt slag för ekonomiska studier. Under medverkan av expertis från Höganäsbolaget har man bildat studiecirkel och sammanflätat dessa i en gemensam föreläsningsserie. Vid upptaktsmötet talade herr Eric Lindström om betydelsen av ekonomistudier. De flesta av oss går ut i livet med en synnerligen knapphändig för att inte säga obefintlig utrustning ifråga om kunskaper i ekonomi. I detta avseende föreligger en klar eftersläpning i vår skolfostran, framhöll talaren. Så mycket nödvändigare är det då, att vi litet till mans sätter oss på den frivilliga skolbänken. Herr L. redogjorde för det aktuella ekonomiska läget och vilka åtgärder, som vidtagits från statsmakternas sida för att söka förhindra fortsatt inflation. Redan i starten kom kursdeltagarna i kontakt med företagsekonomiska problemställningar. Anförandet beledsagades nämligen med visning av en av de

I den till studiecirkelarbetet kopplade föreläsningsserien medverkar tjänstemän vid Höganäsbolagets Huvudkontor. Civilekonom Bothén talar balansräkning.

Bildnings- verksamheten

första ekonomiska stillfilmer, som framställt i landet, KVE-filmen »Ett företag växer upp».

Varför studerar man ekonomi, är det trist och tråkigt, ger det någonting? Dessa och liknande frågor ger f. generaldirektör Anders Örne svar på i sin artikel på s. 18. Vad säger cirkeldeltagaren, som brottas med problemen i studie-cirkeln? Red. har vänt sig till några av deltagarna i de här omnämnda economicirklarna i Höganäs.

Tegelbruksarbetare Willy Jönsson:

»Intressant och trevligt»

En av LO:s funktionärer yttrade en gång i anledning av avtalet om företagsnämnder ungefär följande: »Ni skall inte tro, att den industriella demokratiens problem är lösta i och med uppgörandet av detta avtal. Ännu står bara dörren till förmaket på glänt. Nyckeln, som vi behöver för att komma vidare, heter kunskaper.»

Ja, utan kunskaper i allmänhet och utan kännedom om de ekonomiska sammanhangen i synnerhet får vi tyvärr finna oss i att för tillfället göra en paus för att hämta bättre krafter. Här som på alla andra områden gäller det, att vill man komma någon vart, får det förberedas genom teoretiska och praktiska studier. Någon annan väg finns inte.

Med tanke på de uppgifter, som väntar oss i framtiden på detta område, har inom ABF:s lokalavdelning de senare åren ett par studiecirkel — rekryterade av medlemmar från avd. 66 — varit verksamma.

Studierna har gällt ekonomiska frågor och problem av olika slag såsom Nationalekonomi, Industriell organisation och ekonomi, Fackliga och ekonomiska problem samt Företagsekonomi.

Jag är förvissad om att många, om de fick en liten inblick i grunderna för den moderna ekonomien, skall finna, att det verkligen är ett intressant och trevligt område att forska vidare i. Har man ingen kännedom om de rent elementära sakerna på detta område, så har man heller ingen möjlighet att följa med eller tillgodogöra sig de ekonomiska upplysningar och diskussioner, som dagligen förekommer i tidningarna.

Att studier i ekonomi kräver ansträngningar skall inte förnekas. Men lön för mödan får man i det nöje och den tillfredsställelse, man känner, då

Språkintresset håller i sig. Studiecirkel i olika språk är igång. Bl.a. pågår sedan ett par år tillbaka i Höganäs en konversationscirkel i engelska. Fr.v. Anna Sjöberg, Greger Sandberg, Erik Kjellsson, kursledarinnan Inga Jonés, Axel Wester, Ulf Johnsson, Martha Johansson.

man när en acceptabel lösning på förelagda uppgifter och problem.

Målet för studiecirkelarna i ekonomi är att ge deltagarna de kunskaper på olika områden i det ekonomiska livet, som är erforderliga i nutidens samhälle och outhärliga för alla, vilka vill göra en aktiv insats i en företagsnämnd, slutar herr Jönsson.

Maskinpackare Gunnar Carlsson:

»Man får en vidgad syn»

— Ja, att det måste vara tråkigt att bedriva ekonomiska studier, är nog en allmän uppfattning av annars studieintresserade. Men som deltagare i cirkel i dessa ämnen har jag en annan mening, säger herr Carlsson, nämligen att med en god ledare blir dessa studier inte bara intressanta utan även mycket givande och ger en vidgad syn på dessa problem. Särskilt när man som i denna pågående kurs omväxlar med föreläsningar och frågetimmar under medverkan av fackmän på området.

Önskvärt vore att flera, och då särskilt bland de yngre, begagnade sig av de möjligheter, som genom ABF finns att sätta sig in i våra ekonomiska problem, som ju ändå ingriper i hela vår existens.

Önskvärt vore att flera, och då särskilt bland de yngre, begagnade sig av de möjligheter, som genom ABF finns att sätta sig in i våra ekonomiska problem, som ju ändå ingriper i hela vår existens.

Gruvarbetare Arthur Svensson:

»Givande — men ganska svårt»

Kursen är både intressant och givande men ganska svår och fordrar en hel del arbete. Men med Brevskolans kursbok och Höganäsbolagets civilekonomers hjälp tror jag, att man skall få en ganska god inblick i vad kursen avser, nämligen företagsekonomi. Efter civilekonom Bothéns utmärkta klagörande av balansläran och med de

övrige civilekonomernas vidare utformande av kursen tror jag, att envar skall kunna tillgodogöra sig dess mening.

Plåtlagare Harald Gustavsson:

»Studier i ekonomi kan främja arbetet inom företagsnämnderna»

— De ekonomiska problemen i vårt moderna samhälle är något som berör och griper in i varje medborgares liv.

Detta gör, att varje medborgare tvingas att så småningom försöka få ett grepp om de ekonomiska sammanhangen.

I synnerhet är det viktigt för löntagarna, att de börjar tänka på de företagsekonomiska problemen för att därigenom befärma arbetet inom företagsnämnderna.

Tegelbruksarbetare Gustav Bengtsson:

»Vi lär oss att tänka ekonomiskt i stället för känslomässigt»

— De företagsekonomiska problemen är av en sådan omfattning i dagens samhälle, att vi bör känna det som en bjudande plikt att söka förkovra oss i dessa.

Genom studier i detta ämne erhålles en vidare syn, och man har lättare att tänka ekonomiskt i stället för känslomässigt.

Utan rädsla för överdrift vill jag säga, att ledningen för ABF genom att kombinera cirkelstudier med föreläsningar av i ämnet särskilt utbildade föreläsare kommit med ett mycket gott uppslag.

INTERVJULOTTERIET:

Gruvarbetare Gunnar Mårtensson, Nyvångsverken

Från Lerberget till Nyvång via Carácas, Venezuela.

—Mångbefaren gruvarbetare blev kvartalets »intervjuoffer»

Julstjärnan lyser vänligt från det trevna tjllet på Kapellgatan, när intervjuaren en januarikväll söker sig fram i den nya »stadsdelen» Västervång i Åstorp. Det är tånt i källaren också. Och därnere träffar vi kvartalets »intervjuoffer», gruvarbetare Gunnar Mårtensson. Det är ingen tillfällighet, att han håller till i källaren. Här har han sin arbetsbod, och som lycklig egnahemsägare sedan några år tillbaka har Mårtensson ständigt något att bestyra för att hålla sitt hus i ordning. Huset är hans sparbössa. Svetten och mödan har lönat sig väl: 16.000 »kalla» kostade kåken (om man får använda ett så vårdslöst ord om ett mönsterbygge) honom, innan den blev, som han ville ha den. Med den välskötta trädgården till får han vilken dag han vill det dubbla. Men han vill säkert inte, vilket för säkerhets skull härmed meddelas.

Skonerten Albert från Lerberget

Fyrtiotvå år är Mårtensson, men som gruvkarl har han bara tio år på nacken. Det var på skonerten Albert från Lerberget, som M. fick sitt första jobb. Han var då femton år. Så småningom blev det större båtar. Vattnen kring Sverige byttes ut mot de sju haven. Det blev några år fyllda av

upplevelser men också av hårt arbete och diverse umbäranden — bl.a. ådrog Mårtensson sig en febersjukdom i Sydamerika och låg fjättrad vid en sjukbädd i Spanien i fyra månader. Men det är inte sådant som Mårtensson främst erinrar sig, när han berättar om parentesen på haven. Underbara vyer från besökta världsdelar och länder passerar revy — Carácas i Venezuela (»man har väl vatt på samma platser som direktör Gummeson!»), andra sydamerikanska platser ej att för-glömma, men vackrast var dock att ta sig igenom Panamakanalen, där djungelns växtlighet tränger sig fram nära nog till båten. Den genomfarten glömmar man aldrig. Och däri instämmer nitton-åriga sonen Börje, som nyss hemkommit från en femtonmånaderstur på de stora haven, och med vilken fadern nu kan jämföra sina intryck.

Efter sjön diverse jobb — dikningsarbeten och jobb på sockerfabrik — till dess M. en februaridag 1940 tog sitt parti och cyklade till Nyvång för att höra efter, om där fanns arbete för honom i gruvan. Klockan två samma dag fick han börja. Efter en månad i »Sahara» tillsammans med ett par äldre gruvarbetare var han mogen för linjebrytningen.

Det hör till nu för tiden att fråga om trivseln. Den frågan är kvickt besvarad — »med trivseln är det alla tiders, annars hade man väl inte stannat». Det är kamratskapet och friheten i arbetet, som för Mårtensson betyder mest i det här sammanhanget. En sak, som bidragit till en bättre atmosfär, är övergången från tvåmannalottning till fyrmanna- dito. Det blir inte så jäktigt och nervöst numera, när man får hugga själv, tycker M.

En dragspelslåt då och då

Den fackliga diskussionen och de politiska debatterna tillhör inte de ting, som Mårtensson intresserar sig mest för. Företagsnämnderna har han inte stort förtroende för — intressemotsättningarna mellan arbetare och arbetsgivare är för stora för att kunna överbryggas, anser han — och resultatet av deras verksamhet har han inte haft någon kännning av. Mårtensson sköter sig kort sagt själv, tycker läget är krångligt men ställer sig helst utanför diskussionerna. För honom och hans familj gäller det att göra det så trivsamt och bra som möjligt för sig. Och för att nå sina mål jobbar allesamman. Fadern som sagt inom Höganäsbo-

Gruvarbetare Mårtensson är inte den som drar sig för att hjälpa till ett slag med disken efter kvällsmaten

Nedan: I fjärran länder har både far och son varit. Exotiska souvenirer pryder det trygga gruvarbetarhemmet och berättar om var färden gått fram.

Ovan: Till dragspelets toner, framlockade av kraftiga gruvarbetarnävar, samlas då och då hela familjen.

laget, modern vid Hälsingborgs Gummifabrik, dottern, den 17-åriga Marianne, vid Malmö Konfektion; sonen har i väntan på att börja sin värnplikt tagit anställning vid Ji-Te i Åstorp. En sådan ordning medför givetvis också, att alla måste hjälpa till även i hemmet. Fadern, som slutar tidigast på dagen, har på sin lott att skala potatisen till middagen, och känner vi honom rätt, så drar han sig inte för att hjälpa till med disken efteråt. Genom att var och en i dubbel bemärkelse drar sitt strå till stacken, blir det faktiskt mer än en stund över till familjeliv. Helst lyssnar man till gammal dansmusik i radion. Blir det tid över för läsning, så har husets herre för sin del valet klart -- det blir någon av Ivar Lo-Johanssons böcker. Önskingarna för framtiden kretsar främst kring hemmet. En lotterivinst skulle först och främst användas för att lösa inteckningarna.

Reslystna är alla i familjen, dottern drömmer om bilen, medan det leker fadern i hågen att än en gång få komma till sydliga latituder, denna gång som turist och i sällskap med sin hustru...

Jerker

Multiplikation

När jag för nio år sedan började som eftermiddagsfogde i schakt Gustaf Adolf, hade vi en gammal gruvarbetare, som hette S.B.

Nu är det så, att gruvfogden bedömer och betalar för takskal och sandstensknutor, som gruvarbetaren röjer undan. S.B. och hans kamrat L.J. höll på att förskrämma sin ort. Härvid hade de tagit ner en mindre sandstensknuta, som hade delat sig i fyra delar. När jag kom in till dem i orten, sade S.B. till mig:

Vi har haft skollra i dag, det skall vi ha tio kronor för.

Jag tittade på de fyra bitarna och sa:

Ni får en krona för det.

En krona? sa S.B., är du inte riktigt klok?

Mja, — sa jag, det är ju ändå 25 öre stycket.

Skrev upp en krona och gick.

Nästa dag hade S.B. samlat ihop en bunke småbitar på så där en hundra stycken, och sa till mig, när jag kom:

-- Nu kan du räkna 25-öresbitarna!

H. L.

Förrådsförman Sigfrid Nilsson,
Gunnarstorp, f. 1879

1 N. är född i Vedby förs., Kristianstads län och kom tidigt ut i förvärvsarbete. Tolv år gammal började han arbeta hos en lantbrukare i N. Vram. Efter några års arbete med den skånska jorden gick N. plötsligt till sjöss och befordrade sju haven. Under seglingarna var N. bl.a. med om att runda Godahoppsudden. Vid tidpunkten ifråga pågick boerkriget för fullt. Fredsslutet mellan parterna upplevde N. i London, och han minns ännu, hur glada engelsmännen var över att kriget var slut.

År 1902 kom N. till Skromberga, där han började arbeta i klinkerfabriken. Efter ett par år flyttade han till Hyllinge gruva, därför att gruvarbetet var friare samt bättre avlönat. Här arbetade N. med ett kortare avbrott under första världskriget till år 1923, då han såsom gruvfogde fick transport till Bjuv. Efter att ha varit lastningsförman i Nyvång under några år flyttade N. slutligen till Gunnarstorp år 1939.

I Gunnarstorp har N. varit förrådsförman, tills han avgick med pension i oktober månad 1950. Nilssons skiftande arbetsuppgifter har varit krävande och intressanta. Innan han kommit i förmanställning, tyckte han bäst om kolhuggningen för hand. Inte ett enda olycksfall har N. råkat ut för under sin långa, nära femtioåriga tjänstetid.

Gruvarbetare Frans Svensson,
Gunnarstorp, f. 1885

2 S., som är född i Gråmans-
torps förs., Kristianstads län, hade sitt första förvärvsarbete vid Klippans pappersbruk. Efter en tids arbete vid Skånska Makadamfabriken i Åstorp kom S. till Gunnarstorp gruva år 1920. En avsevärd tid tjänstgjorde han som sprängare i schakt Gustaf Tornerhjelm. De senaste åren har S. sysslat med reparationsarbete och dylikt. Trädgårdsarbete samt en och annan bra bok har fyllt ut Svenssons fritid.

Linbanemästare Arthur Valfrid Nilsson,
Bjuv, f. 1883

3 N. började tjäna pengar vid 14 års ålder vid en gård tillhörig Sockerbolaget. Fadern hade varit gruvarbetare. N. kom 1901 till schakt III i Bjuv. Efter några år i Tibbarp återvände han till schakt III, där han blev linbanemästare, en syssla, som han innehåft i 22 år.

N., som bebor eget hus, har drivit upp sin täppa till en mönsteranläggning. Han ympar själv sina fruktträd. Visade stolt ett par praktäpplen av märke Harberts Reinette. Har även fått första pris för sin kolonilott.

Gruvarbetare Edvin Pålsson, Nyvång, f. 1887

4 P. är född i Kvidinge förs., Kristianstads län. Började som lantarbetare samt arbetade några år vid Klippans pappersbruk. År 1915 kom P. i företagets tjänst. Han började som dragare i schakt Carl Cervin. Efter ett år blev han lejhuggare och sedan ordinarie kolhuggare, vilket han förblev till den 1/7 1950, då han avgick med förtidspension på grund av sjukdom.

Den gamla huggningen för hand var fri och bra men mycket ansträngande. Det blev avsevärt lättare att arbeta i gruvan, när brytningsmaskinerna kom i bruk. Samarbetet med kamrater samt basar och ingenjörer var bra hela tiden. Sin fritid har P. ägnat åt hemmet och trädgårdstjappan.

Gruvarbetare Alfred Johansson,
Gunnarstorp, f. 1885

5 J., som är född i Hjärnarps förs., Kristianstads län, började som lantarbetare i sin hemtrakt. Hösten 1918 kom han i Höganäsbolagets tjänst. De första fem åren arbetade han som sprängare i Hyllinge gruva. År 1923, när brytningen i Hyllinge upphörde, fick J. transport till Gunnarstorp. I Gunnarstorps gruva hade han linbanearbete i många år. De tre sista åren har J. varit ovanjordsarbetare. Tidigt änkeman har J. utom sitt arbete även haft att sköta sitt hem och sina barn under deras uppväxtår. J. pensionerades den 1/11 1950.

Gruvarbetare Axel Jacobsson, Gunnarstorp, f. 1882

6 J. är född i Ystad och kom efter några års lantarbete i Höganäsbolagets tjänst år 1917. Han arbetade många år som sprängare och linbanearbetare i schakt Gustaf Tornerhjelm. De sista tio åren gick han som materialkörare. Arbetet var omväxlande och bra, kamrater och befäl hyggliga. Fritiden ägnade J. åt sin familj och sin lilla trädgårdstappa. En svår sjukdom tvingade J. att gå i förtidspension i maj månad 1947.

Gruvarbetare Oskar Nilsson, Gunnarstorp, f. 1882

7 N. är född i Frillestads förs., Malmöhus län. Redan 1896 som ung pojke började N. arbeta i gamla klinkerfabriken i Skromberga. När han fyllt 17 år, flyttade han över till Skromberga gruva, där han »passerade graderna» och blev kolhuggare. År 1915 fick N. transport till Gunnarstorps gruva. N. arbetade i schakt Gustaf Tornerhjelm ända tills 15/1 i år, således långt in i pensionsåldern.

Gruvarbetet har varit ansträngande men fritt och bra. Sin fritid har N. till största delen ägnat åt fackliga och kommunala uppdrag. Han har bl.a. varit sekreterare i sin fackförening, kommunalfullmäktig i N. Vram, ledamot av kommunalnämnden samt valberedningen och fattigvårdsstyrelsen därstädes under ett flertal år. Har det till äventyrs blivit någon tid över efter arbete och förtroendeuppdrag, har N. kopplat av genom att ägna sig åt sin trädgårdstappa.

Bruksarbetare Adolf Lardin, Hyllinge, f. 1889

8 L. är född i Häglinge förs., Kristianstads län. Han började 1903 arbeta som hjälppojke i Hyllinge rödtegelbruk. Efter en tid flyttade han över till fabriken för eldfast tegel, där han stannade till år 1907. Under ett par år ägnade L. sig åt annan verksamhet för att 1909 återvända till rödtegelbruket i Hyllinge, där han fick anställning som brännare. Vid Hyllingeverkens ugnar har L. haft sin gärning till i sept. förra året, då han slutade arbeta på grund av en hjärtåkomma. Arbetet har varit trivsamt trots olägenheterna med de skiftande arbetstiderna. Avkoppling och rekreation har L. fått genom att pyssla med sitt hus och sin trädgård.

Fabriksarbetare Ivar Persson, Nyvång, f. 1882

9 Vid Höganäsbolaget började P. 1920 som förrådsbiträde i Nyvång. Under 12 år pumpade han vatten ur gruvorna, och resten av sin anställning har han vistats vid Kraftstationen, där han passat transportbanden.

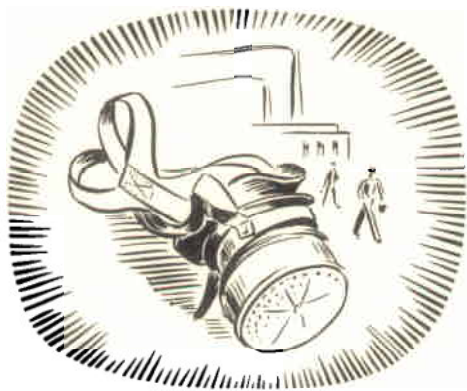
P. är särskilt stolt över sina 10 välartade barn samt den egna fastigheten i Grytevad, vilka även tagit hela hans fritid i anspråk.

Gruvfogde Johan Jakobsson, Axeltorp, f. 1879

10 J., som är född i Billesholm, kom i företagets tjänst redan 1890. Han gick den sedvanliga vägen för gruvarbetarna och blev så småningom ordinarie kolhuggare. Under åren 1926—1938 tjänstgjorde Jakobsson som förman i Gunnarstorp för att sedan erhålla transport till Axeltorpsverken, där han varit arbetsledare till avgången ur tjänst. Vid tiden för slutet av första världskriget greps J. av den då grasserande lusten att resa till Spetsbergen och »skära guld med täljknivar». Efter ett par års arbete i det bistra klimatet var J. nöjd, och år 1920 återvände han till de sydsvenska gruvfälten, vilka han sedan förblivit trogen. Den verkliga arbetsglädjen hade J., när han hade tillfälle att ordna med transportanordningarna i gruvan. Speciellt spårväxlarna fängade hans intresse. Vid många tillfällen har han tillverkat växlar för hand. Fritiden har J. använt till att sköta sitt hus och sin trädgård.

VERKSKYDDET

»Med stöd av civilförsvarlagen §§ 11 och 12 samt utbildningskungörelsen kallas Ni till genomgående av utbildning enligt detta program.»

CIVILFÖRSVARSCHEFEN

Det är åtskilliga av våra anställda, som mötts av ovanstående obönhörliga uppmaning, då de intet ont anande öppnat en av brevbäraren i vanlig ordning i lådan instoppad försändelse. Inte heller fortsättningen på försändelsens innehåll har antagligen förmått att väcka någon större glädje, eftersom den bestod av ett program för första delen av den »Första utbildning», som runt om i landet satts igång och från vilken koncernens olika företag med organiserade verkskydd givetvis inte utgör några undantag.

Utbildningen, som denna gång omfattar 10 timmar, är, då detta läses, lyckligen avslutad men kommer med största sannolikhet att åtföljas av en andra del, omfattande inte mindre än 30 utbildningstimmar. Närmare uppgifter om densamma föreligger emellertid inte ännu.

Det är ganska naturligt, om de svenska medborgare, som ihågkommes med en kallelse, i första ögonblicket inte direkt uppskattar, att de blivit ihågkomna, men om man betänker, hur det aktuella världsläget f.n. utvecklar sig, kan det väl knappast vid närmare eftertanke råda något allvarligare tvivel om att utbildningen är nödvändig och att kunskaperna måhända fortare än man anar kan bli en ovärderlig tillgång för den enskilde.

När väl den första motviljan övervunnits och våra anställda deltagit i utbildningen, som på de olika platserna ledes av instruktörer från skilda håll, har från de allra flesta håll försports en glad överraskning över att kurserna varit både intressanta och givande och att de klarlagt en hel del av dagens aktuella problem i frågor, som hör till civilförsvaret.

Inför den kommande utbildningen kan det måhända vara på sin plats att meddela, att som *laga förfall* räknas strängt taget endast styrkt sjukdom. I vissa fall kan skiftesarbete medföra, att vederbörande beredes tillfälle att undergå utbildningen

Säkerhets-
tjänsten

vid en tidpunkt, som bättre passar ihop med arbetet.

Till tröst för alla dem som genom sin placering i verkskyddet har genomgått eller kommer att genomgå utbildning, kan slutligen omtalas, att om de icke hade varit placerade i verkskyddet, hade i stället det allmänna civilförsvaret lagt beslag på dem. Detta hade i sin tur medfört motsvarande utbildning inom det allmänna civilförsvaret, och »vinsten» hade således varit ingen.

Inom en koncern av Höganäsconcernens storlek är verkskyddsutbildningen ingen småsak. Sammanlagt berör den inte mindre än omkring 700 anställda.

ARBETARSKYDDET

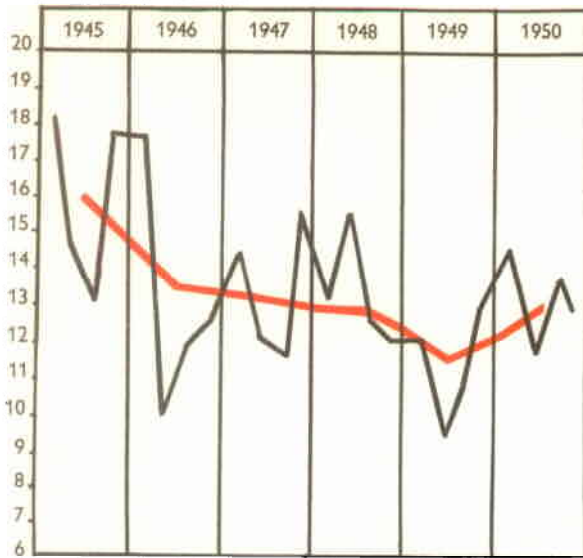
I anslutning till den studiecirkelverksamhet, omfattande samtliga koncernens skyddskommittéer, som för närvarande pågår, anordnades i Höganäsverkens Östra matsal för samtliga verk i NV Skåne torsdagen den 1 februari ett informationsmöte i arbetarskyddsfrågor.

Till mötet hade infunnit sig huvudparten av samtliga ingenjörer, förmän, gruvfogdar m.fl. samt skyddsombud och suppleanter. Skyddsombuden i Höganäs hade dessutom bidragit till att utöka åhörarnas antal genom att ta med sig kamrater från sin närmaste omgivning ute på arbetsplatserna. Sammanlagt torde över 400 ha mött upp till sammankomsten.

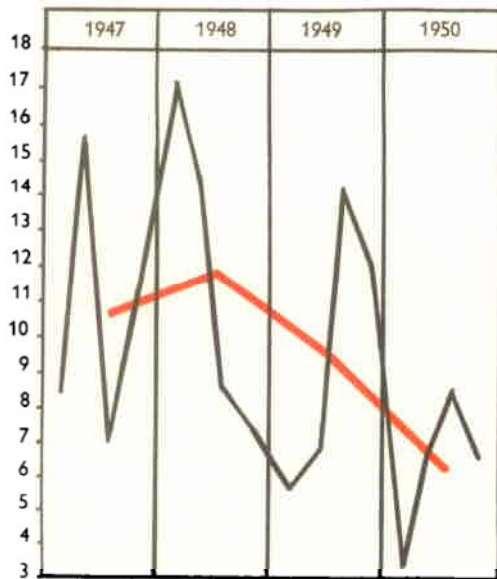
Sedan herr Lindström med några inledande ord hälsat de närvarande välkomna, varvid han särskilt vände sig till kvällens föredragshållare, chefen för Arbetarskyddsnämndens Kansli, herr Thörnberg, överlämnades ordet till skyddsinspektören, som med hjälp av ljusbilder gav de närvarande en inblick i de gångna årens olycksfallskrönika. Man kunde tydligt följa utvecklingen men därvid tyvärr också konstatera, att det utomordentligt goda resultatet under 1949 inte hållit sig även under 1950. Detta år visade sålunda över så gott som hela linjen en tendens till ökning, på några håll mera betonad, på andra något mindre. Det sammanlagda resultatet pekade på en ökning av antalet olycksfall, under det att de under året på grund av olycksfall förlorade arbetsdagarna trots detta visade någon minskning.

Kurvorna på nästa sida ger en föreställning om utvecklingen.

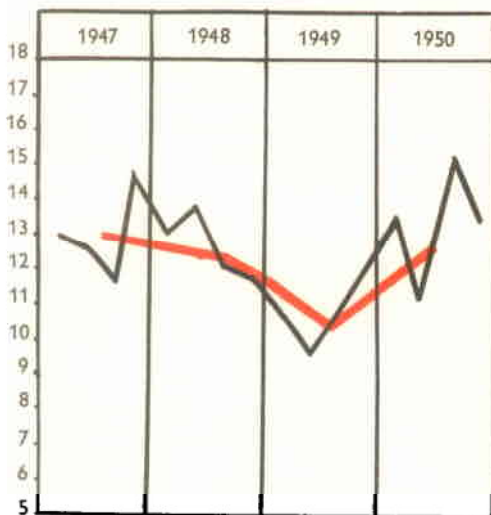

Höganäsbolaget ovan och under jord. Frekvens per 100 årsarbetare. Svart kurva = kvartalsresultat, röd kurva = årsmedeltal.

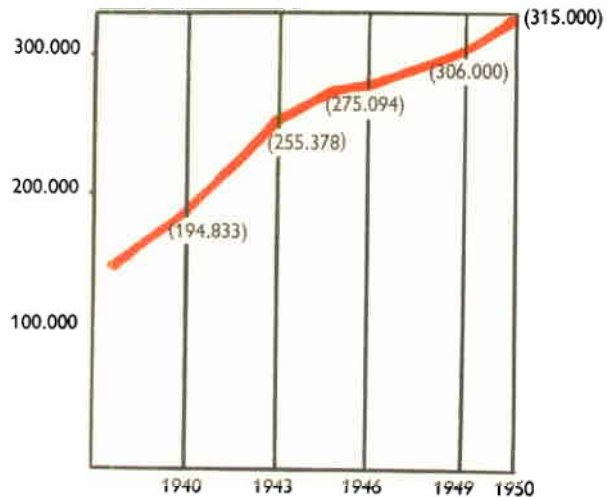

AB Slipmaterial-Naxos i Västervik, Baskarp och Lomma. Frekvens per 100 årsarbetare. Svart kurva = kvartalsresultat, röd kurva = årsmedeltal.

Höganäs-koncernen totalt, ovan och under jord. Frekvens per 100 årsarbetare. Svart kurva = kvartalsresultat, röd kurva = årsmedeltal.

Som jämförelse med vidstående kurvor följer här nedan den för hela landet gemensamma kurvan, utvisande det verkliga antalet olycksfall.

Olycksfallsfrekvensens utveckling vid industrierna i hela landet under tidsperioden 1940—1950. Ovanstående avser antalet till riksförsäkringsanstalten och de åtta socialförsäkringsbolagen anmälda olycksfallen och yrkessjukdomarna.

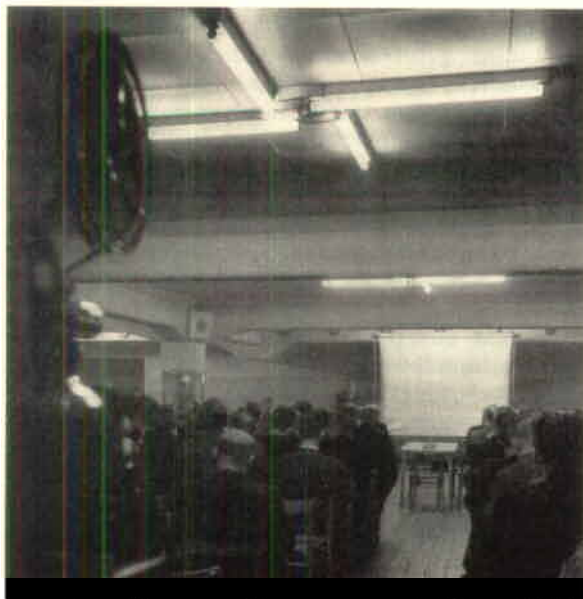
Kanslichefen Thörnberg utvecklade därpå i ett synnerligen intressant föredrag sina synpunkter på olika arbetarskyddsfrågor. Han fick redan från början åhörarna helt på sin sida, och den medryckande framställningen lämnade hos alla kvar ett bestående intryck.

Därefter visades en arbetarskyddsfilm, och så avslutades sammankomsten, som då varat ungefär 2 timmar.

★

F.n. arbetar inom landet en utredning på att närmare klarlägga vilka faktorer, som främst lig-

I anslutning till skyddskommittéernas studiecirkelarbeta kring den nya arbetarskyddslagen har ett talrikt besökt arbetarskyddsmöte avhållits i Höganäs. Programmet omfattade bl.a. föredrag av kanslichef Erik Thörnberg.

lätta på vår borda

Det må ursäktas mig, om jag tar till orda i en fråga, som jag vet, att Skyddskontoret avverkar som ohållbar eller rentav avfärdar med en axelryckning, men som för mig kvarstår som bristfällig, vad det gäller förebyggande av en upprepning.

Herr Jungbeck har säkert redan förstått, att det gäller ryggsador, förorsakade i arbetet genom förlyftning, sträckning eller dylikt.

Det allvarliga i denna fråga är, att den ständigt är aktuell.

Sorglustig är den i så måtto, att ett sådant olycksfall inte berättigar individen till ersättning av riks försäkring.

Jag har varit vittne till hurusom kamrater ådragit sig sådana skador i arbetet, men av läkare blivit upplysta om att detta får betraktas som en, får jag kalla det följsjukdom, beroende av att han tidigare konsulterat läkare för »ont i ryggen».

Skall man då ta det som en serie, för att personen för flera år sedan infördes i läkarens journal?

Jag är medveten om att frågan, ur min synvinkel, kan vara vansklig, jag vet vad jag får för svar, men jag fortsätter.

En person råkade vid lastning av en järnvägs-vagn förlyfta sig, och ett bräck uppstod. Man sade, — och här kommer jag till pudelns kärna — att han hade lyft tyngre börda än hans kropps-konstitution tillät. Ännu en fråga inställer sig: Vem avgör, hur mycket jag orkar lyfta? Jag själv! Tack!

Jag skulle vilja se den arbetare, som helt enkelt nekar att utföra detta jobb med motivering, att det är för tungt för honom.

Förstår herrarna vilka situationer, som skulle

SAKERHETSTJANSTEN, forts. fr. föreg. s.

ger bakom den höga olycksfallsfrekvensen. Man kan peka på att den sänkta karenstiden från 3 till 2 dagar givetvis automatiskt ökat de anmälda olycksfallens antal, möjligen också på att skillnaden mellan den skattefria olycksfallsersättningen och ordinarie inkomst minus skatt i många fall är så liten, att frestelser inte är alldeles uteslutna. Hög rörlighet och bristfälligt utlärd arbetskraft tillhör likaså de faktorer, som menligt kan inverka på olycksfallsutvecklingen. Från arbetarnas håll har även pekats på den högt uppdrivna arbetstakten och dess trötthetsverkningar, men mot ett sådant antagande står att exempelvis ett så starkt rationaliserat företag som SKF har en förhållandevis mycket låg olycksfallsfrekvens.

Ökningstendensen under 1950 inom koncernen bildar en ganska allvarlig bakgrund till skyddsarbetet under innevarande år, och mer än någonsin vädjar därför Skyddskontoret till alla anställda med ingenjörer, förmän, skyddsombud och suppleanter i spetsen att inte förtrötts i sin betydelsefulla kamp mot olycksfallen.

uppstå på en arbetsplats under sådana förhållanden?

Det har ofta i en olycksfallsrapport stått att läsa, att man i vissa fall tillskriver den skadade 50 % slarv.

Min tredje fråga: I ovan relaterade fall är det 100 % slarv?

I annat fall borde väl riks försäkringen träda till. Nej, här vore något för Skyddskommittén att i samråd med läkaren utarbeta förhållningsregler om som vägledning i sådana situationer, som kan uppstå i ovanstående ömtåliga frågor.

Som det nu är, döljer man, enligt mitt förmenande, den verkliga olycksfallsstatistiken på bekostnad av ekonomiskt bortfall för den skadade arbetaren.

P C—t

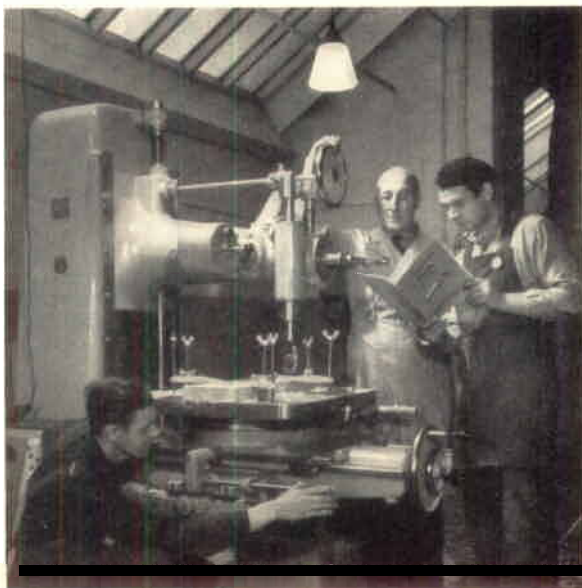
Svar:

Kapten Allan Jungbeck:

Bäste P C—t!

Efter vad jag kan förstå, klagar signaturen på att i vissa fall läkaren och Rfa inte godtar ryggsnitt, förlyftningar och sträckningar som olycksfall. Med all respekt för P C—t som medmänniska måste jag likväl bekänna, att jag tror läkarna och riks försäkringens experter mera kapabla att avgöra dylika frågor. De bedömer fallen objektivt, och deras utomordentliga rutin beträffande dessa saker måste ge dem möjlighet att döma så rätt som det är människor förunnat att kunna göra.

Tanken att »skyddskommittéerna tillsammans med läkaren skulle kunna utarbeta förhållningsregler (för vem?) som vägledning i sådana situationer» är omöjlig att genomföra. Reglerna för vad som kan anses såsom olycksfall och vad som bör räknas till sjukdom är uppgjorda av Rfa och kan säkerligen aldrig påverkas varken av enskilda eller av skyddskommittéer. Därmed är ingalunda sagt, att undertecknad »rycker på axlarna» åt problemet, endast att man måste se saken som den är: sjukdomssymptom, som yppar sig under arbetet, kan aldrig — inte ens om det sker plötsligt — betraktas som olycksfall.

ETT 100 ÅRSMINNE

De senaste decenniernas utveckling på arbetarskyddets område är vid det här laget alltför välbekant för att behöva göras till föremål för närmare genomgång. Som en kontrast kan det emellertid vara av intresse att göra en återblick på förhållandena vid 1800-talets mitt.

För 100 år sedan, 1850, ingavs på enskilt initiativ till Kungl. Maj:t en framställning att förbjuda nattarbete i, som det hette, »fabrik och hantverk för minderåriga under 18 år». Framställningen resulterade i en förordning 1852, och därmed inleddes det moderna skedet av svensk arbetarskyddslagstiftning.

Det kan kanske vara av intresse att konstatera, att det omtalade initiativet till denna förordning togs av arbetsgivarparten, närmare bestämt av en arbetsgivaresammanslutning i Göteborg, »Lilla London». Alldeles säkert hade dessa göteborgare av den i engelska parlamentet pågående arbetarskyddsdebatten bibringats insikt om att den industriella utvecklingen i vårt eget land skulle medföra likartade problem, som redan tidigare uppstått i England. Man kan nog i arbetsgivarinitiativet också se ett utslag av den tidens s.k. patriarkaliska förhållande mellan arbetsgivare och anställda, dvs. arbetsgivaren kände, när förhållandet var som bäst, ansvar för sina underlydande även utanför fabriken, för deras hälsa, familjeförhållanden, bostäder osv. Denna patriarkalism var visserligen till sitt väsen negativ mot statligt ingripande, men av t.ex. konkurrensskäl vid genomförandet av förbättringar kunde vissa av arbetsgivarna önska statligt stöd, så att alla, även deras konkurrenter, tvingades genomföra anordningar till skydd för liv och hälsa.

Väckelserörelse och arbetstidsbegränsning

Om någon förvånats över att första steget togs av arbetsgivaren, bör det ävenledes överraska, att nästa hjälpare i nöden utgjordes av prästerskapet. Denna gång gällde frågan arbetstidens begränsning, i främsta rummet för de minderåriga. Anledningen var, att den våg av frireligiös väckelse, som 1850-talet hade fört med sig, från statskyrkligt håll betraktades med en viss oro. Bl.a. ur denna synpunkt önskade prästerskapet förbättrad skolundervisning som ett av botemedlen. Detta i sin tur medförde krav på minskad arbetstid för ungdom med ty åtföljande längre fritid. Denna fritid avsågs då till obligatorisk undervisning, varjämte man hoppades, att den skulle, som man uttryckte sig, »ge tillfälle till bön, själens odling och eftertanke om skyldigheterna mot Gud».

Ganska tidstypiskt för de båda här påtalade aktionerna för ökat arbetarskydd var emellertid, att den närmast berörda parten, arbetarna, aldrig tillfrågades. Det fanns helt enkelt ingen organisation, som kunde representera vid några förhandlingar.

Arbetarna tämligen likgiltiga

Hur underligt det än kan låta, var arbetarsidan inte särskilt tilltalad av dessa nymodigheter. De flesta arbetare var intresserade av sina barns inkomster och föredrog därför i regel, både att barnen började tidigt och att deras arbetsdag var relativt långvarig. Även beträffande kortare arbetstid för vuxna ställde sig många tveksamma. Skydd vid maskiner och vad vi kallar för arbetshygien hade man likaledes föga förståelse för.

Exakt samma var förhållandet, när turen kom till den grupp av arbetarskyddsfrågor, som efter minderårigas skydd och sabbatsvila vann gehör i riksdagen, nämligen åtgärder mot ohälsa i fabriker.

I första hand gällde det hälsofaran vid tillverkningen av de gamla svavelstickorna, vilkas tändsatser innehöll giftig fosfor. Även här togs det första initiativet från konservativt håll. Och liksom i de båda föregående fallen ställde sig de båda lägre stånden, borgare och bönder, avvisande. Anledningen får man väl söka i bristande förståelse för hygienens fordringar och kanske också i en viss rädsla för vart de påtänkta statliga förbuden kunde leda ifråga om inkomstminskning och dylikt.

Risk för inkomstminskning?

Vi kan därför konstatera, att andra, inflytelserikare grupper var den drivande kraften vid genomförandet av en skyddslagstiftning, för vilken arbetarna själva endast till en del var positivt inställda, till en del likgiltiga eller rent av avvisande. Att initiativen togs just då berodde, som sagt, troligen på utvecklingen utomlands, till att börja med i England men senare även i Tyskland.

Jag skall inte upptaga tiden längre — vår korta återblick på arbetarskyddets första stappande steg här i landet var mera avsedd som ett litet kuriosum från en tid så helt olik vår egen. Hur olik den i själva verket var, framgår måhända tydligast bl.a. av de synpunkter, som framfördes av motståndarna till kortare arbetstid, dvs. just av fäderna till de minderåriga:

»Man gjorde barnen en ren välgärning, när man vande dem tidigt vid arbete i stora, luftiga fabriker, som oftast var hälsosammare än hemmen. Man undandrog dem på detta sätt också från en skadlig fritid. Och om reformen ginge igenom, skulle tydligen arbetsgivarna bli tvungna att skaffa sig dubbla lag av minderåriga. Detta innebure inte endast, att dubbelt så många barn in-drogs i fabriksarbete, utan också att deras inkomster skulle sjunka till hälften. Arbetarnas ekonomi skulle alltså kraftigt försämrast.»

Jungbeck

”Industrikyrkogården” i Höganäs

Av ingenjör W Örtenholm

Jag kan tänka mig, att de ärade läsarna av rubriken härövan studsar till och ser en smula frågande ut. En »industrikyrkogård» i Höganäs? Vad menas därmed? Ja, det är förklarligt, att frågan ställs, men faktum är, att en dylik kyrkogård existerar. Jag skall försöka motivera, vad som kommit mig att ge min lilla artikel denna rubrik.

Industrikyrkogården befinner sig i omedelbar närhet av den kyrkogård, där hängångna höganäsare fått sitt sista vilorum. Om man vandrar vägen fram, som från det gamla schaktet »Oscar» för fram till nya Steglingegården, befinner sig det område, jag benämner »Industrikyrkogård», öster om denna väg, mitt emot Steglingegården. Att jag kallar området så kommer sig av att därstädes startats och nedlagts en del industrier, som den nuvarande generationen väl knappast har något minne av.

Rödtegel fabriken 1899—1905

Den hit först förlagda industrin utgjordes av den rödteglfabrikation, som jag utförligt skildrat i en artikel i nr 1 av »Brännpunkten» för år 1950. Denna anläggning påbörjades 1899, och tillverkningen nedlades redan år 1905. Då var dess saga all.

Det var avsättningssvårigheter för de mindervärdiga småkolen, som gav impulser till rödteglfabriken. Detta problem gav också anledning till byggande av ett mindre anriktningsverk för kol. Detta verk förlades något närmare schakt Oscar vid järnvägsspåret, som ledde ut till rödtegl bruket.

Anriktningsverk för småkol

Det var en amerikansk firmas smarta reklamering, som gav impuls härtill och föranledde bolagsledningen att sända över ett mindre parti småkol för försöksanrikning. I sinom tid anlände resultatet, dels en låda fint vaskade småkol, dels en låda med den smörja, som frånskilts vid anrikningen. Resultatet ansågs vara så pass gynnsamt, att ett anriktningsverk beställdes och uppmonterades.

En sak är emellertid att åstadkomma en prydlig provkollektion, en annan betydligt svårare är att nå gynnsamt resultat vid drift i stort.

En del provkörningar gjordes vid skilda tillfällen med anriktningsverket ifråga men med ganska nedslående utfall, varför anläggningen efter några års kvarstående nedskrotades och glömskans slöja breddes över denna lilla epok av stenkolsdriftens historia.

Brikettfabrik för d:o

Nästa fas i sökandet efter ett sätt att få användning för småkolen var försök med att brikettera

dem. Det var den kände mångfrestaren kammarherre Torsten Nordenfelt som, efter att ha dragit sig ifrån kanonfabrikation och slagit sig ned i Höganäs, nu kom att intressera sig för detta problem.

Bolagsstyrelsen anlog i mars månad år 1903 10.000 kr till dessa briketteringsförsök, som tog sin början i september samma år i en mindre av dr Svedberg finurligt konstruerad anläggning. De första försöken utfördes med en blandning av små B-kol och torv, men de utföll mindre tillfredsställande.

Försöken återupptogs i december år 1904 och då med tvättade samtagna B-kol med tillsats av viss kvantitet engelska småkol och en mjölprodukt »Cereol», varmed man lyckades framställa en för hushållsändamål lämplig luktfri och nästan rökfri brikett med god värmeeffekt, vars askhalt knappast var större än hos andra i handeln förekommande briketter. Framställningskostnaden kalkylerades till att bli så låg, att försäljningspriset skulle kunna väsentligt understiga det brikettpris, som då var gällande i Köpenhamn.

Dr Svedberg, som var mycket intresserad av detta försök, meddelade i maj år 1905, att han skulle kunna uppföra en fullt modern brikettfabrik för ca 50.000 kronor.

Emellertid torde man vid närmare eftertanke ha insett, att det beräknade ekonomiska utbytet tedde sig något problematiskt, varför saken fick ligga till sig. Efter någon tid slocknade intresset för projektet, och ännu en påtänkt fabrikation dömdes till vila i industrikyrkogården vid det forna rödtegl bruket.

Det Gröndahlska järnsvampsverket

Ett mer storstilat projekt kom ett par år senare till utförande på samma plats.

I oktober år 1907 ingick Bolagsstyrelsen avtal med Metallurgiska Aktiebolaget och dåvarande Luleå Järnverks AB om vissa experiment (förslagsvis räknades med en kostnad av ca 200.000 kr) syftande till övertagande av den Gröndahlska järnreduceringsmetoden. Beslutet motiverades med att kolleveranserna till ett blivande järnverk skulle komma att kompensera en väntad minskning i avsättningen till Statens Järnvägar.

Det nedlagda rödtegl brukets maskinavdelning ansågs efter ombyggnad lämpa sig för att dit förlägga briketttillverkningen, liksom den gamla tegeltorkugnen kunde omändras till en försöksugn för reducering av järnslig direkt med gas. För framställning av den erforderliga gasen inköptes så från Calvert & Co. i Göteborg en generator av ny typ, en s.k. »Turkgenerator», med vilken prov

Denna byggnad, som först rymde en torkugn för rödtegel och sedermera den Gröndahlska reduceringsugnen, är ett av de få synliga »minnesmärkena» på »industrikyrkogården» i Höganäs.

verkställdes med ett flertal kolsorter för utrönande av lämpligaste blandningen i och för drift i stort.

Anläggningen stod färdig att tagas i bruk sommaren 1909, men någon start blev det icke, vilket i 1910 års styrelseberättelse motiverades med att förfaringssättet visade sig vara opraktiskt och vida underlägset en av överingenjör Sieurin uppfunnen ny patenterad metod för framställning av järnsvamp, vilken metod sedan segerrikt bestått i konkurrens med andra utföranden med samma syfte.

Den på det Gröndahlska reduceringsförfarandet baserade fabriksanläggningens öde blev alltså att, i likhet med tidigare på samma plats planerade anläggningar, jordas i stillhet. En enda detalj fick fortsatt användning. Det var »Turkgeneratorn», som överflyttades till Bjuv, där den var i användning några år eller tills den utträngdes av »Hellergeneratorer», vilka i sin tur senare fick vika för »Poettergeneratorer».

Ett ogynnsamt öde...

Den Gröndahlska anläggningen blev den sista industri, som planerades för förläggning på platsen för det forna rödtegelbruket. Ett ogynnsamt öde tycks ha förföljt alla hit förlagda anläggningar, varför inga ytterligare försök gjordes att här uppbygga en industri. Ej så underligt väl, om

man efter de många misslyckandena blev en smula skeptisk, vartill kom att platsen låg olämpligt till, vitt avlägsen som den var från den övriga fabriksdriften.

De anläggningar, som sedan utförts nere på det egentliga fabriksområdet, har slagit bättre ut, om också även där, förklarligt nog, en del bakslag förekommit, men framgång har i stort sett följt Höganäsbolaget vid planering av dess mångskiftande tillverkningsgrenar.

Vad som återstår

Efter vad som anförts, inser väl lite var, att uttrycket »industrikyrkogård» inte är så missvisande, ty under de tegar, där odlingen nu på nytt går fram, ligger många högt syftande drömmar säkert begravna. De enda minnen, som återstår från det industriella tidsskedet, är den långsträckt byggnad, som senast inrymde den Gröndahlska reduceringsugnen och som nu användes som redskapsskjul m.m., samt vattengraven på platsen för den forna lertäkten.

Jag har ansett detta blad i Höganäsbolagets utvecklingshistoria värt att rädda från glömskan, ty om också icke framgång följde företagen i spåren, vittnar det likväl om att man redan den tiden sökte efter nya tillverkningar och ej nöjde sig med att enbart trampa vidare i gamla spår.

Addition

Gruvarbetaren och skämtaren O. var inkallad till militärtjänst. Sergeanten tyckte, att soldaterna

skulle lära litet samhällslära också och började därför berätta om den svenska riksdagen.

— Är det någon, som vet, hur många kamrar det finns i riksdagen? Vad säger 28:an?

— Vet inte, sergent, blev svaret.

— Är det någon mer i plutonen, som inte vet, hur många riksdagens kamrar är?, frågade sergeanten.

— Jag vet det inte heller, upplyste gruvarbetaren O.

Sergeanten bad då de två okunniga soldaterna komma fram och ställa sig framför truppen. Vänd till O. sade sergeanten:

— Jo, det finns lika många kamrar i riksdagen, som det för närvarande finns nöt framför truppen. Hur många är det alltså?

— Ja, då blir det ju tre, svarade O. till plutonens stora förnöjelse.

S—n

10 minuter Rosenberg...

När Västra Matsalen i Höganäs sistlidna november slog upp sina portar för fotograf Carl E Rosenbergs utställning, var det en märklig händelse. Det var den första separata fotoutställning, som visades i Sverige. Utställningen hade först visats i Stockholm, så i Köpenhamn, och nu var den alltså kommen till Höganäs. Detta var för visso ingen tillfällighet! Under inte mindre än femton år har nämligen Rosenberg fotograferat för oss.

»Brännpunkten» har med anledning av 15-årsjubileet bett fotograf Rosenberg berätta litet om de gångna årens arbete, sett ur *hans* synvinkel.

Det började med att dåvarande försäljningschefen, direktör Sjöström, planerade att utge en handbok om eldfast material. För detta behövde han en del bilder, och jag prövades i likhet med några andra. Jag befanns värdig, och så bildades författarfirman Sjöström—Sven O Blomquist—Rosenberg. Det var ett mycket trevligt samarbete, en underbar tid, en tid då jag sökte och fann min

Bruksarbetaren, huvudförhandlaren, styrelseledamoten i Sv. Fabriksarb.-förbundet m.m. Henry Hansson är, som de flesta vet, en mångfrestande herre. Att han bl.a. är en intresserad amatörfotograf är dock kanske mindre känt. Herr H. försummar inte gärna ett fotoevenemang, och att han är en stor beundrare av fotograf Rosenbergs kamerakonst gör han ingen hemlighet av.

väg. Jag sökte och fann *människan* i arbetet, och jag fann det monumentalt sköna i den skenbart trista industrimiljön. Allt nog - - vårt arbete blev färdigt, och det blev den än i dag använda »Eldfast handbok».

År 1937 reste jag på kontinenten tillsammans med nuvarande intendent Rickman. Vi besökte fabriker och anläggningar av olika slag, och när vi så småningom återvände till Sverige, hade vi samlat ganska mycket material, som sedan flitigt varit i användning.

På den tiden fanns det ju inte någon självständig reklamavdelning. Men det dröjde inte så länge, förrän Bertil Wallgren fick ägna mera av sin tid och kraft åt reklamarbetet. Till en början var avdelningen liten, den bestod i själva verket bara av *en* man, Bertil Wallgren, och så jag lite vid sidan om, men vi åstadkom ändå en hel del trycksaker.

1939 reste jag till USA, och där stannade jag ett par år. 1941 kom jag tillbaka men blott för att omedelbart få ägna mig åt militärtjänst. Jag tjänstgjorde i två år vid Försvarsstabens Filmdetalj. År 1943 var jag åter i Höganäs, och då var det särskilt glasullen, som var aktuell. Jag gjorde en del bilder till annonser för den nya produkten. Den fotografiska bilden började f.ö. nu komma på allvar i svensk reklam, och sedan den tiden har det varit en jämn ström av uppdrag här.

Så kom »Brännpunkten» 1943, och jag fick ett delvis nytt område att ägna mig åt. Det har varit ett mycket inspirerande arbete. Denna ständiga förnyelse har gjort arbetet spännande och roligt. Och så har jag fått ännu rikare tillfällen att söka människan bakom maskinen — en sak som jag alltid strävat efter.

Det blir ju under femton år åtskilliga bilder, jag har gjort för Höganäsbolaget. Lågt räknat skulle jag tro det blir omkring 3.000 stycken.

- Vi har på Din utställning fått se en för oss ny Rosenberg, en Rosenberg, som bl.a. visar Frankrike, den franska vardagsmänniskan, den franska kulturen och miljön.

- Jag har arbetat med arkitektur och arkeologi, och den gamla fina kulturen har alltid gjort ett starkt intryck på mig. Jag vill inte heller fast-

na i en genre. Det är därför jag har blivit något av en mångsysslare och globetrotter.

Anser Du, att fotografi är konst?

Givetvis! Jag vill svara med min fars ord: Fotografering är konst, när den utföres av en konstnär!

I tidningarna talar man om Dig som en trollkarl!

Det är inte trolleri utan i stället en långt driven teknik, men det räcker inte med teknik. Det måste vara en intim samverkan mellan teknik, känsla och konstnärligt seende. Konst är samverkan mellan att känna och kunna!

Vill Du kanske ge oss amatörfotografer något gott råd på vägen?

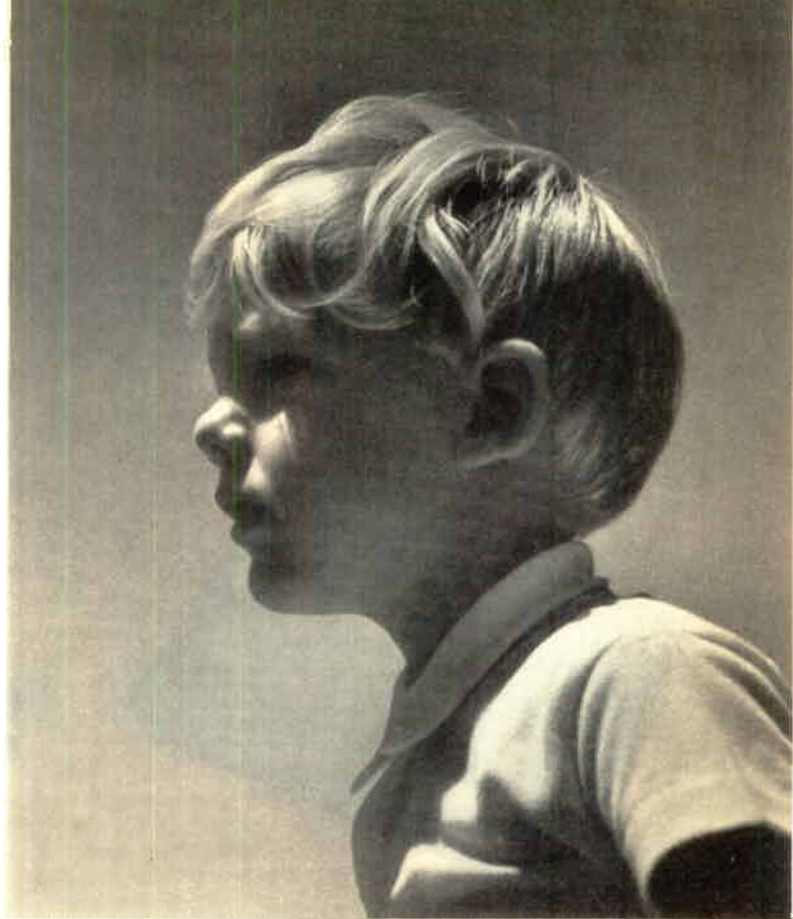
Det bästa rådet jag kan ge är: Gör inga konstigheter! Förenkla så mycket som möjligt!

Är det till sist något som Du skulle vilja önska Dig i framtiden i Ditt arbete?

Jag hoppas få skildra samhörigheten mellan *Bolaget* och Kullabygden, människan i arbetet och den vackra naturen.

Och så rusade Totte Rosenberg iväg till nya uppgifter, ett nytt fålmodigt arbete för vårt företags bästa.

Joker

Fotograf Carl E Rosenbergs utställning i Höganäs, vilken tidigare visats i Stockholm och Köpenhamn, omfattade 119 bilder, omsorgsfullt utvalda ur 15 års produktion. Det var i 30-talets början, som R. upptäckte de skönhetsvärden, som finns i den moderna industrin. Bl.a. har »Brännpunkten» haft förmånen att under de gångna åren visa en mängd prov på hans eminenta skicklighet som industrifotograf. Men hans register är vida större än så. Årslånga resor och studier i Frankrike, Spanien, Sydamerika och U.S.A. har vidgat hans perspektiv och motivkretsar, vilket utställningen bar värtaliga vittnesbörd om. Se bara på vidstående bilder, den ena återgivande en solig, ljus pojkprofil från Californien, den andra det ståtliga benediktinerklostret Mont-Saint-Michel i Frankrike. »Rosenbergs utställning är en klar konstnärlig upplevelse», säger den fruktade konstkritikern Gustaf Näsström i en entusiastisk recension i *Stockholms-Tidningen*.

»HÅBINOL-HÅRDA»
virket är det nya
temat i 1961 års
Håbinol-kampanj

schyr »Håbinol, träkonserveringsmedlet med färg». I denna presenterades den nyhet på impregneringens område, som Håbinolfärg utgör. Man framhåller, att den nya produkten fyller den dubbla uppgiften att konservera virket och samtidigt ge det färg. Broschyren är tryckt i flerfärgs-offset och ger i ord och bild en uppfattning om vad man kan åstadkomma med Håbinolfärg. Till återförsäljarna utsändes broschyrer över Håbinol A, Håbinol S och Håbinol-färg. Dessa broschyrer innehåller dels en allmänt orienterande del, dels en redogörelse över försök, som har gjorts med Håbinolbehandlat virke, och dels uppgifter om åreis kundinformation och de fördelar, som erbjudes återförsäljaren.

Export, Håbinol-

NÅGOT OM KONCERNENS KUND-
INFORMATION 1950—1951

Av ing. Birger Folin, Höganäs

Kundinformationens tyngdpunkt har för Höganäsbolagets vidkommande under det gångna året i likhet med de senaste åren legat på trycksaksområdet.

Bland de mera omfattande trycksakerna kan nämnas en 36-sidig broschyr om Höganäs keramiska plattor. Denna broschyr innehåller ett katalogavsnitt, där vi visar klinkerprogrammet i sin nuvarande utformning samt ett textavsnitt med användningsanvisningar illustrerade med bilder från olika områden.

En broschyr om Byggnads-Glasullit omfattande 48 sidor har under året utarbetats. Broschyren redogör för de senaste årens erfarenheter på isoleringsområdet och börjar med en teoretisk avdelning om materialet och dess värmeisolerande egenskaper, följd av ett avsnitt med en samling detaljritningar, vilka visar lämpliga praktiska utföranden av värmeisoleringen. Nästa avsnitt behandlar ljudisoleringen och dess problem. Även här ges rikhaltiga anvisningar om hur en sådan isolering lämpligen bör ordnas.

För att möta den ökade konkurrensen på exportmarknaden har under året ett flertal exportprospekt sammanställts. Den engelska broschyren »Ceramic Tiles» kommer snart att följas av en tysk, en holländsk och en fransk upplaga. På motsvarande sätt kommer Eldfast tegel och Sictotegel att presenteras på utlandsmarknaden.

En 24-sidig broschyr »Höganäs syntetiska garvämnen» förelades under året våra kunder. I denna lämnas en kortfattad redogörelse för de syntetiska garvämnen, deras egenskaper och de senaste erfarenheterna på detta område. Vidare lämnas rekommendationer för de olika garvämnenas användning i garveriindustrien.

I 1950 års Håbinolkampanj ingick bl.a. en bro-

För att underlätta centrallagerhållarnas arbete vid försäljning av Håbinolprodukterna till detaljisterna är under utarbetande en s.k. demonstrationspärm. I denna pärm, som omfattar ca 20 sidor, visas i ord och bild fördelarna hos Håbinolprodukterna samt de argument, som försäljarna bör begagna sig av. Demonstrationspärmen ger också en klar bild av de experiment och försök, som ligger till grund för framställningen av Håbinolprodukter.

För Veitscher Magnesitwerkes elfasta magnesit- och krommagnesitprodukter, vilka i Sverige försäljes av Höganäsbolaget, har en serie annonser varit införd i fackpressen. I fack- och dagspress har dessutom annonserats för AB Slipmaterial-Naxos och AB Höganäsarbeten. Slipmaterial har visat intressanta servicefall och Höganäsarbeten bilder och beskrivningar av entreprenadarbeten i Sverige och utlandet. I finska fackpressen har annonser varit införda för AB Industritegel, Helsingfors.

Försäljningen av Teknisk Glasullit har under året kommit in på ett nytt område, kylisolering av fartyg. Vid de svenska varven har tidigare Glasullit icke använts för detta ändamål, men ett fartyg är nu under byggnad, där för första gången användes Glasullit. För att öka försäljningen på detta område och ge våra varv en uppfattning om vad glasull är, hur den användes på utländska frakt-, passagerar- och krigsfartyg samt de många fördelar Glasullit erbjuder vid kylisolering, har en 36-sidig broschyr börjat utarbetas. Denna skall i färdigt skick ge svar på alla de frågor, som konstruktören kan ställas inför, då han står i begrepp att använda sig av ett nytt material.

Höganäsbolagets nuvarande huvudkatalog har blivit inaktuell, och förberedande arbeten har igångsatts för en ny katalog. Vi har därvid tänkt återgå till det mindre formatet, som användes i 1940 års upplaga, och i huvudsak begränsa innehållet till tabeller och skisser över de olika materialen. De instruktioner och detaljanvisningar, som finns i den nuvarande upplagan, är tänkta att visas i separata trycksaker, avsedda att ingå i prospektserien för den tidigare utgivna samlingspärmen.

Bland övriga påbörjade, men ej avslutade arbeten kan nämnas ett prospekt, som behandlar järnpulver, dess tekniska egenskaper och dess användning inom industrien.

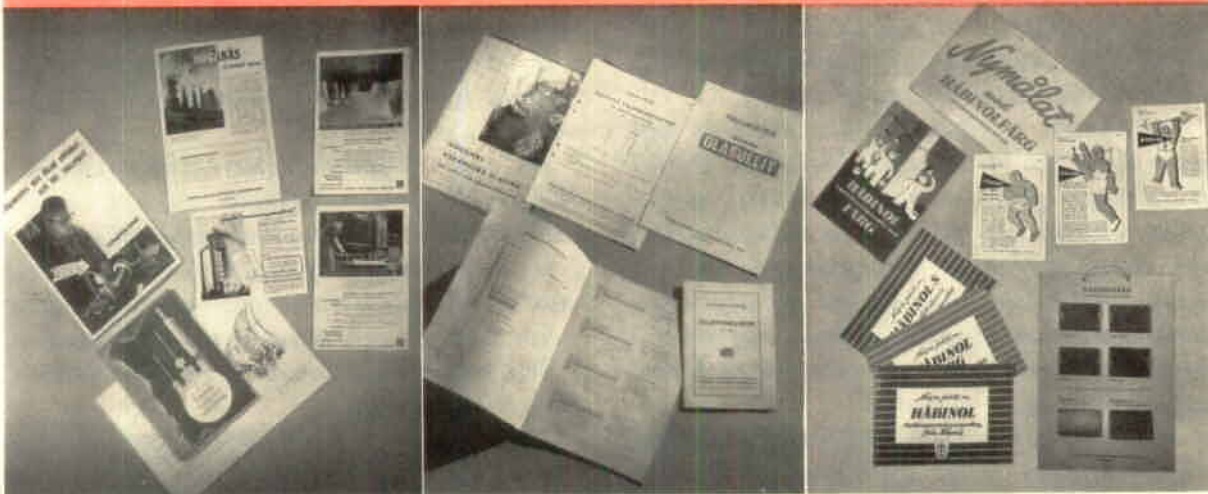
Beståndet av presentartiklar har under året utökats med en dokumentportfölj för våra exklusiva kunder, en cigarettändare av franskt märke och slutligen en fickräknesticka, »made in Japan», av den typ, som före kriget var så populär.

Höganäsbolaget deltog i utställningen »Bygg Bättre» i Stockholm, där de olika byggnadsmaterialen demonstrerades, en del i praktisk användning. De permanenta utställningarna på AB Byggtjänst och AB Höganäsarbeten i Stockholm, LBF i Lund och Chalmers i Göteborg har renoverats och i en del fall utvidgats.

Till sist kan nämnas, att publiciteten kring åtskilliga av Höganäskoncernens produkter under året varit betydande både i dags- och fackpress.

färg och kylisolering

Ett urval bland 1950 års trycksaker och annonser. Nederst: Höganäs keramiska plattor visades i praktisk användning på utställningen »Bygg Bättre» i Stockholm.

DIVERSE KONCERNNYTT

Det nya Höganäsavtalet, som den 6 februari blivit godkänt av arbetarparten, innebär i huvudsak följande:

Timlöner och ackordsförtjänster höjes med 30 öre för fullvuxna arbetare ovan jord och med 36 öre för motsvarande under jord. För minderåriga arbetare liksom för de kvinnliga har en relativt sett kraftigare löneförhöjning skett. Ersättningen för eftermiddagsskift har höjts från 10 till 18 öre och för nattskift från 24 till 40 öre. I tim- och ackordslöner har förmånsersättning, kristillägg och ackordstillägg inräknats, vilket betyder, att kristilläggen nu definitivt bakats in i de olika utgående lönerna. I samband härmed har ersättningarna för övertid, förskjutet tid osv. fastställts i fasta öretal. Tidigare utgick dessa ersättningar som procentuella tillägg på utgående timlöner. Sön- och helgdagsersättningarna har höjts liksom dagtraktamentena.

Principiell uppgörelse har träffats om övergång till 42-timmars arbetsvecka för all treskiftsgående personal. Denna del av avtalet baserar sig på en överenskommelse, att den skiftgående personalstyrkan i huvudsak icke ökas, därigenom att skiftarbetare med passningsarbete åtager sig arbetsuppgifter, som tidigare i viss utsträckning utförts av annan personal.

Slutligen kan nämnas, att för första gången på mycket länge parterna har kunnat göra upp genom direkta förhandlingar utan medverkan av opartisk ordförande eller förlikningsman.

★

Ett nytt inslag i Bolagets bostadspolitik är stimulerandet av bostadsproduktionen

genom s.k. bostadsrättsföreningar. Detta innebär, att blivande bostadsrättsinnehavare bildar en förening. Vid det första sammanträdet sker provteckning, stadga för föreningen antages och interimsstyrelse utses. Fördelarna med detta slag av bostadsproduktion är bl.a., att vederbörande medlem i föreningen blir ägare till sin lägenhet. Liksom andra storfamiljshus har bostadsrättsföreningshuset också den fördelen, att praktiskt taget samtliga kostnader blir lägre än för enfamiljshuset. En högre bostadsstandard är sålunda lättare att ernä, än om man skulle bygga ensam.

Bolaget liksom kommunerna lämnar subventioner. Dessutom ger Bolaget en omfattande service i form av förslag till planlösning, arkitektskonsultationer o.likn. Hittills har två bostadsrättsföreningar bildats i Höganäs, och planer på bildandet av sådana föreningar är aktuella i Nyvång och Skromberga.

För att tillfälligt lösa bostadsfrågan i Höganäs har Bolaget inköpt Hotell Strandbaden, strax norr om Höganäs. Hotellets annex har renoverats för vinterbruk. Avsikten är att bereda inkvarteringsmöjligheter i enkel- och dubbelrum åt ungar. I den trivsamma miljön beräknas bli plats för ett 40-tal man.

Även andra lokalproblem än bostadsfrågan är aktuella i Höganäs. Mot denna bakgrund får man se ett annat nyligen träffat hotellinköp. Bolaget har nämligen inköpt även Stadshotellet - en gång Brukshotell - i Höganäs. Hotellet kommer att bl.a. inrymma samlings- och klubblokaler för olika ändamål.

Från förhandlingarna i Hälsingborg om Höganäsavtalet: på ordf.-platsen dir. Lennart Bratt. T.v. om honom kamr. Herman Wahlqvist, dir. E V Olsson, l:e ing. Bengt Aggeryd, övering. M Smedberg. T.h. om ordf. förbundsordf. Gunnar Mohlne, ombudsman Helmer Andersson, huvudförhandlingarna Evald Johansson, Evert Berg, Henry Hansson.

T.v.: Höganäskvarnen är namnet på en av bostadsrättsföreningarna i Höganäs. Grunden har redan lagts till det nya bostadshuset, som kommer att inrymma 18 lägenheter från ett rum med kokvrå till 3 rum och kök. Det är beläget vid Strandgatan med tjugig utsikt över det vackra Öresund. T.h.: »Vi slipper från cirka 4.000 handgrepp per skift» säger Edvin Bengtsson (längst in på bilden), som under nära 40 år arbetat vid pressarna i Rörfabriken i Höganäs, och hans yngre kollega Frank Sjögren (närmast kameran) på tal om de automatiserade rörpressarna.

I Höganäs har resterande delar av gamsen vid Schakt Gustaf Adolf byggts in. I samband härmed genomföres de tidigare omnämnda moderniseringarna i sorteringsverksmaskinerierna genom införande av enkeldrift m.m.

*

I Höganäs liksom på andra platser tar det ständigt pågående rationaliseringsarbetet sikte på att främst eliminera de tyngre arbetena. Som exempel på nyheter i detta avseende kan nämnas, att i Rörfabriken nya munstycken insatts på pressarna, som på detta sätt automatiserats. Öppning och stängning av de s.k. kästarna på en del av rörpressarna sker numera maskinellt, varigenom en del tunga arbetsmoment borttagits. De mindre munstyckena har ersatts med en ny typ, som också den bidragit till att underlätta arbetet.

För att ytterligare kunna öka produktionen av eldfasta murbruk har en ny kulkvarn med vindsikt installerats i Murbruksfabriken.

Till skydd för människor och material har tegellagrets norra sida försetts med en vägg.

Som i »Brännpunktens» föregående nr omnämndes, har en ny fabrik för tillverkning av järnpulver börjat byggas. Den första etappen är vid detta laget färdigställd, och grundläggningsarbetet är som bäst i gång för den andra.

Sedan den nya vattenreningsanläggningen

i Ångkraftverket i Höganäs färdigställt och utbyggt till tillräcklig kapacitet, har den tagits i anspråk även för leverans av matarvatten till ångloken. Genom att använda renat matarvatten väntar man sig att vinna mycket stora fördelar jämfört med det tidigare matarvattnet, som utgjordes av s.k. gruvvatten. Först och främst räknar man med att pannstensbildningen skall reduceras till en obetydlighet. Vidare kan den regelbundna spolningen av pannorna helt avskaffas. Denna spolning var med det tidigare matarvattnet nödvändig men samtidigt synnerligen skadlig. Den orsakade mycket kraftiga värmespänningar i pannan, vilket resulterade i att skarvar, tubfästen etc. och därmed hela pannan fick en alltför kort livslängd. Med denna spolning har också ett besvärligt och mycket otrevligt arbete avskaffats.

*

Transportkontoret, Höganäs:

Metoden att lasta eldfast tegel på lastpall med gaffeltruck direkt i järnvägsvagn har nu genomförts i Höganäs och Bjuv. Teglet levereras på pall framför allt till de kunder, som själva skaffat sig gaffeltruckar och därför har möjligheter att utnyttja pallarna för lossningen. Det är hittills huvudsakligen de största avnämarna, järnverken, som använder sig av metoden, men även andra, såsom grossister, m.fl. har utnyttjat de möjligheter till rationalisering, som införandet av lastpallar medger.

Statens Järnvägars normalspåriga gods-vagnar, som skall lastas eller lossas på fabriksområdet, hämtas på SJ:s bangård i Höganäs av ett av våra smalspåriga ånglok. Kopplingen mellan det smalspåriga loket och den avsevärt bredare normalspåriga vagnen har tidigare utgjorts av en järnstång mellan lokets kombinerade, centralt anbringade buffert och koppel samt vagnens koppelkrok.

Denna anordning har inneburit stora olägenheter, varav kan nämnas en alltid överhängande stor risk för allvarliga olycksfall. Loket pressades av stången ständigt på sned, varav vidare följde onormalt slitage både på loket och järnvägsspåren. Stången astadkom därjämte skador på vagnarnas bromsledningar m.m.

Numera är det s.k. SJ-loket, lok nr 13, utrustat med buffertar och koppelkrok, som direkt passar mot buffertarna och kopplet på godsvagnen. Härigenom har alla de ovan nämnda olägenheterna eliminerats, varjämte växlingspersonalen slipper den tunga och otrevliga hanteringen av koppelstången.

*

Försäljningsavdelningen för keramiska produkter, Höganäs:

Avdelningen har erhållit flera större order på golv- och väggplattor. Till Slakteriföreningen i Stenstorp skall sålunda levereras ca 8.000 m² och till Andelsslakteriet i Västerås ca 3.500 m². Sahlgrenska Sjukhuset i Göteborg har beställt ca 3.000 m² väggplattor.

Norrbottnens Jernverk har lämnat beställning på två stycken kalkugnar. Till Grufve AB, Långban, skall levereras en dolomitugn.

Leveranserna av eldfast tegel och mur-

bruk, tillsammans ca 2.000 ton, till Valby Gasverk, Köpenhamn, har påbörjats.

År 1947 började på Stengodsfabriken i Höganäs en försökstillverkning av syrafasta stengodspumpar. Ett omfattande experimentarbete bedrevs under flera år och gav som resultat en serie pumpar, som visat sig väl uppfylla marknadens krav.

Under år 1949 levererades för provning ett fåtal pumpar till några större kunder, men först i början av fjolåret frigavs pumparna för större försäljning. Ett 30-tal pumpar har nu levererats till industrier i Sverige och Norge. Försäljningspriset för hittills sålda pumpar har rört sig mellan 1.500 och 5.500 kronor per styck.

Tillverkningsprogrammet omfattar flera typer av vätskepumpar samt vakuum-pumpar.

*

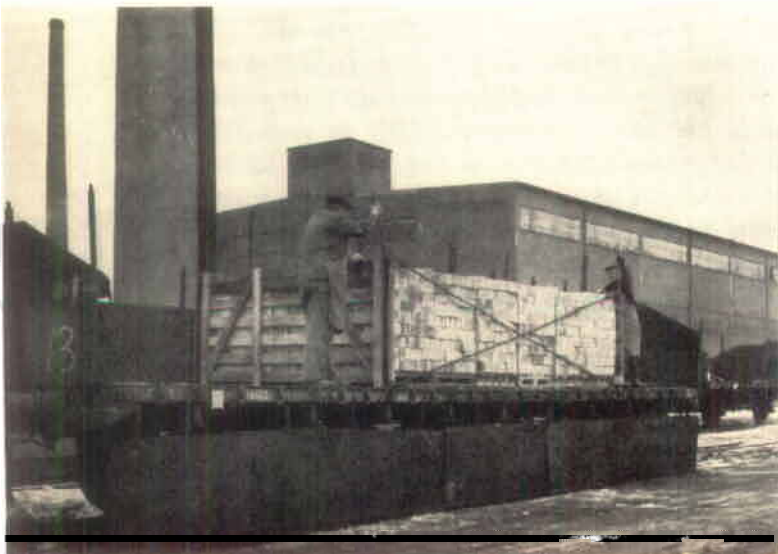
Försäljningsavdelningen för specialprodukter, Höganäs:

Försäljningen av järnpulver visar en ständig stegring. Största delen av den försålda kvantiteten levereras till USA.

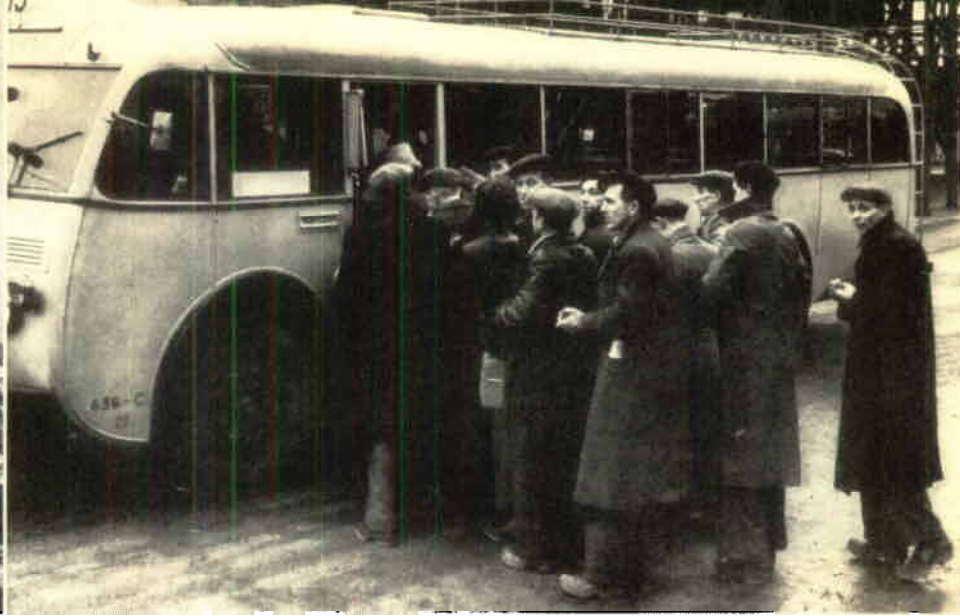
Kylisolering är ett nytt område för Teknisk Glasullit. Två arbeten är f.n. aktuella: Hälsingborgs fryshus och ett fartyg vid Eriksbergs varv. Vidare kommer en kylvagn, 16 meter lång och med en fullastvikt av 18 ton, för Hälsingborgs fryshus, att isoleras med Glasullit.

En landsomspännande informationskampanj för Håbinol håller på att läggas upp. I fack- och dagspress kommer under våren och försommaren allmänheten att ånyo få träffa Håbinol-mannen i delvis nya kläder.

T.v.: Emil Andersson och Axel Olsson i Höganäs lägger sista handen vid en vagnslast »Höganäs nr 6». Laststöden fastspännes för att förhindra, att lasten förskjutes under vägen. T.h.: På inbjudan av Försäljningsavdelningen för specialprodukter i Höganäs samlades den 24 november i Höganäs AB Gerber & Hesslows representanter i Stockholm och Göteborg till en försäljningskonferens. Programmets huvudpunkt var ett försäljningsspel »Hur man säljer Teknisk Glasullit», som framfördes av kamrer Emnell — inköpschefen — och herr Ulf Johnson — försäljaren.

T.v.: Schaktningsarbetet för den nya slamberedningsavdelningen i Bjuv är i full gång. T.h.: För att undanröja olägenheterna i samband med driftsinskränkningen i Schakt Malmros har bussar för personbefordran satts in från Billesholm till Nyvång via Bjuv.

I Bjuv fortgår i enlighet med planerna de omfattande ny- och ombyggnadsarbetena.

Ombyggnaden av våtberedningsavdelningen har påbörjats. När arbetet blir färdigt, kommer all våtberedning att koncentreras till denna avdelning.

I bygnadsprogrammet ingår bl.a. också en ny slamberedningsavdelning. Den kommer att byggas i omedelbar anslutning till den nya våtberedningsavdelningen. Schaktningsarbetet är f.n. i full gång. En del större reparationsarbeten vid redan befintliga fabriksbyggnader har igångsatts och i viss utsträckning genomförts. Sålunda har Fabrik III nyligen belagts med nytt tak av eternit.

I anslutning till omplaceringen av lagret har nytt kontor uppförts för lagerpersonalen.

TVå nya generatorer har färdigställt. I samband härmed har elektrofiltren för rening av generatorgasen utökats. Omformarstationen har ombyggt och utökats och inrymmer nu också kompressorcentralen.

*

I Skromberga har en ny massaberedningsanläggning uppförts för tillverkning av vita plattor.

*

I Billesholm inskränktes vid nyårskiftet driften vid Schakt Malmros. Åtgärden var dikterad av dels ökad efterfrågan på eldfasta leror vid Bjuvs gruva, vilket nödvändiggjorde överförande av arbetskraft till denna gruva, dels av nödvändigheten av att i ett akut arbetskraftsbristläge

sysselsätta kolkuggarna företrädesvis i gruvor, som lämnar högvärdigare kolkvaliteter än Schakt Malmros. I samband med driftsinskränkningen kvarhölls en mindre arbetsstyrka. För det första ansågs det önskvärt att i nuvarande ovissa utrikespolitiska läge hålla gruvan i full trim, så att driften vid behov någorlunda snabbt skulle kunna återupptagas. För det andra har Skrombergaverken behov av vissa kvantiteter sandstenslera, vilken lera tidigare brutits i Skromberga gruva. De delar av denna gruva, som innehåller omnämnd lera, är emellertid sedan lång tid övergivna, och flötsen därstädes är mycket tunn, varför ett återupptagande i Skromberga av sandstenslerbrytningen skulle medföra mycket höga produktionskostnader. Som i ett föregående nr av »Brännpunkten» meddelats, har en motsvarande lerkvalitet upptäckts i vissa områden av Malmrosgruvan. Det är nu denna lera jämte därvid fallande kol, som skall brytas av den kvarvarande mindre arbetsstyrkan i Schakt Malmros.

Den genom driftsinskränkningen friställda ovanjordspersonalen jämte de delar av underjordspersonalen, vilka icke varit direkt engagerade i kolbrytningen, har kompletterat personalkadrarna vid Glasullsbolaget och Bjuvs fabriker.

För att minska olägenheterna för den del av personalen, som icke kunnat erbjudas arbete i Schakt Malmros eller Glasullsbolaget, har SJ vidtalats att insätta en särskild buss från Billesholm via Bjuvs gruva och fabriker till Nyvångs gruva.

Västervik: Den nya ugnshallens första takplatta lägges på. När denna tidning går i press, torde sista plattan vara på sin plats.

För att kunna möta den ökade efterfrågan på eldfasta tegel tillverkas numera Bjuvstegel även i Hyllinge. Efter torkning, som även äger rum i Hyllinge, transporteras teglen till Bjuv för bränning och distribution till beställarna.

★

I Stabbarp är våra geologer sysselsatta med omfattande undersökningar för att fastställa, om delar av de eldfasta lerflötserna möjligen ligger så nära dagytan, att de kan bearbetas i dagbrytning med grävmaskin. Skulle så visa sig vara fallet, skulle man härigenom snabbt kunna få fram vissa kvantiteter leror i stället för de i dag på andra håll underjordsbrutna. Härigenom skulle flera underjordsarbetare kunna koncentreras på kolhuggning och på så sätt öka tillgången på kol.

★

I Axeltorp har byggnadstillstånd sökts för utökning av lagerhallen med ytterligare ett skepp. Fabriksdriftens behov av lera har nämligen på några få år ökat från ca 7.000 till ca 17.000 ton. Då leran bör vara ganska torr vid leveransen, erfordras lagerutrymmen för minst ett halvt års brytning, detta icke minst med tanke på att brytningen nu bedrivs året runt för att medhinnas.

★

Byggnadstillstånd har beviljats Trollhätteverken för ny ugnshall i kiselkarbidavdelningen. Nybyggnaden kommer att möjliggöra en utökning av produktionen samt en rationalisering av ugnarbetet och medför förbättrade arbetsförhållanden på denna avdelning. När denna byggnad kom-

mit till utförande, har utbyggnadsmöjligheterna på nuvarande fabrikstomt i stort sett utnyttjats. Bolaget har därför, för att säkerställa vidare möjligheter till utveckling, förvärvat ett nytt markområde. Fabriksområdets areal har härigenom i det närmaste fördubblats och omfattar nu ca 40.000 m². Det nyförvärvade området skall till att börja med disponeras som lagerplats för råmaterial.

Vidare kommer inom närmaste tiden en avdelning för krossning, tvättning och siktnings av kiselkarbid att förläggas i en för ändamålet disponibel fabriksbyggnad vid verket. Därmed kommer hela kiselkarbidtillverkningen att bli förlagd till Trollhätteverken.

★

I Västervik pågår arbetet med ugnshallens första etapp. Byggnadskroppens bärande konstruktion är utförd i armerad betong. Gjutningen är klar, och taket med lanterniner är under arbete.

Kulvertsystemet, som är dimensionerat även för framtida utbyggnader och behov, är klart och har tagits i bruk, dels för nya ledningar och dels för gamla, som omlagts i saneringssyfte.

Ett nytt apparatrum i anslutning till panncentralen är under arbete. I detta skall inrymmas apparater för värmeanläggningen, kompressorer för tryckluft, pumpcentral för de hydrauliska pressarna samt transformatorstation.

De kraft- och värmealstrande apparaterna blir således centraliserade och översynen och skötseln underlättas, samtidigt som distributionen förenklas, då man från denna central går ut med en huvudkulvert för alla ledningar.

För övrigt pågår i Västervik saneringsarbeten i de gamla fabrikslokalerna.

★

AB Höganäs arbeten hade den 9 jan. inbjudit ett tjugotal av sina montörer i Ämål, Härnösand, Sundsvall, Skutskär och Stockholm till en träff i Gävle. Chefen för AB Höganäs arbeten, övering. Kjell Ljungberg, assisterad av tre ingenjörer, höll ett informationsföredrag, varefter »Skånsk Bergslag» visades.

bättre och bättre Dag för Dag

Vid det här laget är det slut med »Dagarna» för den här gången, dvs. för den här säsongen. Praktiskt taget samtliga driftsenheter har firat färdigt. Finkeramiskan, Järnverket, Rörfabriken, Gruvan, Sillean och allt vad de heter i Höganäs är klara med sitt. Ute i gruvdistriktet utanför Höganäs har Skrombergaborna med sedvanlig pompa begått sina festligheter liksom kollegerna på de andra platserna. Och från andra platser inom koncernen, bl.a. Lomma och Baskarp, når ekot från glada sammankomster fram till redaktionen. Fullsatta hus, hög stämning, bättre och bättre, lyder kommentarerna.

»Filbunk», flit och framsteg på »Verksta'n»

— Trettondagen firade Mekaniska Verkstaden och Snickerifabriken sin Dag, meddelar en av Höganäsrapportörerna. Festen, som ägde rum i Västra Matsalen, besöktes av allt som allt 300 personer. Verkstadschefen, ing. Malte Johansson, inledde med att hälsa de närvarande hjärtligt välkomna och uttryckte sin glädje över att så många hade hörsammat inbjudan och infunnit sig. Därefter aväts en middag under gemytlig stämning. Under desserten imiterade Arne Holm på ett oefterhärmligt sätt under stormande bifall John Olofs »Filbunk». Ing. Johansson förrättade sedan prisutdelning till verkstadsskolans elever. Vidare kan ur programmet nämnas: trumpet-solo av Götrik, allsång, ringlekar, gammal och modern dans, sketcher, sångrevy i västficksformat, nidvisor m.m., m.m. I elden var förutom elever från verkstadsskolan Hans Tuveesson, Luc (Egon Bolin) & Co., Zoli sailer trio, Sven Fredriksson m.fl. Samtliga uppträdande var i toppform, vilket framkallade applåddåskor titt och tätt samt många glada skratt. Jack Willis orkester svarade på ett berömvärdt sätt för musiken genom att spela både bra och flitigt. Edvin Lindell skötte på ett utmärkt sätt det svåra uppdraget som conferencier. Ett tack till Höganäsbolaget, ing. Johansson och alla de medverkande frambars av verkstadsklubbens ordf., Knut Thelander. Att kvällen i alla avseenden hade varit lyckad, var alla ense om, och när på småtimmarna var och en gick hem till sitt, skulle ingen ha något emot att när som helst upp-repa den glada festen.

»Tre glada kurrar» i Trollhättan

Trevligt var det säkerligen också i Trollhättan att döma av Dag-rapporten från denna plats:

Trollhättans Dag firades av de anställda vid Trollhätteverken lörd. den 13/1, Knutsdagen, med familjesamkväm på rest. Edsberg. Sedan ing. Ehrenstråhle hälsat alla hjärtligt välkomna, aväts supén

På Centralverkstadens »Dag» fick dessa lärlingar pris för flit och framsteg. Fr.v. Rolf Blomgren, Karl-Axel Engström, Hans Persson, Hans Thuveesson, Gunnar Sjöberg.

under ackompanjemang av musiktrion »Tre Glada Kurrar». Efter maten blev det en stunds dans samt kaffedrickning med underhållning av »kurrarna». Därefter stod frågesport på programmet, där nästan alla försökte sin chans till att förbättra sin ekonomi med några kronor. Trots lov-värda försök, där pannorna lades i fundersamma veck, lyckades icke alla i sina ansträngningar. Eftersom det var sista dagen på julen, skulle denna dansas ut, vilket också skedde efter konstens alla regler med jullekar och juldanser. Kl. 24 blev det uppbrott efter en, enligt allas åsikt, genomtrevlig kväll.

Företagsnämndssammanträde inledde i Lomma

— Lommas Dag, berättar en av deltagarna, började i allvarets tecken. Fstedeltagarna fick nämligen först avlyssna ett sammanträde med företagsnämnden och på så sätt bilda sig en bättre föreställning om vad man har för sig inom detta organ. Påpassligt tog avdelningsordföranden och vice ordföranden i företagsnämnden, reparatör Willy Sjöström, tillfället i akt att efter sammanträdet säga ett par ord till sina kamrater om företagsnämndernas betydelse för arbetsplatsdemokratin. Herr Sjöström betonade vikten av tekniskvetenskaplig forskning och erinrade härvid om den tillgång Höganäskoncernens Centrallaboratorium utgör. Avslutningsvis underströk han nödvändigheten av att alla lämnar sitt bidrag till välförstånds-utvecklingen. Själv förslagsställare anmodade herr Sjöström sina kamrater att komma med uppslag och idéer i produktionsfrämjande riktning. Ett uppskattat föredrag om Amerika av herr Eric Lindström bildade övergången till den lättare delen av programmet, som gick helt i det goda gemytets tecken. Roligast var det kanske, när svarvare Sigfrid Jonsson lärde sig trollerikonstens djupa hemligheter av den gästande trollerikonstnären Wernini.

Innan uppbrottet kom fram på småtimmarna, hade man i varma ordalag hunnit tacka varandra för trevlig samvaro, och när det slutligen hurrades för företaget, då var det på vippen, att taket i Lomma Saltsjöbad hade lyfts.

Hem och samhälle

ÄT MAT MED FÄRG.

rekommenderar lanthushållslärarinnan Birgitta Forss som ett apropå till kostundersökningen inom Höganäsbolaget

»Mat är mans kraft» säger ett gammalt isländskt ordspråk. Vår svenske skald E. A. Karlfeldt har uttryckt samma sak på ett mera drastiskt sätt med orden: »... och haver man intel i kråvan, så träter man svagt och med bävan...». Att maten betyder oerhört mycket både för vår fysiska spänst och vårt andliga välbefinnande är ett faktum. Vi vet detta av praktisk erfarenhet, men räcker den praktiska erfarenheten till som vägvisare för oss vid val av födoämnen? Är det nog med att vi låter smak och mättnadskänsla avgöra, om vi ska dricka kaffe eller äta gröt på morron eller välja svagdricka eller mjölk som måltidsdryck? Nej, tyvärr är det inte så enkelt, att vår egen matinstinkt, våra nedärvda matvanor och vår tillika nedärvda smak för olika slags mat är utslagsgivande för vad som är bra och dåligt, då det gäller mat. Vi måste för att välja rätt ha vissa kunskaper i näringslära eller rättare i en på den moderna näringsläran grundad kostlära.

Vid den undersökning angående arbetarnas matvanor, som Höganäsbolaget i samarbete med Statens Institut för Folkhälsan gjorde sommaren 1949 (redogörelse för undersökningen införd i nummer 3 av »Brännpunkten» 1950), och även vid andra kostundersökningar har det visat sig, att vi kanske inte alltid är så noga med att den mat vi äter ger oss den näring vi behöver.

»Näringslära, hu då så tråkigt! Det är tabeller om kalorier och vitaminer och absolut inte nå't för mej», säger många. Men är vi inte alla intresserade av att hålla oss friska, och är vi inte alla intresserade av att få valuta för de pengar vi lägger ned på livsmedel? Jo, säkerligen och därmed är också sagt, att näringslära är någonting, som angår och därför bör intressera oss alla. En äldre husmor yttrade en gång: »Då jag var ung och nygift, fick jag till att börja med hålla kokboken i ena handen och röra i grytan med den

andra. Min dotter har det värre — hon håller kokboken i ena handen och näringstabellen i den andra, och se'n har hon ingen hand över att röra med». Vi måste söka koppla samman teoretisk näringslära och praktisk matlagning.

Som allmän regel kan man säga, att var och en i sin matsedel bör sträva efter en *blandad kost rik på färger*. En blandad kost består av mjölk, smör eller margarin, ost, ägg, bröd och andra produkter av sädesslagen, kött, fisk, grönsaker, rotfrukter, frukt och bär i lämpliga mängder. Tillägget »rik på färger» avser att ge oss en extra påminnelse om att de naturligt färgstarka grönsakerna, rotfrukterna, frukterna och bären är betydelsefulla både då det gäller att få en måltid, som fagnar ögat och som är riktig ur näringssynpunkt. Man har nämligen funnit, att t.ex. de röda morötterna och tomaterna, den gröna persiljan och de gula apelsinerna är särskilt rika på ämnen, som är betydelsefulla för vår hälsa.

Mjölk, ägg och grönsaker viktiga skydds-födoämnen

Man kan inte säga, att någon speciell maträtt i sig själv är särskilt nyttig. Vad som har betydelse är hur vi sammansätter vår kost vecka efter vecka. Olika människor har olika stort näringsbehov beroende på bl.a. kroppsbyggnad och arbete, men ett visst bestämt grundbehov har vi alla.

Vissa livsmedel, de s.k. skyddsfödoämnen, är särskilt rika på viktiga näringsämnen och bör därför dagligen förekomma i kosten. Dessa födoämnen är mjölk, ost, ägg, potatis, grönsaker och frukt. För att på ett ungefär veta, hur mycket man *minst* bör äta av de viktigaste födoämnen per dag eller per vecka, för att näringsbehovet skall tillfredsställas, lämnas ett förslag till födoämnesförbrukning. Det är dock inte meningen, att samtliga dessa födoämnen skall konsumeras i angivna mängder varje dag. Mängduppgifterna per dag för t.ex. kött, fisk och ägg är att anse som medeltal för en vecko- eller fjortondagarsperiod.

	ger omkr. kal.
Gröt, färdiglagad 2 dl	110
Mos, 30 g	65
Mjölk, 300 g	185
Bröd (2 skivor), 60 g	160
Smör eller margarin, 10 g	75
Ost, 40 g	125
Kaffe	—
Socker, 2 bitar	25
	<hr/> 745

	ger omkr. kal.
Kornflingor, 30 g	105
Mos, 30 g	65
Mjölk, 300 g	185
Bröd (2 skivor), 60 g	160
Smör eller margarin, 10 g	75
Ost, 40 g	125
Kaffe	—
Socker, 2 bitar	25
	<hr/> 740

	ger omkr. kal.
Bröd (2 skivor) 60 g	160
Smör eller margarin, 10 g	75
Ost, 20 g	65
Falukorv, 30 g	85
Mjölk, 300 g	185
Kaffe	—
Socker, 2 bitar	25
	<hr/> 595

Förslag till födoämnesförbrukning för en person

Livsmedel	gram per dag	gram per vecka
Mjölk	900	6.300
Smör eller margarin	65	450
Ost	25	170
Kött, fläsk och korvvaror ..	120	840
Fisk	35	240
Ägg	30	210
Potatis	310	2.200
Morötter	20	140
Övriga rotfrukter	15	100
Andra grönsaker (t.ex. vitkål, spenat, grönkål, purjolök, ärter)	80	600
Torkade ärter och bönor ...	10	70
Frukt och bär	75	520
Nypon, torkade	4	30

Vetemjöl	Dessa livsmedel kan betraktas som »fyllnadsfödoämnen» och bör ingå i kosten i lämpliga mängder för att ge tillräcklig mättnadskänsla.
Rågmjöl	
Gryn	
Socker	
Annat fett	

Enklaste sättet att kontrollera, om den egna maten är tillfredsställande ur näringssynpunkt, är att jämföra den egna födoämnesförbrukningen med den ovan föreslagna.

Fyra tusen kalorier per dag

Personer, som arbetar inom tung industri, kan beräknas ha ett kaloribehov av 3.500—4.500 kalorier per dag. Kalori är en värmeenhet (av lat. calor, värme). Likaväl som man har kommit överens om att mäta längder i meter och tyngder i kilo, har man bestämt att mäta värmemängder i kalorier. Ett födoämnes kalorivärde anger dess förmåga att bilda värme, »bilda kalorier», vid förbränning i kroppen.

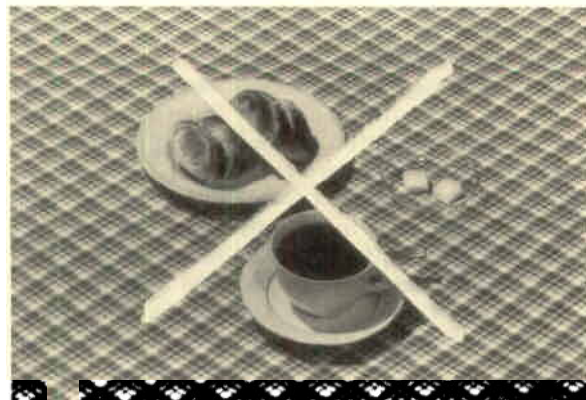
Av undersökningen vid Höganäsbolaget framgick, att man i allmänhet intager fyra till fem måltider (matsäcks- och kaffemål medräknade) per dag. De ca 4.000 kalorier per dag, som man

behöver inom denna yrkesgrupp, kan då förslagsvis fördelas på de olika måltiderna på ungefär följande sätt:

	omkr. kal.
Morgonmål	600
Matsäck	1000
Middag	1400
Kaffe	200
Kväll	800

Förslag till frukost

Vad skall man då äta för att komma upp i ung, 600 kalorier vid morgonmålet? Enbart kaffe och vetebröd förslår inte. Ett rejält grötmål på morgonen får nog anses vara bäst och lättvindigast. Glöm inte att servera t.ex. äppelmos till havregröten och lingonsylt till rågmjölsgroten. Ett stort glas mjölk på morron är att rekommendera även för den som inte äter gröt. För att verkligen få de kalorier man behöver före arbetet, kan man förslagsvis äta något av de morgonmål, som visas upptill på denna sida. Jämför de kalorier, som man får på detta sätt med dem, som det alltför vanliga kaffemålet ger (se bilden här nedan!).

Kaffe med bröd ger endast	omkr. kal.
Kaffe	—
Socker, 2 bitar	25
Vetebullar (2 st), 65 g	200
	<hr/> 225

SKALL

»Riktig mat» i matsäcken

Nästa mål i ordningen är matsäcksmålet. Först av allt bör man göra klart för sig, att »matsäck» inte får vara en från den övriga matsedelns lösryckt måltid utan att den bör inordnas i dagens matsedel. Har man inte ätit gröt eller annan lagad mat på morgonen, bör man inte nöja sig med smörgås och kaffe till matsäck. För den som har möjlighet att hemifrån få med sig lagad mat i termos eller matlåda, behöver det inte vålla så stora bekymmer att få detta mål tillräckligt kraftigt. Den som däremot av praktiska skäl måste låta matsäcksmålet bestå av endast smörgås och dryck — helst då inte bara kaffe utan även mjölk — måste lägga på minnet, att dessa smörgåsar ska ersätta ett mål lagad mat. Ju mera smörgåsarna med hjälp av olika slags pålägg kan komma att likna »riktig mat» desto bättre. Tag som regel att alltid laga så mycket middagsmat, att det blir över till följande dags matsäck. Kallt potatismos med fläsktärningar eller kallt rotmos med salt kött är utmärkt som smörgåspålägg, likaså kall stekt strömming med potatismos. Att få med färsk frukt i matsäcken är mycket värdefullt och bör inte vara oöverkomligt i år, då frukten varit ovanligt billig. Det är dock inte lätt för den som vant sig vid att längta efter kaffe på förmiddagen att koppla om och längta efter ostsmörgås, mjölk och färsk frukt istället, det är därför oerhört viktigt att vänja redan barnen vid en ur näringsssynpunkt riktig mat.

Stekt lök och gröna ärter!

Vid middagsmålet bör man vara särskilt mån om att få med grönsaker. Vitkål skuren i små bitar och kokt i litet vatten tillsatt med en klick margarin är gott till de flesta köträtter. Till fiskrätter passar morötter eller stekt eller kokt lök bättre.

Att få middagsmålet att ge de 1.400 kal., som beräknats, är ej svårt, om man går in för att äta både för- och efterrätt. Drick gärna mjölk även vid middagsmålet!

Till kvällsmat bör vi äta potatis, om det inte redan serverats minst två gånger. Har förut under dagen inte tillräckligt med grönsaker förekommit, måste vi nu tänka på att få den skadan reparerad.

Att äta gröt både morgon och kväll, som förr var mycket vanligt på de stora bondgårdarna, är ingen dum idé för den som har ett tungt arbete, förutsatt att inte gröten ätes enbart utan att man dessutom äter t.ex. inlagd eller stekt sill, ost, ägg eller grönsaker i någon form. Konserverade gröna ärter med bräckt korn brukar vara gott. Man kan också servera endast rikligt med stekt lök till de gröna ärtorna, om man nu vågar vara så rationell.

Kosten är av så väsentlig betydelse för individens allmänna välbefinnande, att detta inte kan nog betonas. Då kostnaderna för hälso- och sjukvård ökas samt arbetsförtjänsten i allmänhet minskar vid en låg koststandard, har man all anledning att hålla denna på tillfredsställande nivå.

Birgitta Forss

Fru Birgit Lundenmark i Handöl, mamma till tre pojkar på tio, sex och fem år, tycker, att mammorna inom Höganäs-koncernen skall byta ungar i sommar! Låt först fjällbarnen komma ner och känna på den tidiga skånesommaren och låt sedan skånepågarna och skåneflickorna få komma upp och andas härlig fjällluft i augusti, säger fru Lundenmark. Vad säger andra mammor om denna idé?

Peter Howards bok »Idéer på marsch» har gått ut i jätteupplagor över snart sagt en hel värld. Men så berör ju hans idéer också en hel mänsklighet, medan min lilla idé endast berör ett fåtal människor. Och jag är glad, om endast några av detta fåtal får upp ögonen för min idé, anammar den samma och låter den marschera vidare.

När smältvattnet börjar göra små bäckar i isen på våra gårdar, när solen lockar fram tussilago på de fåtaliga barfläckarna, när flyttfåglarna börjar komma, då kommer också regelbundet ett brev på

I spänd väntan på napp i Åresjön

posten. Det brevet är avsänt från en stor stad långt från våra trakter. Det kommer från södra Sverige. Vi vet vad som står i brevet, långt innan vi öppnar det, ty det återkommer år från år. Och vad står det då? Jo, det innehåller en förfrågan, huruvida vi inte skulle kunna taga emot ett staccars blekt stadsbarn över sommaren. Vi rörs över texten, som säger, att dessa barn sällan fått röra sig fritt i naturen, att de får för litet sol och för mager kost. Och man beklagar dem, som eventuellt skall komma att gå i staden hela sommaren.

Samtidigt som de sista snöstormarna i april — eller kanske maj — yr om våra knutar, läser vi i tidningen om våren, som kommit till södra Sverige. Vi kan knappast göra oss en föreställning om

VI**BYTA****UNGAR****?**

dess rikedom, där vi går vid vår dikesren och plockar tussilago med varsam hand. Björken har svagt violetta knoppar och börjar så smått kunna urskiljas mot den omgivande granskogen. Men våren, den har vi långt till. Den kommer till midsommar!

De stackars stadsbarnen mitt uppe i den ljuvliga vartiden får ta på sig lättare kläder och vara ute i de många parkerna och leka på de välordnade lekplatserna. De lyckliga landsbarnen, i detta fall givetvis fjällbarnen, får ännu i 2 månader »ha både skor och strumpor på». Och deras lekplatser består av otroligt leriga gårdsplaner eller nästan bottenlösa skogar. Och när barnen i södra Sverige tar sitt första dopp, har isen just lämnat våra sjöar. Och vad den magra kosten angår: äter vi inte av samma margarinmärke, och dricker vi inte standardiserad mjölk, var vi än bor? Alla som bor på landet har inte bondgårdar. Vi funderar en stund på hur stadsbarnen i södra Sverige kan vara så beklagansvärda. Och tankarna vänder till våra egna ungar. Och vi tänker på att

sina telningar med sig åtminstone en halv dagsresa härifrån. Men det är ju tyvärr ett sådant försvinnande litet fåtal, som har tillfälle till det.

En del klena barn kan ha utsikt att få komma till någon västkustkoloni. Men även de friska ungarna måste få luftombyte. Likaväl som barnen från södra Sverige behöver fjällluft, behöver våra ungar havsluft.

Och hur skall man nu kunna ordna detta? Ja, nu tänker jag taga tillfället i akt och utveckla »min» idé. Jag önskar bara den vore min och alldeles ny därtill, men den är redan praktiserad på andra ställen. Och nu gäller det om »Skåneland och Jämtland» är villiga att gå »hand i hand, och vara mot varandra riktigt trogna».

Min idé går i första hand ut på att vi, som arbetar inom samma bolag, skall kunna hjälpa varandra. Skall vi byta ungar i sommar? Eller ännu bättre kanske: skall fjällbarnen först få komma till Skåne, som har tidig sommar, och sedan taga med sig en eller ett par kamrater hem till fjällen

På fjällsluttningen en solskensdag i slutet av april

»Finns de sän't i Skåne?»

Tännforsen. Fallens övre del.

de skulle behöva luftombyte. Behöva komma till mildare klimat. Behöva få litet mer än 6 veckors sommar. Behöva få bada i ett vatten, som någon gång överstiger 16—18 grader. Behöva få bada med glädje och kunna vara i vattnet så länge, att de har möjlighet att lära sig simma.

Nu skall det villigt erkännas, att vår korta sommar är underbar. Värmen kan vara lika ihärdig som söderut. Och vi har därtill våra ljusa nätter. Vi har vår höga, klara luft. Vi vuxna klarar väl oss i regel, men för barnen blir det för kort sommar. Ända till dess vi kommer in i juli månad går de och frågar: Mamma, pappa när kommer sommaren?

De föräldrar, som har möjlighet, tar väl också

under juli eller augusti månader. Vi och någon »sydländsk» mamma och pappa med en eller flera telningar? Resorna blir ju inte betungande, de flesta av oss är väl berättigade till de fria resorna. Och liksom vi häruppe drömmer om slätten och havet, så bör en skåning drömma om Åreskutan, Tännforsen och alla andra ljuvligheter, som får uppväga det hårda klimatet i fjälltrakterna.

Sådana intresserade, vilka på ett eller annat sätt önskar vara med om föreslaget utbyte av ungar, dvs. är villiga taga mot barn eller skicka iväg dem på vistelse, bedes sätta sig i förbindelse med fru Birgit Lundenmark, adr.: Sää, Björnänge.

Sport

SKYTTE

Inom HBS lossades 5.893 skott i fjol

Inom Höganäsbolagets Skytteförening, vilken som bekant arbetar som sektion under Kullens Skyttesällskap, präglades fjolårets verksamhet av stort intresse. Som ett bevis på livaktigheten kan nämnas, att under 1950 ej mindre än 5.893 skott lossades.

Föreningens verksamhet har tidigare delvis refererats i »Brännpunkten», varför vi här endast rekapitulerar,

att Hans Högestam tog inteckning i vandringspriset »Silverpokalen» i tävlan med 40 konkurrenter,

att Bertil Johansson lade beslag på det unika vandringspriset »Träsleven»,

att kontorets lag, denna gång Gunvor Bengtsson, Mona Jannesson och Kurt Edfors, i korpskjutningarna för andra året i följd erövrade Höganäsbolagets ståtliga vandringspris, och

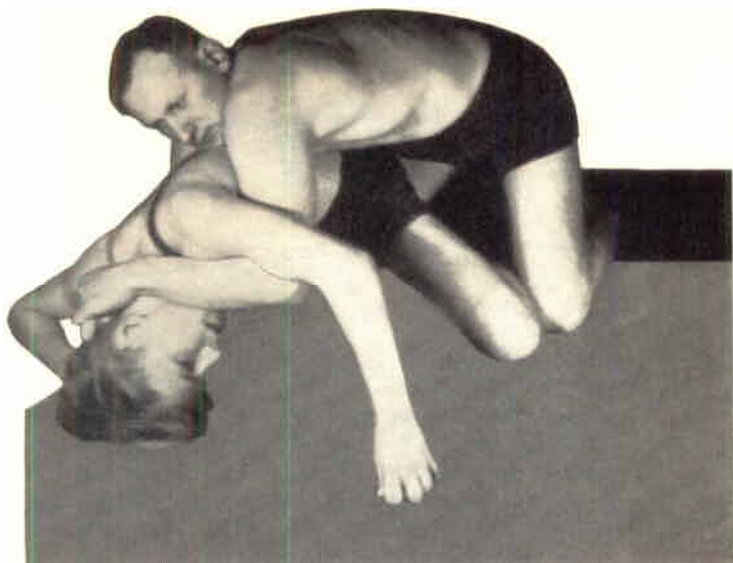
att Centralverkstadens lag Åke Nygren, Alvar Karlsson och Gösta Persson tog hem Skyttevänners i Höganäs vandringspris.

HBS-skyttarna har under året flitigt figurerat i prislister vid olika tävlingar och genom utmärkta resultat hemfört många hederspris. Flera skyttemärken och medaljer av olika slag har erövrats.

Medlemsantalet uppgår nu till omkring 80, sedan samtliga elever i Verkstadsskolan med lärlingsförmannen Tage Linde i spetsen ingått som medlemmar. Under stundande skyttesäsong ser man fram emot bl.a. en tävling med Västervik. Dessutom har antecknats inbjudan till skjutning på Norra Vrams banor.

Skjutchefen Åke Nygren är den som framför andra håller i trådarna. Vi avslutar denna lilla översikt med att citera den energiske skjutchefens årsrapport:

»HBS är mycket tacksam för det stora intresse företagschefen dir. Gummesson visar skyttet och som kommit till uttryck på olika sätt. Anslag från Höganäsbolagets Tjänstemannaförening har också antecknats med tillfredsställelse. Samarbetet inom föreningen, som rekryteras från olika kategorier inom företaget, har kännetecknats av gott kamratskap, och det har aldrig varit 'knirk i grimman', då det gällt att medverka till popularisering av den värdefulla skyttesporten.»

Stig Friberg (lätt tungvikt) och Alf Håkansson (flugvikt) i Ekeby Brottarklubb tar här ett lekfullt nappatag

BROTNING

Fem »bolagsanställda» i Ekeby BK:s ledning

Bland de många brottarklubbar i vårt land, vilka bildades i början på 1930-talet, var också Ekeby Brottarklubb med Skromberga som postadress. Stor livaktighet har präglat klubben alltsedan starten, och för närvarande räknas ett 25-tal aktiva brottare. Av styrelsens sju ledamöter är fem anställda vid Höganäsbolaget, nämligen Agne Olsson, gruvdriften, Knut Olsson, Skromberga gård, Stig Friberg och Mauritz Månsson, Rörfabriken, samt Hugo Sandberg, torrpressavdelningen.

Stig Friberg trotjänare bland Ekebybrottarna

Som klubbens pålitligaste seriebrottare genom tiderna räknas Stig Friberg, som varit aktiv sedan starten 1935. Någon s.k. konstbrottare är han inte men har, trots att han aldrig vägt mer än mellanviktare, ofta med framgång tagit hand om tungviktarna.

Till den yngre brottargenerationen hör Alf Håkansson med daglig sysselsättning i torrpressavdelningen. Han har dokumenterat sig som en av Skånes bästa flugviktare och firat stora triumfer i denna klass med flerfaldiga alliansmästerskap samt en andra och en tredje placering i senior DM. Bland övriga aktiva brottare kan nämnas verkstadsarbetaren Inge Bohlin.

Traktorskötare Knut Olsson klubbens allt i allo

Som föregångsman i ledningen bör i första hand nämnas Knut Olsson, traktorskötare på Skromberga gård. Sedan 1936 sköter han klubbens finanser och är dessutom korresponderande matchledare. Som klubbens allt i allo handhar han sina uppdrag med osviklig energi och plikt känsla. Olsson är dessutom en av klubbens första aktiva brottare. Att han har några och 40 år på nacken hindrar inte, att han hoppar in i de tyngsta klasserna, om så skulle behövas.

Finfin debut i fyr-stads

Ekebyklubben debuterade i höstas i fyrstadsbrottningen och var därtill arrangör. Tävlingarna i Skromberga Folkets hus hade samlat en publik på över 500 personer. Det blev den verkliga fullträffen ur såväl arrangörs- som sportsynpunkt. Ekeby Brottarklubb överraskade storligen genom att efter tre segrar stå som lagsegrare före Vinslöv, Båstad och Osby i nämnd ordning. Motståndarna besegrades med 6—2, 5—3 respektive 7—1.

Höganäsbolaget hade satt upp två hederspriser, det ena för bästa prestation inom Ekebylaget. Denna belöning tilldelades welterviktaren Stig Andersson. Det andra priset erhöi Vinslövs elegante mellanviktare Kjell Petersson såsom tävlingens bästa brottare.

Då dessa rader skrives, ligger klubben väl till i sin div. inom Skåneserien. Hur Ekebypojkarna hävdade sig i slutstriden, får vi återkomma till en annan gång.

GYMNASTIK

Höganäsgymnasterna har 55-årsjubilerat

En av Höganäs äldsta idrottsammanslutningar, Höganäs Gymnastikförening, kunde vid årsskiftet se tillbaka på en 55-årig gagnarik verksamhet i den fysiska fostrans tjänst. Passerandet av denna milstolpe celebrerades med en högtidlig och anslående jubileumsfest.

Till den offentliga delen av jubileumsfirandet kunde föreningens hedersordförande Ragnar Engberg hälsa ett fullsatt stadshus. En särskild välkomsthälsning fick en av föreningens stiftare, pensionerade verkstadsarbetaren Hjalmar Ljungberg.

Till tonerna av Höganäs Musikkår intågade fyra uppvisningstrupper, vilka i tur och ordning visade, att den frivilliga gymnastiken i gruvstaden är av en mycket hög standard. Grace och elegans

Carl Bogren, Höganäs, som tilldelats Svenska Gymnastikförbundets distriktsförtjänstecken, i aktion som instruktör

Ekeby Brottarklubbs »allt i allo», traktorskötare Knut Olsson (i mitten), visar Alf Håkansson (t.v.) och Stig Friberg ett av de fina pris klubben erövrat

genomströmmade de kvinnliga uppvisningarna, och de mera avancerade pojkarna gav utan allt för många avvikelser från den Lingska gymnastiken prov på häpnadsväckande färdighet, i vissa fall närmande sig akrobatiken.

Perfekt stil präglade överlag uppvisningarna, som blev en god propaganda till heder för samtliga ledare. De kvinnliga trupperna, flickavdelning och träningsavdelning, framfördes av Carl Bogren, anställd på Transportavdelningen. Ledare för manliga träningsavdelningen var Helge Elmgren, Centrallaboratoriet, och som ledare för gossavdelningen gjorde Åke Larsson, Centralverkstadens kontor, en mycket lyckad debut.

Förnämlig utmärkelse till Carl Bogren

Många utmärkelser utdelades från såväl förbund som förening. Den förnämsta utmärkelsen, Svenska Gymnastikförbundets distriktsförtjänstecken, kom Carl Bogren till del. Det var en 25-årig ledaregärning, som fick sin välförtjänta belöning. Skånes Gymnastikförbunds plakett i brons tilldelades bland andra Helge Elmgren, Harry Bogren (Stengodsfabriken) och Allan Moberg (Diverseavdelningen). Harry Svensson (FKT:s ritkontor) kallades till ständig HGF-medlem (25-årigt medlemskap) och erhöi föreningens miniatyrstandar.

Senare på dagen samlades medlemmar med damer och inbjudna gäster till jubileumsmiddag på stadshotellet. Talen var många, och den jubilerande föreningen hyllades för sin samhällsgagnande verksamhet. Dansen trädde sedan med liv och lust, och en föredömlig HGF-stämning rådde.

Problemspalten

ETT PÅSKKORSORD

Om vi skulle ta och fundera på ett korsord igen, det var faktiskt rätt länge sedan sist. Det är lätt påskbetonat och innehåller, som sig bör, en del ord med anknytning till Höganäs-koncernens verksamhet. Tala gärna om för oss, vad Ni anser om svårighetsgraden!

VÄGRÄTT

1. Flitigt använd vid påsken.
5. Råmaterial för SILIKA-tegel.
9. Åtföljd av rus.
11. Är HÖGANÄS-teglet.
12. Lär kunna vara lycklig.
13. Bör man vara mot den ädle givaren.
16. Finns på Centralverkstaden i Höganäs.
18. Är näppeligen namnet Herostratos.
20. Ni är fri från Edert straff!
21. Djur, som ser likadant ut både framifrån och bakifrån.
23. Är svagt kokande morgongröt och långtifrån tråkig.
25. Belysning.
26. Namnkunnig Sigrid.
27. Legym.

LODRÄTT

1. Äro stundom krigarnas ansikten.
2. Betalningsform.
3. Änskönt och skamfilat.
4. »Hemvävt» i 3/4-takt.
5. Studeras i brännugnar.
6. Blir sagan till sist.
7. Vadarfågel med säregen »huvudbonad».
8. Begriper.
10. Bruka vintertid inte hänga från GLASULLIT-isolerade yttertak.
14. Stunden
bortilar
Men icke min . . .
P H LING
15. Göres av den icke motsträvige.
16. Kunna somliga vara på väg.
17. Nekas och tråkigt för fordon.
19. En rymdens vagabond.
22. Straffar.
24. Att lycklig bli, att lycka göra
De tingen äro —, men få begripa det.
LEOPOLD

Lösningar, märkta »Påskkorsord», skall vara Red. för »Brännpunkten» tillhanda senast den 1 maj 1951. Lösningarna skall skrivas på särskilt blad. Korsordet i »Brännpunkten» skall alltså inte klippas ut. De tre först öppnade rätta lösningarna inbringar sina upphovsmän de sedvanliga pri-

Barnens julpristävling svår nöt att knäcka

Flickorna tog hand om pengarna — pojkarna fick böckerna

Ja, den Jultomten han kan då ställa till ibland. Det var allt en väldig oreda han åstadkom, när han skulle hjälpa till med att trycka »Brännpunktens» julnummer och råkade tappa åtta bilder och ord. Men med många flitiga flickors och pojkars hjälp har det nu rättats till. Lätt var det emellertid inte. Det var många, som stupade på till vilken plats bilderna under bokstäverna C och G skulle höra. Som Ni ser på den rätta lösningen, så hör bild C (askopplatta) till bokstavskombination 5 (Nyvång) och bild G (eldfast tegel) till kombination 8 (Bjuv). Och inte tvärtom, som många gissade. Priserna har nu utdelats. Lyckans gudinna var den här gången särskilt gunstig mot flickorna, som lade beslag på alla penningpriserna. I gengäld blev det så mycket fler pojkar, som fick bokpriser. Pristagare blev följande:

- 1:a pris Marianne Rosengren, Höganäs, kr 20:—
 2:a pris Ann-Margret Wendt, Skromberga, kr 15:—
 3:e pris Ingrid Roslund, Billesholm, kr 10:—
 4:e pris Gull-Britt Olofsson, Nyvång, kr 5:—

Bokpriser:

Lennart Elofsson, Höganäs; Bo Birgersson, Nyvång; Bertil Andersson, Billesholm; Lena Berglund, Bjuv; Epp Koern, Höganäs; Kjell-Arne Bengtsson, Ekeby.

Första pristagare i »Brännpunktens» barnpristävling blev Marianne Rosengren, Höganäs. Marianne är elva år.

RÄTT LÖSNING:

- 1 Västerwik — D (slipskiva)
- 2 Höganäs — F (centrallaboratoriet)
- 3 Handöl — E (täljstenskamin)
- 4 Gunnarstorp — H (stenkol)
- 5 Nyvång — C (askopplatta)
- 6 Billesholm — B (glasullsmatta)
- 7 Skromberga — A (klinkerplattor)
- 8 Bjuv — G (eldfast tegel)

PROBLEMSPALTEN ... forts. fr. föreg. s.

serna av 15, 10 och 5 kr. Resultatet kommer att återfinnas i midsommarnumret.

Lösning på »Julrebus»

»Saltsjöbadsdiskussionerna bör fortsätta på arbetsplatserna», ansåg Flybo.

Skörden av inkomna lösningar satte denna gång ytterligare ett rekord. Säger vad man säga vill, men en »gammal hederlig rebus» har alltid sina trogna vänner.

»Trevlig och lagom svår rebus. Rolig tävlingsform», skriver en lösare, och en annan avslöjar, att »den citerade delen av lösningen återfinnes

ordagrant återgiven i 'Oss emellan sagt' på s. 2, varför uppgiften får anses som ganska lätt».

Ja, just det!

Priserna gick till
 Fabriksarb. Edvin Lindfors, Östervärn, Skromberga, kr 25:—

Gruvarb. Jarl Bengtsson, Fack 414, Billesholm, kr 20:—

Gruvarb. Birger Svensson, Box 108, Nyvång, kr 15:—

Gruvarb. Arthur Olsson, Box 6, Gunnarstorp, kr 10:—

Kontorist Rune Nilsson, Kvistrumsgatan 8, Västerwik, kr 5:—